ځوانان اوسالمه روزنه

دسویډن په مالمو ښارکې دځوانانو دسالمي روزني څیړنیز سمینار

او

دهیواد نامتو مؤرخ

کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني

داویایم پسرلی دپیل په ویاړ د څیړنغونډې

د مقالوګډه ټولګه

کتاب پېژندنه :

دکتاب نوم : ځوانان او سالمه روزنه
څرنګوالی : دپوهنیز- څیړنیز سیمینار د مقالو ټولګه((بېلا بېل لیکوال))
خپرندوی : ددوستۍ فرهنګي ټولنه
کمپوزر: هیواد شېرزاد
چاپ کال : ۱۳۸۶ل – ۲۰۰۷ م
چاپ شمېر : ۲۷۰ ټوکه
چاپ ځای: مالمو – سویډن Holmbergs

دچاپ حقوق دخپرندوی ټولنې سره خوندي دي.

Download from:aghalibrary

لړ لیک

ګڼه/سرلیک	لیکوال	مخ
۱. پیلامه		۴
۲. د کنفرانس پرانیستونکې وینا ،	حبیب الله غمخور	۶
۳. پیام شورای افغانان مقیم دنمارک		۱۳
۴. د احمد شاه هوتکي پیغام		۱۴
۵. پیام انجمن دوستی لندن		۱۷
۶. د افغان ولس کلتوري ټولنې پیغام		۲۲
۷. پیام خلیل الله معروفی		۲۳
۸. د هدایت الله هدایت پیغام		۲۵
۹. د انجینر شبر ساپي پیغام		۲۶
۱۰. جوانان و حق آزادی انتخاب	م. ا. سیستانی	۲۸
۱۱. ځوانان او ټولنه	هدایت الله هدایت	۳۲
۱۲. د انسان د تکامل...	ډاکټر ظفر لرغون	۳۵
۱۳. اروپایي چاپیریال او....	پوهنمل محمد نوزادي	۴۵
۱۴. کډوال ، کلتوري ستونزي...	پوهنوال رسول باوري	۵۰
۱۵. ملي کلتور او مورنۍ ژبه	شهسوار سنګروال	۵۶
۱۶. ایا زموږ ټول دودیز او.....	ولي شاه طبیب	۶۳
۱۷. د ځوانانو کنفرانس ،	ان شمید	۶۶
۱۸. م. ا. سیستاني د یو منلي...	حبیب الله غمخور	۶۸
۱۹. پیام	داکتر محمد اکرم عثمان	۷۹
۲۰. د افغاني ویاړونوزړه ورمدافع، ښاغلي سیستاني ...	محمد معصوم هوتک	۸۲
۲۱. پیغام	ولي شاه طبیب	۸۵

۲۲. پیغام	د افغان ولس کلتوري ټولنه	۸۶
۲۳. پیغام	ملالی موسی	۸۷
۲۴. پیغام	سلام فرهنګي ټولنه	۹۰
۲۵. پیغام	داکتر میرعبدالرحیم عزیز	۹۲
۲۶. پیغام	ولی احمد نوری	۹۴
۲۷. پیغام	خلیل الله معروفی	۹۵
۲۸. د کاندیدن اکادمیسین م. ا. سیستاني ژوندلیک	حبیب الله غمخور	۹۸
۲۹. روش تاریخ نگاری جناب سیستانی پوهاند	محمداسحاق نگارگر	۱۰۲
۳۰. ترکوم ځایه چې زه سیستانی پېژنم	پوهاند دوکتور م. ا. زیار	۱۰۷
۳۱. ستارۀ سیستان پروفیسر محمداعظم سیستانی	دکتور سید خلیل الله هاشمیان	۱۱۳
۳۲. سیستاني ، وارث برزین مهرساکستان تاریخ ما	دوکتور خالق رشید ،	۱۱۸
۳۳. د سیستان سیستانی !	نجیب احمدزی- بلجیم	۱۲۷
۳۴. د ښاغلي سیستاني د مننې وینا		۱۳۳
۳۵. د ښاغلي سیستاني د ژوندلیک سویډني ژباړه		۱۳۹
۳۶. د کنفرانس راپور		۱۴۱

د پيلامې په توگه

ددوستۍ فرهنگي ټولنې لپاره دوياړ خبره ده چې دخپل موجوديت په لنډ عمر کښې دافغان کډوالودځوان نسل دسالمې روزنې او د هيواد د وتلي تاريخ پوه کانديد اکاديميسين محمد اعظم سيستاني د عمر د اويايم پسرلي د پيل په مناسبت د سويډن د مالمو په ښار کې د افغانانودعلمي اوفرهنگي مرکز په گډه همکارۍ ديوې درنې غونډې اوپوهنيزسيمينار دجوړېدو جوگه شوه.

ځوانان زموږ د ټولنې نن اوسبا جوړوي ددوی ژوند اوچاپېريال ته هراړخيزه پاملرنه په کورنۍ کې دوالدينو اوپه ټولنه کې ددولتي اړونده ارگانو او اجتماعي ټولنو پر غاړه ده.

دمالمو په ښارکې داعلمي اوپوهنيزسيمينار هغه وخت داير شوچې په افغانستان کې نا امنيو دزيات شمېر افغاني ځوانانو پر مخ دښوونځيو دروازې تړلې دي. له بلې خوا ډېر افغان ماشومان اوزلمي دخپلو کورنيو سره په پاکستان ، ايران اودنړۍ په يو شمېر نورو هيوادوکې دغربت اوکډوالۍ شپې او ورځې سبا کوي ، له همدې امله بې شمېره افغان ماشومان اوزلمي په ځينو هيوادوکې دتعليم اوتحصيل د امکاناتو څخه محروم پاته شوي دي .

په اروپايي هيوادو او په ځانگړې توگه د سويډن په هيوادکې د ماشومانو اوځوانانو لپاره دتعليم او تحصيل بهترين امکانات برابر دي . ددې لپاره چې افغان کډوال څنگه وکولای شي داروپايي هيوادو دتعليمي اوتحصيلي پراخو امکاناتو څخه اړينه اوپرځای گټه ترلاسه کړي ، او والدين دخپلو ماشومانو په روزنه کې څومره اوڅه ډول مکلفيتونه لري ، دغه اونورو ټکوته په نظر کې نيولو سره پرېکړه وشوه چې دافغاني

اوبهرنيو پوهانو په ګډون يو پوهنيز اوعلمي سيمينار ((دځوانان اوسالمه روزنه)) تر نامه لاندې جوړ شي.
په همدې ورځ دځوانانو په اړوند تر پوهنيزسيمينار وروسته دشپې لخوا د هيواد د وتلي تاريخ پوه اوغښتلي ليکوال کانديد اکاډميسين محمد اعظم سيستاني دعمر د اويايم پسرلي دپيل په مناسبت درنه غونډه جوړه شوه. په دې غونډه کې داروپايي هيوادوڅخه راغلو مېلمنو پوهانو او د فرهنګي ټولنو استازو دخپلو علمي ويناوپه طرځ کې د هيواد ددې پياوړي شخصيت د کار او زيار څخه درناوی څرګند کړي.
په دواړو غونډو کې له مختلفو هيوادوڅخه راغلو پوهانو اوليکوالو په زړه پورې مقالې ولوستلې اويوشمېر هغو ليکوالوچې دتخنيکي ستونزو له کبله يې ونشوه کولای په سيمينار او يادغونډه کې برخه واخلي خپلې ليکنې اوشننې رالېږلې وې چې په غونډو کې ولوستل شوې.
ددغه اثر دچاپ لپاره دسويډن دعلمي اوفرهنګي همکاريو((NBV)) ټولنې لخوا مرسته شوېده. موږ ددې ټولنې ددې فرهنګي او انسان دوستانه مرستې ته دقدر په سترګه ګورو، او ددوی په مالي مرسته برابر شوی کتاب په ټولنه نړۍ کې دځوان نسل دراتونکي ژوند مينه والو ته وړاندې کوو.
موږ هيله من يو چې ددغه اثر مقالې به ستاسوسره دځوانانو په اړوند دتحقيقاتي مسايلو په ليکلو، سپړلو اوپه هغه باندې دپوهېدوپه لار کې بهترين مرستندوی ټولګه وي.

په درنښت
ددوستۍ فرهنګي ټولنه
سويډن مالمو
۲۰۰۷ م کال

دکنفرانس پرانیستونکې وینا!

په نامه دهغه خدای مې دا بیان دی

چې یو نوم یې په نومونو کې سبحان دی

اغلو او ښاغلو !

دنړۍ له مختلفو هیوادو نه راغلو پوهانو ، فرهنګیانو او درنو میلمنو !

زموږ دنن ورځي په کنفرانس کښي دګډون له امله تاسوته دزړه له کومي هرکلی او ښه راغلاست وایم.

دوستان ومهمانان عزیز وګرامي !

تشریف اوري شمارا بخاطر اشتراک درکنفرانس علمي امروزي از صمیم قلب خیرمقدم ګفته ،امیدوارم خاطرات خوب وفراموش ناشدني ازاین کنفرانس باخود داشته باشید .

زموږ لپاره دویاړ ځای دی چي زموږ سره د مختلفو هیوادونه راغلي افغان روڼ اندي او د سویډن دمالمو دښار د دولتي او فرهنګي ادارو استازي د کنفرانس په غونډه کښي برخه لري .
غواړم په خوښۍ او د کورودانۍ په ویلو سره یادونه وکړم پدې درنه غونډه کې له انګلستان ،بلجیم ، جرمني ، فنلنډ ، هالنډ ،ډنمارک ، دسویډن په هیواد کښي له استکهلم ،ګوتنبورګ ،اوپسالا ،لاندس کرونا ،لوند ،هلسنبوري ، ارلوف اونورو سیمو نه دافغاني فرهنګي ټولنو مشرتابه جرګو استازي او مستقل شخصیتونه دمالمو دښار دښاري شورا استازی ،دمالمو دښار دهیلي دناحي دانتګریشن داداري استازي ،د NBV ، ABF ،MKB دادارو استازي اودکنفرانس مینه وال ګډون لري ،پدي درنه غونډه کي ستاسو ګډون دځوان نسل ژوند سره دزیاتي علاقي بهترینه بیلګه ده.
دمننې په څرګنده ولو سره یادونه کوم چې دهمدي کنفرانس په نامه دمحترم هدایت اله هدایت له استرالیا ، پوهنوال رسول باوري له هالنډنه ، ښاغلي شریف بهاند اوانجینر شیر محمد صافي له جرمني ، ولي شاه طبیب له قندهار نه ، اویو شمیر نورودوستانو عالمانه لیکني اومقالې رالیږلي دي ، همدا ډول انجمن دوستي افغان له انګلستان ، شورای افغانها مقیم دنمارک ،پیاوړې لیکوال خلیل اله معروفي له المان څخه خپل پیغامونه رالیږلي دي چي دوخت دکمښت له امله به دټولو لوستل ناشونی وي ، دپاتي کسانو نومونه او مکملي لیکني به دکنفرانس په عمومي خبر کښي دانترنت پاڼو په مخ خپرې شي . یو ځل بیا له دغو درنو هیواد والو او فرهنګي ټولنو دمشرتابه نه په افغاني مینه او انساني احساس مننه کولو سره غواړم څرګنده کړم چې ددغو شخصیتونو او فرهنګي ټولنو دبي ساري ملاتړ او هڅوني نه پرته دداډول درنو او علمي غونډو جوړول ناشونی کار دی.

د قدر وړ میلمنو !
واقیعت خو دادئ چي تاسو په خپل ګډون سره په ځانګړې توګه هغو درنو میلنو اودوستانو چې د سفر د ټول ستونزو په منلو سره یې په خپل راتګ موږ ته ویاړ راوبخښه ، اوموږ یې نور هم وهڅولو چي دافغاني کلتور دپیاوړتیا او ځوان نسل سالمي روزنې ته د لازمې پاملرني راواړولو په منظور دداډول علمي او فرهنګي غونډود جوړیدو جوګه شو.
غوارم په سویډن کي دافغانانو دعلمي او فرهنګي مرکز او دوستۍ فرهنګي ټولنې لخوا دټولو هغو ادارو او مؤسسو اوددي ټولنو له درنو غړو نه مننه وکړم کوم چې زموږ سره یې ددې درانه علمي کنفرانس ددواړو برخو په جوړېدو کښي هراړخیزه مادي او معنوي مرستي کړې دي.
اغلواو ښاغلو !
ځوان نسل زموږ دټولني راتلونکې جوړوي ،په بل عبارت ویلاي شم چي ځوان نسل دبشري ټولني مادي او معنوي تهداب دی. ددي خبري دثبوت لپاره لنډ دومره ویلاي شم چې که دنوي نسل سالمي روزني ته پاملرنه نه واي شوې دتمدن ددغه اثارموجودیت او داوسنۍ نړئ پر مختګ ناشونئ و ، دا یو څرګند حقیقت دی چي دنوی نسل روزنه په فطری توګه دانسان په لومړې قدم کې د((مور او پلار)) دنده اومسؤلیت ټاکل شوی دی په عامیانه اصطلاح دایې په ختمه کښې اخښل شوې ده چي خپل اولاد و روزي.
مګر اړینه خبره داده چې یوازي دوالدینو طبعي پاملرنه او روزنه دسالم ځوان نسل دلرلو لپاره کفایت نه کوي ، همدا دلیل دی چي دماشومانو اوتنکي ځوانانو دسالمي روزنې لپاره معینو علمي او دولتي انستیتیوتونو ته دنده سپارل کیږې. په هره اندازه چې مادي او معنوي منابع دځوانسل د سالمي روزني لپاره ولګېږي په هغه اندازه یوه ټولنه دپرمختګ په ټولو پیچومو کښي ګړندۍ پر مخ درومې.

تر کومه ځایه چې په او سنۍ نړۍ کښې ټولنیز عدالت له جدي ګواښ سره مخامخ دئ او دهغه عملي پلي کول به له بدمرغه تر ډیره وخته دکاغذ پر مخ پاته کیږې ، دهمدې علمي اصل پر اساس باید پدې ټکي هر څوک پوه وي چې دشتو خاوندان (بډایان) په هیڅ ډول زیاته علاقه نلري چې دټولني غوڅ اکثریت زلمی دي باسواده او ترسالمي روزني لاندي ونیول شي ، هغوي دعالي او مسلکي تحصیلاتو دیپلومونه ترلاسه کړي ؛ همدا وجه ده چې دوي دزیات تولید لپاره دتولید دوسایلو پر مډرنیزه کېدو زیات فشار اچوي او دهغه سره علاقه لري ، تر څو دلږو کارمندانو په استخدام سره زیات محصولات تولید کړي . دتخنیک دپرمختګ او مډرنیزه کیدو لپاره پانګوال زیاتو مغذوته اړتیا نلري . داچي ټولنه په کومه ستونزو اخته ده، ځوانان دڅه حوادثو قرباني کیږي ددوي لپاره دومره جالبه خبره نده ، نه علاقه لري او نه غواړې پدي لار کښې زیاتي پیسي ولګوې . ددغه عیني اړتیا اوبشري مسولیت له مخي دټولو سیاسي ، ټولنیزو او فرهنګي کړیو ملي او انساني دنده ده چې ددغې ټولنیزي بې عدالتۍ په پوهېدو دهغې په مقابل کښې دمخالفت په څرګندولو سره دځوان نسل سالمي روزني ته ځانګړې پاملرنه وکړې . که دبشري ټولني غوڅ اکثریت پدي وتوانیږې چې راتلونکۍ نسل په علمي پوهه ، دملي مسؤلیتونو او انساني حقوقو ددرک اودرناوی په روحیه وروزي په هغه اندازه به ددمځکي دکري له زیاتې برخې څخه د دي بشري ناورین او ټولنیزوناخوالو پېڅول مخ پر ټولېدو وي..

ځانو ته په ګوت نیوني سره باید عرض کړم ، داخبره ټولو ته څرګنده ده کله چې والدین وغواړي اولادونه یې دننه په هیوادکي عالي تحصیلات وکړي او یا یې بهر ولیږي لږ تر لږه زموږ په هیواد کې باید رشوت ورکړي په پوره باور ویلاي شم چي په نورو هیوادو کښي هم همدا ناتار دئ ، زورونکې خبره داده اوس چي دافغانستان په پرتله په بهر کي او سیدونکو زلموته

دتحصیل امکانات برابر دي بیا هم دعالي تحصیلاتو په مؤسسو کښي دافغاني او بهرني زلمو شمیر ډیر لږ دی. د ښوونځي تر فراغت وروسته ددي پر ځاي چې دکانکور په ازموینه کي دبریالیتوب خبر ته منتظر واي ، سمدستي دکار پیدا کولو ځایو ته مراجعه کوي ، او دبیکارانو په لست کښي ځان ثبتوي . که بخت یاري ورسره وکړه دهغوي لخوا داسي دنده ورسپارل کیږي چې نه باید دهغې په سرته رسولو قانع شوی واي ، داچي لوړ تحصیلات نلري طبعي ده چي دهري بلي دندي سرته رسولو ته اماده کیږي. له بلې خوا زړه بوږنونکي لا داده چې دلته دهرې ورځي په تیریدو سره دناصالحو ځوانانو قطار اوږدیږي ، چي دهغي پر پایله په کورنۍ او ټولنه کښي یو بل سردردونکی پرابلم چې ورته کورنۍ او ټولنیز تاوتریخوالۍ ویلاي شو رازیږي.

د کنفرانس له جوړیدونه زموږ موخه هم همدا ده چي والدین او ځوانان دغه اساسي ټکي ته په پاملرني سره چې ولي دلته دیواندازه مالي اومادي امکاناتو په لرلو سره مور او پلار ځوانان دعالي تحصیلاتو تر سره کولو ته نشي هڅولاي؟ او ولي ځوانان دعالي تحصیلاتو دترلاسه کولو لیوال نه دي ؟

که زموږ ځوانان دلته سالمه علمي او مسلکي روزنه ترلاسه کړي کیداي شي دوي دخپل پلارني هیواد په بیا جوړونه کښي دبهرنیو متخصیصینو په عوض کار وکړي ،گټه به یې داوي چې یو به دوي له بیکارۍ نه خلاص وي او بل به هیواد وال چي دسرمایداري هیوادولخوا دمرستو په نامه تر خولې په قرضونو کې ډوبیږي او همداپیسې بیرته دخارجي ماهرانو پر ډیرو معاشو او مصارفو لگیږي له دغه ملا ماتونکی بار نه خلاص وي . دبیلگې په توگه کیداي شي له ځانو نه سوال وکړو ولي زموږ هیواد پر ټول بشري ناورین سربیره دپردیو هیوادو په هغو قرضونو کښي تر ستوني ډوب شي کوم چې زیاته برخه یي

دماهرانو پـه لـسگونو زره ډالـرو معاشو پـه نامـه بیرتـه لـه افغانـستان څخـه وځي ؟
وطنپرستي او له هیواد سره مینه یوازي په چیو او راسته شعارونو نشي ثرگندیداي ، بلکه هره هغه هڅه چې پایله یې دهیواد اوهیوادوالو سره مادي یامعنوي مرسته وي دوطنپرستۍ بهترینه بېلگه کېداي شي.
زما په نظر دا ډېره دردونکې ده چې په بهر کي زلمي ((۹۰)) په سلو کښي یوازي دښوونځې په خلاصیدو قناعت وکړي ، اړینه یې بولم په هر ډول چې کیږي والدین خپل اولادونه دعالي اومسلکي تحصیلاتو ترسره کولوته وهڅوي ، داکارشونی دی ځکه داسي فامیلونه شته چې اولادونه یې عالي تحصیلات کوي ، یا داچې همدا اوس په سویډن کې له نیکه مرغه دنوروقومونو دځوانانو په پرتله افغاني زلمي دښه نوم خاوندان او ددې ټولني دژوند نورمالي پروسې لپاره یي ستونزي ندي پیداکړي.
اوس موږ دلته اوسو ، زموږ دحقوقي موقیعت او مصؤلیت له مخي که ځوانان وهڅول شي چي دافغانستان او سویډن دهیوادوپه سیاسي ، اقتصادي ، فرهنگي او ټولنیزوچاروکښي فعاله ونډه ولري دابه ستر خدمت وي. که کډوال ځوانان لوړ او مسلکي تحصیل ونلري طبعي ده چې په راتلونکي کښي به په یوه اډیاله ډموکراتیکه ټولنه کښي دومره کټگوری وگړي نه وي.
نن زما موخه دځانگړېو مسؤلیتونو له مخي ددې ژورې حیاتي موضع څېړل نه دي ، تنها ددغو څو ټکو په څرگندولو سره مي غوښتل دغونډې درنوبرخه والو پاملرنه ددې ستر او تاریخي مسؤلیت سالم درک اودهغه تر سره کولو ته راواړوم. پدې پوره باور لرم چې دغونډې برخه وال به زموږ ددرنو پوهانو او څېړونکو دتحقیقا تي مقالوله اورېدونه پس دموضوع وحسا سیت او ارزښت ته متوجه شي. دهمدې ټکي په درک کولو سره دټولني مشرتابه دا وپتیله چې دا ډول کنفرانس جوړ اود درنو پوهانونه

دکنفرانس په کار کي برخي اخیستلو غوښتنه وکړې ؛ ډیر خوښ یو چي نن دغې موخي ته په رسېدو سره ددې علمي کنفرانس ددایرېدو امکانات برابر شول.
زه دغونډې ټولو ګډون کونکو ته دکنفرانس په کار کښي دلازیاتو بریاو هیله کوم .
پاته دي نه وي چې زه نن تاسي دشپې تر ډوډۍ خوړلو وروسته یوې بلې فرهنګي غونډې ته رابولم کوم چې زموږ دهیواد دویاړلي او پېژندل شوي مؤرخ ،څېړونکی او لیکوال کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني په ویاړ جوړېږي . مننه

د غونډې یوه ځنډه

پیام شورای افغانان مقیم دنمارک به کنفرانس علمی

نسل جوان و پرورش سالم

عزیزان و دوستان منسوب به مرکز علمی- فرهنگی افغانان در سویدن !
مراتب شادباشها و آرزوهای نیک اعضای شورای افغانان مقیم دنمارک را بخاطر تدویر کنفرانس بزرگ علمی در رابطه نسل آینده ساز یعنی جوانان ، بپذیرید . یقینا "کنفرانس امروزی که معضله پرورش سالم جوانان را به بررسی گرفته است از ارزش بزرگی برخوردار است. همانگونه که همه میدانیم جوانان سرمایه بزرگ مادی و معنوی هر جامعه بشمار میاید و مایه خرسندی است که مرکز علمی- فرهنگی افغانان در سویدن با توجه به این امربزرگ ، پیشقدم شده ، کنفرانسی را در زمینه راه انداخته اند .
حوادث سه دهه اخیر و تداوم جنگ در کشور متاسفانه ضربات خیلی عظیم برجوانان ما وارد آورده است. جوانان ما در تالاب خون رشد کرده و پرورش یافته اند . آفت جنگ هست و بود اکثر قریب به اتفاق آنانرا از نزد شان ربوده است. اثرات روانی ناشی از جنگ بر جوانان ما شدیدا "عمیق و زیانبار است. کمتر جوانی را در داخل وطن ویا بیرون از آن میتوان سراغ کرد که به نحوی از انحا ضربه روانی ندیده و با مشکلی ازین ناحیه روبرو نباشد . شورای افغانان مقیم دنمارک باوردارد که کنفرانس علمی امروز جهات گوناگون مساله برخورد با جوانان و چگونگی پرورش آنانرا ، بطور خاص مساله انتیگریشن جوانان در محیط جدید وارتباط آنانرا با مادر وطن مورد بررسی قرار داده ، راههای مطلوب پرورش سالم را جستجو خواهد کرد . شایان ذکر است که ارجگذاری به کار ها و نوشته های تحقیقی محقق و تاریخ نگاربنام و بزرگ کشور ما کاندیدای اکادیمیسین ، جناب محترم محمد اعظم سیستانی که بخش دیگر کار کنفرانس است ، ارزش علمی و فرهنگی کنفرانس را بالاتر و والاتر ساخته است. چقدر

بایسته و شایسته به نظر میاید که از بزرگان علم وفن خویش در دوره حیات شان قدر دانی به عمل آوریم که جناب سیستانی صاحب با آفریده های بزرگ علمی شان از زمره چنین شخصیتهای قابل حرمت هستند .
در پایان آرزو میکنیم، دوست عزیز ما آقای حبیب الله «غمخور» مسوول مرگزعلمی -فرهنگی افغانان در سویدن و سایر همکاران شان در تدویر همچو نشستها و محافل علمی موفق و کامگار باشند .
با تنمیات نیک و دوستانه ، شورای افغانان مقیم دنمارک 25-11-2006

احمد شاه هوتکي

په سویډن کې د ((ځوان نسل او سالمه روزنې)) د علمي او ښوونیز کنفرانس ته

داچې ستاسو په نوښت د (ځوان نسل او سالمه روزنه) تر نامه لاندی علمی او ښوونیز کنفرانس د رابللو تکل کړی دی، دا یو ډیر پرځای او د ضرورت وړ کار دی، زموږ ځوانان په هجرت کې سالمی روزنې ته جدی اړتیا لری، ځکه د خپل وطن او د هجرت روزنه فرق کوی، کورنی هڅه کوی چې خپل اولادونو ته سالمه روزنه ورکړی ، چې دا کار په خپل وطن کې زیات آسان دی اما په هجرت کې چې په بل هیواد کې ژوند کوی څه ستونزمن وی. څو ځینی بیا داسی کورنی وی چې څه فرق نه وی پر راغلی. نو دغه کنفرانس یو ډیر ارزښتناک کنفرانس دی او مهم ټکی ته ځانکړی سوی دی. موږ د دې کنفرانس بریالیتوب د لویه خدای(ج) غواړو.

تکړه لیکوال او ژورنالیست ښاغلي حبیب الله غمخور
په سویډن کې د افغانانو د علمی او فرهنگی مرکز مشر !
سلام علیکم !
هیله من یم چې روغ او جوړ اوسی.
دا چې ستاسو په نوښت او ابتکار په سویډن کې د افغانستان د پیاوړی لیکوال، څیړونکی ، تاریخ پوه، کاندید اکادمیسین ښاغلي اعظم سیستانی د علمي او څیړنیزو خدمتونو د ستاینې او قدر په ویاړد پرتمینې غونډی دجوړیدو په درشل کې یاست دا مو یو پرځای او د قدر وړ اقدام دی.
کاندید اکادمیسین ښاغلي سیستانی د افغانستان هغه ځلانده څیره ده چې د هغه په هکله څه ویل یا لیکل به گران وی او ډیر تحقیق او څیړنه غواړی . ښاغلي سیستانی هغه پر هیواد مین افغان دی چې همیشه یې د افغانستان د ملی منافعو دپاره قلم کښلی او دفاع یې کړیده، او د هیواد د پیښو واقعیتو نه یې په مستند او علمی ډول څیړلی او هغه یې په گوته کړی دی ښاغلي سیستانی همیشه د مغرضو او نفاق اچونکو څیړی رسوا او په علمی دلایلو یې غابښ ماتونکی ځواب ورکړی دی .
سیستانی صاحب د دغسی یو لمانځی وړ بولم او باید ونازول سی چې دا اوسنی غونډه یې ثبوت دی.
دا تر لمر سپینه ده چې ښاغلي اعظم سیستاني د خپل ژوند اوږده موده د هېواد او هېوادوالو په علمي او عملي خدمت کې تیره کړې ده ، حتی نن هم په خپل دې سن او عمر کې چې باید آرام یې کړی وای هغه آرام نه کوی او د افغانستان او افغانانو غم پرې غالب دی او په ټینگه لگیا دی خپل نوښتگر مغز د خپل خورا اغیزمن قلم له لاری تر ملي منافعو قربانوي او د هېواد د ملي واکمنۍ او ملي یووالی د ویاړلی مبارزې یو مخکښ علمبردار ثابت سویدی .

ځنګه چې ښاغلي اعظم سیستانی د افغانستان ، افغان ولس او افغاني تاریخ یو منلی خادم پیژندل سوی نو داسې ښکاری چې د ده دا ملي مبارزه او علمي ـ عملي خدمت به د هر افغان په زړه کې تلپاته مقام ولری او تاریخ به دا ملي شخصیت په خپلو زرینو پاڼو کې ثبت کاندی.
نو قدرمن سیستاني صاحب ، ستاسي دغه علمي او عملي خدمت دی پر تاسو او پر افغان رنځیدلی ولس باندې نیکمرغه وی ځو چې افغاني تاریخ ژوندئ وی تاسی به هم ژوندي یاست .
ښاغلي سیستانی صاحب ته جوړ صحت او اوږد عمر له خدای(ج) غواړم. پر قلم دې برکت سی.
افغان رساله ستاسې د دې نیک اقدام ستاینه کوی چې د یوې غونډې په رابللو سره د کاندید اکادمیسین ښاغلي اعظم سیستاني د عملي خدمت یادو نه کوی. په دې لار کې د لوی خدای (ج) له درباره نور بریالیتوبونه هم درته غواړم. په درنښت

احمدشاه هوتکي

د افغان رسالې / افغان پوست مشر

ټورنتو ـ کاناډا ، د ۲۰۰۶ کال د نومبر ۲۵ مه

پیام انجمن دوستی افغان (لندن)

به اشتراک کنندگان کنفرانس علمی "نسل جوان و پرورش سالم آن"

حضار گرانقدر، خواهران و برادران و اشتراک کنندگان محفل باشکوه امروزی، سلام!

راه اندازی کار های فرهنگی در شوریده زار غربت هم دل و گرده می خواهد. نامتجانس بودن محیط کاری، تسلط فضای نامساعد ذهنی، نبود فهم و دانش لازم در استفاده از دستاورد های علم و تخنیک- بخصوص نزد نسل در حال انقراض، محدودیت فکری و کوتاه اندیشی و بالاتر از همه، کم علاقه گی، بی تفاوتی و کم بها دادن به کار های علمی، ادبی و فرهنگی، دشواری هایی است در برابر اهل اندیشه و قلم.

با آن هم، خوشبختانه گاه گاهی از گوشه و کنار این غربتکده آوایی و حرکتی از جانب خادمان صادق و فریفتگان علم و فرهنگ بلند می شود که خود غنیمتی است بزرگ و کاری است شایسته.

در این راستا، یکی هم تدویر کنفرانس علمی تحت عنوان "نسل جوان و پرورش سالم آن" است که به همت جمعی از فرهنگیان هموطن مقیم اروپا به همکاری مرکز علمی و فرهنگی افغانان در کشور سویدن و تلاش های شخصیت فرهنگی شناخته شده، جناب حبیب الله غمخور راه اندازی شده است.

اجازه دهید سخن را از بخش دوم محفل فرهنگی باشکوه امروز آغاز کنم.

قبل از همه تمنیات نیک خودرا خدمت دانشمند گرانمایه، فرهنگی فرهیخته، نویسنده، مورخ و محقق شهیر کشور، کاندید اکادیمسین اعظم سیستانی تقدیم داشته و هفتادمین سال روز تولد شان را خدمت خودشان، اعضای خانواده و تمام دوستان و علاقمندان جناب سیستانی تبریک و تهنیت عرض می دارم.

سنت بزرگداشت و گرامی داشت از چهره ها و شخصیت های نامدار و بزرگ در سرزمین ما متاسفانه همیشه بعد از پایان حیات پربار آن ها صورت گرفته است و این روند گویای این حقیقت تلخ است که متاسفانه هم نسل ها و هم عصرها به کار ها و کارکرد های نخبه گان و پیشتازان یا متوجه نمی شوند و یا به آن ها کم بها می دهند که در هر حالت ، پدیده ای است نامیمون. یکی از دلایل بی توجهی و بی لطفی به نقش این شخصیت ها شاید ناشی از نارسایی های فرهنگی باشد که تا هنوز جامعۀ افغانی ما در تار و پود آن دست به گریبان است و تلاش برای رهایی از آن آغاز شده است.

در جوامع متمدن پیشرفته سنت بزرگداشت به هر دو دوره، دوران حیات و همچنین بعد از مرگ نخبه گان و نوابغ تعلق می گیرد. بعضا غرض تشویق و ترغیب سایر استعداد ها و نسل های بالنده جوایز و محافل معینی به صورت متناوب در نظر گرفته شده و از کارکرد و خوب ترین اثار تجلیل به عمل می آید.

جای نهایت مسرت است که این بار مرکز علمی و فرهنگی افغانها در سویدن این ابتکار بزرگ و سنت شکن را در مورد بزرگداشت از چهرۀ تابناک تاریخ معاصر کشور، محترم کاندید اکادیمسین اعظم سیستانی به بهانۀ هفتادمین سالگرد تولد شان به راه انداخته است که امیدواریم این آغازی باشد برای سنت شکنی های مناسب در تمام عرصه های زندگی جامعۀ به عقب نگهداشته شدۀ افغانی ما.

سخن اضافی در مورد آثار، کار های تحقیقی و دیدگاه های دانشمندی همچون اعظم سیستانی ، که در مورد نسل موجود کشور آگاهی کافی دارد و بخصوص که طی دهۀ اخیر استفاده از پیشرفته ترین دستاورد تخنیک اطلاعاتی، کمپیوتر و انترنت کمک شایانی در نشر و اشاعۀ

آثار، دیدگاه ها و اندیشهٔ شان این کار را سهل تر و همگانی تر ساخته است، صلاحیت بیشتر می خواهد که من متاسفانه فاقد آن هستم.
صرف به عنوان یکی از علاقمندان و خوانندگان آثار جناب کاندید اکادیمسین سیستانی توصیه ام به سایر هموطنان و بخصوص روشنفکران رسالتمند کشور این است که در نوشته ها و آثار اعظم سیستانی به یگانه نکتهٔ قابل توجه ای که می توان مواجه شد واقعیت نگری است. هیچ اثر سیستانی را نمیتوانید بیابید که در آن از دیدگاه های تنگ تعصب های گوناگون مروج در سرزمین ما به قضایا نگریسته شده باشد. هر ارزیابی ، ولو انتقادی در مورد اشخاص معین، مستدل و بر مبنای اسناد و مدارک صورت گرفته است.
طول عمر پربار تر و سلامتی و خوشبختی برای دانشمند گرانقدر اعظم سیستانی را از بارگاه خداوند تمنا می نمایم.
مشکل نسل جوان و تربیهٔ سالم آن در محیط غربت یکی از حساس ترین و مرکزی ترین وظایف پدرها و مادرها و مسئولان امور است. جامعهٔ مهاجر افغانی که یکی از جوان ترین جمعیت های پناه گزین در کشور های میزبان است، کمترین تجربه و امکانات را در تشکل کتله پناه گزین افغان و بخصوص در زمینهٔ تعلیم و تربیه نسل جوان و نگهداشت و پرورش فرهنگ میهنی خود ندارد.
با ارزیابی های مقدماتی از وضعیت پناه جویان افغان و برابری آن با تاریخ مهاجرت کتله ای جمعیت های پناه گزین و یا اقلیت های مهاجر سایر ملل که با سیستم استعمار جهانی ارتباط مستقیم دارد ، می توان به متمایز بودن وضعیت جامعهٔ پناه گزین افغان که تاریخ کمتر از سه دهه دارد پی بردو کاستی هاو مشکلاتی را که افغان های مهاجر با آن مواجه اند با استفاده از تجربه، امکانات جوامع اقلیت های مهاجر دیگر و قوانین کشور های میزبان بر طرف کرد.

در حالی که سرازیر شدن سیل پناه جویان از کشور های حوزهٔ جنوب شرق آسیا ، شبه قارهٔ هند ، افریقای مستعمره و حوزهٔ کارابین به همان دوران اوج سلطه سیستم استعمار جهانی در قرن نزده پیوند می خورد ، با آغاز فروپاشی استعمار جهانی و برچیده شدن گلیم حاکمیت کشور های استعمارگر گسترده تر گردیده که به تعقیب جنگ های اول و دوم جهانی و دوران جنگ سرد ویژه گی های نو به خود می گیرد و تا امروز این جریان پناه جویی در سراسر دنیا بنا بر سیاست های نادرست کشور های پیشرفته ادامه دارد. بعضی از این مهاجرت ها مصلحتی و با سنجش های دقیق سیاسی- اقتصادی صورت گرفته است. طور نمونه مهاجرت هفت میلیون هانگ کنگی در آستانهٔ به رسمیت شناختن استقلال و تسلیمی این سرزمین مستعمره در سال ۱۹۹۷ از جانب بریتانیای استعمار گر به صاحبان اصلی آن، کشور چین است که برای جلب و جذب سرمایهٔ مادی و معنوی هفت میلیون چینایی هانگ کنگی به آن ها ویزهٔ اقامت دایمی به کشور بریتانیا داده شد.

بدین ترتیب دیده می شود که اقلیت های مهاجر ملل تحت استعمار و مشابه با آن نه تنها دار و ندار مادی خویش را با خود به کشور های میزبان انتقال دادند ، بلکه فرهنگ و نهاد های فرهنگی خود را نیز به همراه آوردند. هر اقلیت مهاجر همراه با موسسات تعلیمی اختصاصی، عبادتگاه های مذهبی، موسسات فرهنگی و هنری، مراکز تجارتی و اقتصادی و حتی آشپزخانه های خودرا همراه آوردند و نه تنها آنها را حفظ کردند بلکه با رشد نسل جدید خود آن را انکشاف و گسترش بخشیدند. و به مرور زمان کشور های میزبان را که اکنون حیثیت وطن دومی و برای بعضی ها وطن اصلی را کسب کرده اند ، به جوامع کثیرالملل و کثیر الفرهنگ تبدیل نمودند. برای چنین اقلیت های مهاجر دیگر مشکلی به نام تعلیم و تربیه، آموزش زبان مادری، آشنایی با فرهنگ وطن اصلی اصلا

مطرح نیست. در کشور هایی چون بریتانیا حفظ و گسترش فرهنگ بومی اقلیت های مهاجر از جانب دولت تشویق و قانوناً حمایت می شود. بدین ترتیب دیده می شود که این مشکل تنها در برابر آن عده جوامع اقلیت های مهاجر جوان ، چون پناه گزینان افغان قرار دارد که فاقد تجربه، امکانات و زمینه های لازم اند. یکی از نارسایی های ذاتی جمعیت مهاجران افغان این است که بنا بر بحران عمیقی که کشور زادگاه، افغانستان را طی تقریبا سه دهه جنگ داخلی و مداخلات خارجی به تباهی کشانید ، هستی مادی و معنوی آن را برباد داد ، تمام مناسبات و ساختار های زیربنایی و روبنایی اش رامنقلب گردانید. همهٔ این عوامل بالای انسان جامعه و حتی روشنفکران آگاه و متعهد آن اثر بخشیده است که پیامد های آن در زندگی مهاجرت کاملا محسوس است.

اگر گپ را به درازا نکشانیم و موجب دردسر بیشتر شرکت کنندگان محترم نگردیم، طور خلص باید عرض کرد که جایگاه نسل جوان و سوال تعلیم و تربیهٔ سالم آن در شرایط غربت یکی از موضوعات کلیدی مسئوولیت نسل موجود و رسالتمند حلقه پناه گزینان افغان در کشور های خارج است تا با حوصله مندی کامل در تشریک مساعی با سایر حوزه های اقلیت های مهاجر و در مشوره با ادارات محلی ارگان های دولتی کشور های متبوع و قوانین مربوطه، آگاهانه و مسئوولانه ، بدون اتلاف بیشتر وقت، همچون سایر جوامع اقلیت های مهاجر داخل اقدام شد.

موفقیت کنفرانس حاضر را برای تمام شرکت کنندگان آن تمنا دارم.

همایون تاج مدیر مسئوول "محبت" و رئیس انجمن دوستی افغان

لندن ۲۳ نومبر ۲۰۰۶

د افغان ولس کلتوري ټولنې پیغام

له هیواده بهر او په جلاوطنۍ کې ، د یوې علمي غونډې او سمینار رابلل ، هسې یوه آسانه او ساده خبره نه ده. دا کار ډېرې هلې ځلې ، منډې ترړې او ځان ستومانه کول غواړي. خود کوم مرام له پاره چې دا وارد «دوستۍ فرهنګي ټولنې» د افغاني پوهانو او ذی‌صلاح کسانو، علمي کنفرانس وربللی دی ، په هم‌دغومره زیاته ستومانۍ ارزي.
مونږ ډېري افغانان دخپلو کمکیانو د سمې روزنې په فکر کې یو او دا اندېښنه راسره شته چې نه ویل کېږي دوی خپل افغاني هویت بایلي ، خپله ژبه به هېره کاندي ، دیني او اسلامي ارزښتونه به له یاده وباسي او هم‌دغه شان خپلو نورو ښو ملي او افغاني دودونو ته به یې پام نه وي او تش دومره به وایي چې زمونږ پلرونه افغانان وو او بس.
ددغه علمي کنفرانس لومړۍ او دوهمه برخه ، یوه له بلې زیاته ده. په دوهمه برخه کې چې د هیواد د یوه صادق زوی یعنې کاندید اکاډیمسین اعظم سیستاني دعلمي خېړنو او خدمتونو درناوی کېږي ، دا دهغه حق د پرځای کولو یوه برخه ده ، چې پر مونږ ټولو یې لري. مونږ دلته دښاغلي او منلي سیستاني د پخې لیکوالۍ ، پراخې پوهې ، صداقت او دغه شان نورو ښو او نیکو خصوصیتونو په باره کې ډېر څه ویل نه غواړو ، بلکه دده له پاره د بشپړې روغتیا او اوږده عمر هیله کوو چې تر ډېره پورې مو سترګې دده پر علمي او مستندو لیکنو روښانه وي . که چیرې دکنفرانسویناوې او مقالې وروسته ، نه یوازې په کومه خپرونه کې راووزي ، بلکه په وبپاڼو کې هم نشر شي ، ښه به وي . په دې توګه به ډېري افغانان ددغه علمي کنفرانس له ښو نتیجو ګټه واخلي.

په پای کې د «دوستۍ فرهنګي ټولنې» مشرتابه ، په تیره بیا ښاغلي غمخور ته ، کور ودانی وایو چې دومره ربړ یې ګاللی او یو دغسې مهم کنفرانس یې و ربللی دی.

د افغان ولس کلتوري ټولنه
د مشرتابه جرګه

پیام خلیل الله معروفی

نویسندهٔ پرتلاش و وطندار خیلی گرانقدرم، جناب حبیب الله غمخور !
چنانکه سنت دیرین و پسندیدهٔ ماست، در بدو نامه دعا و سلام تقدیم کرده، سلامت و برومندی شما و اهل بیت شریف و عزیزان را تمنی مینمایم.
نامهٔ پر مهر تان بزبان فرخندهٔ پشتو از طریق ایمیل رسید. با تأسف باید اقرار کنم که بر این لسان زیبا ، که از صمیم قلب دوستش دارم، مسلط نیستم، ازین رو نامه ام را به دری مینویسم. شیوهٔ تدریس غلط در مکاتب باعث میگردید ، که متعلمان زبان پشتو را درست یاد نگیرند. اگر حین امتحانات، در مضمون پشتو نمره های خوب میگرفتم، بخاطری بود ، که از گرامر پشتو بوئی میبردم.
مضامین شما را که بصورت مسلسل در سایت "افغان ـ جرمن ـ آنلاین" و بعض سایت های دیگر نشر میشود ، میخوانم و از آنها لذت می برم. به یقین که این لذت دو چندان میگشت، اگر به کیف و کان و نزاکتها و ظرافتهای لسان پشتو آشنائی بیشتر میداشتم.
تدویر کانفرانسی که بتاریخ 25 نومبر در شهر ملموی سویدن در نظر گرفته اید ، نشانهٔ دیگری از عشق سرشار شما به وطن و فرهنگ مردم

دوست داشتنی ماست. چه خوب است که دو موضوع جالب را درین تجمع پیش بینی کرده اید. هم اهتمام به تربیهٔ سالم نسل جوان افغان و نیز تبجیل از دانشمندان وطن، مایهٔ مباهات است. بسیار مسرورم که در نوبت اول سعی بلیغ تان را به بزرگداشت از شخصیت علمی و مؤرخ برازندهٔ وطن ما ، جناب کاندید اکادمیسین اعظم سیستانی اختصاص داده اید. واقعاً میسزد ، که از این نویسنده ملی و مؤرخ حقپرست افغان هرگونه قدردانی و سپاسگزاری گردد. ایشان عمر پربار خود را صرف علم و خدمت به احفاد وطن و تاریخ افغانستان عزیز کرده و آثار گرانباری به جامعهٔ ما تقدیم نموده اند. آثار ایشان گوشهٔ فاخری از گنجینهٔ فرهنگی ما را تشکیل میدهد.

از دعوت شما یک دنیا تشکر میکنم و سعی خواهم کرد ، که بدون کدام واقعهٔ الهی درین کانفرانس اشتراک ورزم. در غیر آن حتماً مقاله ای خواهم فرستاد ، که در کانفرانس قرائت گردد.

صداع بیشتر را روا نداشته و با تجدید تمنیات بخدا میسپارمتان. خداوند بزرگ مستعان تان باد. با احترام

خلیل الله معروفی

برلین ، **25** آگست **2006**

د هدایت الله هدایت پیغام

محترم غمخور صاحب سلام او درناوی !

ستړي مه شئ !

دومره لوی او دستړیانه ډک، خو ویاړن کار دي پر مخ وواهه او هغه ته دې بیا په بري سره خاتمه هم ورکړه !

د ځوانانو د سالمي روزنې د علمي کنفرانس ښه سازماندهي یادوم.

هغه پراخ انعکاسات یې هم یادوم چې په ټوله نړۍ کې یې انګازې خپرې شوې. دا ټوله ستاسو د نامه او ستاسو د ځغاستو سره تړاو لري او لکه چې ما لا مخکې یادونه کړېوه دا په واقعیت کې ستاسو د ملي هوډ ،ستاسو دافغاني استقامت او مردانه شانه وه چې دا سې پرتمین کنفرانس دي په دا سې شانداره توګه تجلیل کړی او زموږ د ملي شخصیتو درناوی دي هم پکښې وکړ. تاسو ته د دې کار د بریالي انجام په خاطر او د دې ستر او یاړلي ملي کار په خاطر در ته مبارکي وایم. زما د کوچنوټې لیکنې دلوستلو نه چې تاسو د مقالې ارزښت ورکړی وو مننه کوم. لطفاً زما لخوا د ځوان شاعر ښاغلي نیازمحمد عقیل نه مننه او کورودانې ووایاست چې د دې لیکنې دلوستلو زحمت یې ایستی وو .که رشتیا وپوښتې پر دې موضوع ما ډېر کار کړی وو چې باید یوه تحلیلی مقاله ځینې جوړه شوې وای خو لکه چې مې یادونه وکړه جوړ نه وم ، وخت کم پاتې وو په آخري لحظاتو کې رانه ناتمامه پاتې شوه. ما د هغه نه یو پیغام جوړ کړ او تاسو ته مې در ولېږه. خو په هر حال زه به یې خاکه تکمیله کړم او بیا به یې که ژوند باقي وو د روزګان د دریمي ګڼې د پاره در ولېږم.

غمخور صاحبه تاسو ته لا د نورو زیاتو بریو هیله کوم.

خدای دي په ساړه باد مه وهه ! په درناوي ، هدایت، **2006.11.29**

انجنیر شیر ساپی - جرمني

دځوانانو سالمه روزنه پایداره هڅې غواړي

د ځوانانو قوت ، دغه باروړونکی، قوتناک اود زورښتن چې د تاریخ حامل اوباور دی ، د بشری نسل طبعي او منطقي تسلسل ، د تکامل په بې انتها افق کې بشری ټولنه پر مخ بیایې ، غښتلی بازو او پیاوړی مغز یې دټولنې بدلونکی قوت دي.

د هر ملت ځواک او نیرو په همدې ځوانانو کې چې دملا تیر یې جوړه وي پروت دي.

د ځوان نسل سالمه روزنه زموږ افغانانو ته په خاص ډول یو تاریخي ضرورت دی چې دعصر د پوهنې ، فن او ایجاباتو سره ځان اشنا کړو او ګام واخلو ،رڼا په تاریکې کې ځلېږي.

جهل ، تاریکی او ناپوهی هیڅکله پر رڼا او علم بری نه لرله.

په افغانستان کې دښوونی او روزنی د زدکړی بهیر لاهم د خنډونو او مشکلاتونه ډک دي.

د یو ملت مادی جوړښت شاید اسانه وي ، خو دهغه معنوي جوړونه اسان اوساده کار ندي ، یواځی حقیقي معارف او سالمه روزنه کولې شي هغه اباد او تعمییرکړي.

د هیواد څخه بهر د ځوان افغان نسل روزنه په افغانی ممیزات اومشخصاتو نه روزل ددې خطر لری چې په خپل هویت بې باوره شي اوهغه هیر کړی د هغوې نقش او رسالت د پر مخ تلوونکی قوت په توګه زایل شي.

افغان منورین په بهرکې د نړیوال مدنیت "د انترنیت شبکه "کلتوری اړیکو په کارولو سره د ځوان نسل سالمې روزنې ته په دوامداره توګه

تربيـوي او ښـوونيزپرګرامونه پـه وړلانـدې کولـو سـره خپـل ځـان (اولاد اونسل) له حتمي سقوط څخه خلاصوي شي .
پــه ســويدن کــې دعلمــي او ښــوونيز کنفــرانس درنــو ګــډونکوونکو اودکنفرانس سازمان ورکوونکو اوپه خاصه توګه دقدرور غمخورصاحب ! ستاسو شريفانه هڅي او فرهنګي زيـار د افغـان ولـس ويـاړ او افتخـار دی ؛ بری مو په برخه شه
دهيـواد نـامتو څېړونکـي ښـاغلی کانديـد اکادميـسين اعظـم سيـستاني صاحب ته ښه صحت اوږدهٔ عمر او خوشحاله ژوند غواړم .
په درناوی

د کاندیدای اکادمیسین سیستانی د وینا متن:

جوانان و حق آزادی انتخاب

خانمها ، آقایان وحاضرین گرامی !

از مرکز علمی و کلتوری افغانها درشهر مالموی سویدن، باید سپاسگزار ومتشکر بود که ابتکار تدویر این کنفرانس علمی رابدوش گرفته واز افغانهای مقیم سویدن و اروپا دعوت به عمل آورده تا زیر یک سقف جمع شوند ودر بارۀ یکی از مسایل با اهمیت در زندگی فامیلها یعنی جوانان وتربیت سالم آنان به تبادل نظریات وتجارب همدیگر بپردازند. اهل نظر واستادان وقبل ازهمه والدین محترم جوانان فطرتاً مکلفیت دارند تا توجه شان راپیرامون تربیت سالم فرزندان شان در محیط جدید معطوف

سازند وبادیدی بازتر به نیاز های مبرم فرزندان خود در شرایط کاملاً متفاوت اجتماعی وفرهنگی توجه داشته باشند.
جوانان در هرکشوری ، از جمله ثروتهای ملی وبسیار با اهمیت آن به حساب میروند. اینان آینده سازان جامعه وکشور خود استند.از میان همین جوانان است که مخترعین بزرگ ،سیاستمداران بزرگ، رهبران بزرگ، فلاسفهٔ بزرگ، اندیشمندان بزرگ، هنرمندان بزرگ، تکنیسین های بزرگ، طبیبان بزرگ و انجنیران ومهندسان بزرگ ظهور می نمایند وبا ابتکارات سازنده وسالم خویش راه ترقی وپیشرفت را در جهت فتح قله های ناشناخته می پیمایند.
جوانان نیروی محرکهٔ جامعه اند ، اینان همواره آرزو دارند ،به پیش حرکت کنند وازمرزهای کهنه وسنت های دیرینه عبور کنند وبه عرصه های جدید تری وارد شوند. جدال میان جوانان وبزرگ سالان در واقع جدال میان نو وکهنه است وسرانجام کهنه ناگزیر جای خود را به نو خالی میکند. پس سرکشی وطغیان جوانان از امر ونهی بزرگ سالان،خصلت ذاتی وطبیعی جوانان است و این به هیچوجه نباید به بی احترامی جوانان نسبت به بزرگان تعبیر شود ، این یک پروسهٔ طبیعی ونورمال زندگی است.
باید قبول کرد که جوانان امروز، در شرایط جدید تعلیم وتربیت از والدین مهاجرخود ، هم از لحاظ رشد شعور وهم از لحاظ کسب دانش های معاصر پیشگام تر اند وسطع اطلاعات شان بمراتب بیشتر از والدین شان است، به همین جهت است که اکثراً سخن والدین را جدی نمیگیرند وشاید هم از قبول سخن شان سرپیچی کنند. حال اگر پدری این بی توجهی فرزند را به بی احترامی از خود ودساتیر خود تلقی کند ، واضح است که بین چنین پدر وفرزندی مشکل ایجاد میشود ومسأله به خشونت وجنگ ودعوا می انجامد وحتی به خروج فرزند از خانه منجر میشود.

یکی از راه های جلوگیری ازچنین برخوردها اینست که پدرومادر سطح آگاهی خود را بالا ببرند تا هم محیط اجتماعی خود را بهتر بشناسد وهم فرزند را در درسها وسایر مسایل زندگی کمک کنند ، اما چون پدر ومادرمهاجر در سن وسالی قرار دارند که زبان را مثل فرزندان خود یاد گرفته نمیتوانند ، فرزند به مرور زمان به این نتیجه میرسد که والدینش از محیط جدید اطلاع دقیقی ندارند وراهی را که او انتخاب کرده ، بهترین راه است ولذا میخواهد موانع را از سرراهش دور کند ولو به به خروج او ازخانه منجر شود.بخصوص که ادارات معینی در کشور میزبان به حمایت ازجوانان برمیخزند وفرزند یک پشتی بان جدید از موضع گیری خود پیدا میکند که خود رادر انتخاب راهش محق میداند ،پس اعمال خشونت واخراج فرزند از خانه هیچ درد والدین را علاج کرده نمیتواند.

اکثر مشکلات والدین با فرزند از هنگامی شروع میشود که فرزند پا به سن بلوغ میگذارد و با تبارزحرکات بزرگمنشانه میخواهد که اطرافیانش به او اعتناوتوجه بیشتر بنمایند. سنین ۱۴ تا ۱۸ سالگی یکی از حساس ترین دوره های بلوغ وتبارزشخصیت فرزندان است. طرز برخورد والدین با فرزندجوان شان در این مرحله میتواند یا سازنده ویا تخریب کنندۀ روابط آنان باشد. والدین باید متوجه باشند تا این شور وشوق فرزندان را در جهت معقولی چون ورزش وسپورت وزیبائی اندام ونواختن موسیقی وآواز خوانی ونقاشی ومطالعۀ کتاب ونویسندگی وسایر سرگرمی های سالم سوق بدهد تا انرژی ایکه در وجود فرزند نوجوانش متراکم شده بصورت درست آن به مصرف برسد. بی توجهی به خواست های جوانان وسخت گیری های بی موجب وحساسیت نشان دادن در برابر حرکات آنان،میتواند طغیان وسرکشی فرزند را درقبال داشته باشد. هفت صد سال قبل مولانا جلال الدین بلخی گفته بود: سخت گیری و تعصب خامی است تا جنینی کار خون آشامی است

به نظرما یکی از راه های رفع مشکل با فرزند نوجوان وجوان، دادن آزادی وحق انتخاب برای فرزندان جوان است که رکن اساسی دموکراسی نیز است. والدین می باید به فرزندان جوان خود به عنوان انسان های عاقل وصاحب شعورنگاه کنند وآنها را واجد حقوق مساوی با خود بشمارند. دراین صورت است که به فرزندان خود احترام قایل شده و به آنها اجازه می دهند تا برای آیندۀ خود ، خودشان تصمیم بگیرند وسرنوشت خود را رقم بزنند. با این کار خودوالدین میتوانند حس اعتماد به نفس فرزندان را تقویت کنند. دادن آزادی انتخاب، یعنی دادن حق انتخاب دوست وهمسر، حق انتخاب شغل وانتخاب محل زندگی (با والدین یا بدون والدین) ، میتواند بسیاری از پرابلم های والدین با فرزندان را حل کند. زندگی کردن فرزندان جدا از والدین ، بهتر از زندگی در خانواده ایست که اکثراً با مداخلۀ خوشوهمراه باشد. در میان افغانها هیچ فامیلی را نمیتوان سراغ داد که در فضای کاملاً بیطرفی وبی غرضی وبی سر وصدا زندگی کند واگر ندرتاً چنین خانوده ای سراغ بشود ، اصلاً مشکلی با فرزندان خود ندارد. بهتر است والدین احساسات فرزندان خود را درک کرده برای شان مجال تبارز شخصیت درمحیط جدید اجتماعی را به نحوی بدهند که باعواطف آنهاهم آهنگی داشته باشد.

۱۳/۱۰/۲۰۰۶ ، شهر گوتنبرگ

ځوانان او ټولنه

دکنفرانس درنو ګډون کونکو !
دسوبېن د مالمو په ښارکې د ځوانانو د سالمي روزني د علمي کنفرانس درنو برخه والو او وطنپاله افغانانو ته، اوددې علمی ،ادبي او فرهنګي ښوونیزي غونډې و ښاغلو جوړونکو ته د خپل ارادت او اخلاص نیکي هیلي او درناوی وړاندي کوم !
ښاغلي غمخورصاحب چې ددې کنفرانس وجوړېدو او سازماندهی ته وطنپاله او نه ستړې کېدونکې شانه ورکړېده د هر رازي کورودانی او شاباسی مستحق بولم او ددې نیک کار په هکله ورته مبارکي وایم. په داسي ملي او وطنپاله غمخوریو کې غمخور صاحب تل یو مخکښ او متعهده افغان دی، هغوی ته د لا زیاتو بریو هیله کوم . دغمخور صاحب نه مننه چې زمانه یې هم غوښتنه کړېوه د کنفرانس د موضوع په هکله (ځوان نسل او سالمه روزنه) باندي یوڅه ولیکم. اجازه راکړی تر هرڅه دمخه په دې کنفرانس کې زموږ دټولني فاضل او وطنپاله افغان د قلم او پوهي وتلی خاوند ، تاریخپوهه او واقعبینه څېړونکی کاندید اکادمېسن محمداعظم سیستانی ګډون، چې د کنفرانس یوه برخه ددغه پیاوړي شخصیت و ارزښتناکه علمي، ټولنیزو او څېړنیزو کارنامو ودرناوی ته وقف سوېده، دهغه و علمي او اکاډمیک مقام ته خپل دژور ارادت او احترام مراتب وړاندي او دهغوی د باثمره وطنپرستانه هڅو ددوام په امید ددغه عالیقدره انسان د زیات عمر او بریالیتوبونو هیله وکړم.
قدرمنو دوستانو !«ځوان نسل او سالمه روزنه» کوم چې ددې کنفرانس د بحث اصلي موضوع ده، یقین لرم چې په کنفرانس کې به زموږ دافغاني ټولني زړه سوانده او ددې برخي ځانګړي متخصصان او کار پوهان خپلي اکاډمیکه شننی او پراخي تحلیلي لیکني به ورباندي و کړي . هغوی به په

دې عرصه کې هغه ستونزې او امیدونه هم را وسپړي چې زموږ د ګران هېواد افغانستان د ځوان نسل په وړاندې پرتې او دهغوی په ورځني ژوندکې انعکاس پیداکوي. نن سبا دځوانانو اود هغوی د سالمي روزنې بهیر نه یوازې دافغانانو په جګړه ځپلي ، وران او زخمي هیواد کې د مرګ او ژوند مسئله ده بلکه په ټوله نړۍ کې زموږ د پېړۍ یانې دیویشتمې پېړۍ یوه حیاتي غوښتنه هم ده. دغه مسئله دنوې پېړۍ د بوداو نبود ، د هست ونیست هغه مسئله ده چې زموږ دنړۍ وراتلونکي ته لاره پرانیزي او دهغه مسیر ور ټاکي. په واقعیت کې همدغه ځوانان دي چې ددې نړۍ و راتلونکې ته لوری ورکوي . خو په اوسني نړۍ وال روان حالت کې چې دقدرت خاوندان د یکه تازی خواته درومي اود خپل پوځي ځواک په زور د ټولي نړۍ دلاندې کولو نیت لري داسي تلاښ کوي چې د ځوانانوناسالمه کنټرول هم د خپلو اهدافو د تطبیق په خاطر په خپل لاس کې ولري او دهغوی راتلونکې د خپلو ګټو دتأمین لپاره و کاروي . داچې ددغه جدال پای به څه کیږي او د چا په ګټه به تمامیږي دا هغه څه دي چې د همدا اوسه څخه یې د ځوانانو او دهغوی دسالمي روزني و راتلونکې ته یې زیات چلنچونه پرې ایښي دي ! نن دنړۍ ځوانان ددوی دارادې نه خلاف او بېله دېنه چې کومه ګناه یې کړې وي د ټولنیزو بحرانو د رامینځته کېدو له کبله چې دلویو بازیګرانو لخوا پلې کیږي،پښې یې پکښې اخښل کیږي او لویه قرباني ورکوي. ځکه نو نن تر هر څه دمخه، لومړی باید دغه نړۍ واله ټولنیزه معضله تر جدي څېړني لاندې ونیول سي. په عادي حالت کې هم دځوانانو د سالمي روزني ومسئلې ته لږ شاني توجه کیږي او د ځوانانو لوی لښکر دډېرو ناخوالو سره مخامخ دی . زموږ د هیواد په څېر په جګړې ځپلي نورو هیوادونو کې لومړی باید دیوه سوله ایزه ژوند بنیادونه کښېښودل سي او په سوله کې دټولني او د ځوانانو د ژوندکولو د حق درناوی او تضمین وسي. د سولې، ثبات او امنیت ته د رسېدو

شرائط مساعد او هغه وساتل سي وروسته نو بيا د ځوان قشر د سالمي روزني اساسات چې پر ډيموکراتيکو موازينو برابر وي او زموږ ددود اود ستور سره تطابق ولري، عملي ګامونه واخيستل سي.په دې ارتباط هغه څه ته چې ما دلته اشاره کړېده په واقعيت کې دا د هغه ژور تشويش يوه برخه ده چې ځوان نسل يې په موجوده حالت کې لري او عملاً د هري ورځي په جريان کې دهغه سره مواجه کيږي. دډېرو په اند که په دغه موجوده حالت کې د جګړو او کړکېچ مخه و نه نيول سي او د ټولنيز عدالت دتأمين په لاره کې ګټور ګامونه وانه خيستل سي په کورنيو او ټولنو کې به دځوانانو دسالمي روزني په لاره کې جدي ستونزي او خنډونه را پيدا سي او پايله به يې يوه لويه ټولنيزه فاجعه وي . همدا اوس د ځوانانو د ژوندانه په چاپيريال کې دزياتو ناخوالو او د بلاتکليفه اړخونو موجوديت په راتلونکو کلونو کې لا نوره هم ژورتيا مومي او د يوه لوی بحران او ګډوډۍ و خواته ځي. زه يقين لرم چې ددې کنفرانس اکاډميکي شنني به په دې مسير کې د ځوانانو په وړاندي د ستونزو،اميدونو، تاريکيو اوروښنيو په هکله به ډېر ارزښتمنده خبري راپورته او دستونزو دحل لاري چاري به را په ګوته کړي. په خواشينۍ سره زماد ناروغتيا له کبله په دې اړه زما ليکنه پر نيمه لار را نه پاتې سوه خو د کنفرانس په هکله مې دغه پيغام چې ما خپل احساس پکښې څرګند کړلی دی تاسو ته مي وړاندي کړ چې هيله ده زما د صحي معذرت په وجه مې ناغه نکړی.

يوځل بيا تاسو ته ددې علمي غونډې په تنظيم کې تاسو ته مبارکي وايم او ستاسو دهڅود برياليتوب غوښتنه کوم. په درناوی

د ۲۰۰۶ د نوامبر څلرويشتمه

استراليا

د انسان د تکامل روان پوهنه او د ځوانانو سالمه روزنه

انسان په ژوندکې له بېلابېلو پړاونو تېرېږي او په هر پړاو یا مرحله کې ځانګړي خصوصیات لري او په ځانګړي ډول پرمختګ کوي. د مثال په توګه:
یو ماشوم له پیداکېدو وروسته دا کوښښ کوي چې کښېناستل زده کړي، بیا پدې لټه کې وي چې خاپوړې زده کړي، له خاپوړو وروسته غواړي چې دربدل زده کړي او ورپسې دا هڅه کوي چې تلل زده کړي، بیا نو د خبرو کول، لیکل، لوستل، لمونځ کول، منځنۍ زده کړې، لېسه، پوهنتون، ماستري، پ.ایچ. ډي، علمي پلټنې او داسې نور... او یا هم د ټولنې په نورو برخو کې ځان مشغولوي ، لکه بزګري، مالداري، ترکاڼي او...
مطلب دادی چې انسان له پیدا ښت نه تر مړینې پورې د ژوندي پاته کېدو او د ځان د بشپړېدو لپاره زده کړې کوي، زیار باسي او تجربې تر لاسه کوي. انسان که یو کلن وي او که سل کلن د ژوند په هر پړاو کې د رشد او پرمختګ د روان پوهنې (پسیخولوژۍ) د علم په مرسته د ژوند ډېرې ستونزې حلولای شي. انسان د مور او پلار د واده له شپې نه چې البته ثمر لرونکې وي بیا تر مرګه ځانګړې روزنې او پاملرنې ته اړتیا لري. طب پوهنې او تجربو دا له ډېر پخوا نه په ډاګه کړې چې ماشوم د مور په ګېډه کې تر هر بل وخت نه زیاتې پاملرنې ، پالنې او روزنې ته ضرورت لري. هغه څه چې پر ماشوم باندې د مور په نس کې منفي او مثبتې اغیزې درلودای شي په دې ډول دي:
د مور خوراک، څښاک، استراحت، خوځښت، ورزش، کار، موسیقي اوربدل، ژړا ، خنده ، تشویش، روغتیائي حالت، حفظ الصحه، آب و هوا ،

د مېړه راشه درشه (برخورد) له خپلې ښځې سره، تحصيل، ټولنيز چاپېريال، مادي او معنوي ستونزې، سن و سال او داسې نور...
که مور له يوه بوټي ښايسته ګلان غواړو نو هر بوټی ددې کار لپاره پالنه غواړي، په همدې ترتيب که مور غواړو چې سالم او استعداد لرونکي ماشومان ولرو نو ميندې ئی پوره پاملرنې او پالنې ته اړتيا لري، البته ددې ټکو په ډېر پراخ، انساني او طبي مفهوم سره.
اوس راځو يو بل ډېر ارزښتناکه موضوع ته، هغه دا چې په اټکلي ډول په ټوله لوېديځه اروپا کې انسان د پرمختګ د روان پوهنې په رڼا کې په نهو پړاونو (مرحلو) کې تر څېړنې لاندې نيول کېږي:
لومړی پړاو: چې ماشوم لا پدې نړۍ ستر ګې نه وي غړولي،
دوهم پړاو: شيدې رودونکي ماشومان له پيدا ښت نه تريونيم کلنۍ پورې،
دريم پړاو: يونيم کلنۍ نه تر څلور کلنۍ پورې،
څلورم پړاو: څلور کلنۍ نه تر شپږ کلنۍ پورې،
پنځم پړاو: د ښوونځي ماشومان شپږ کلنۍ نه تر دولس کلنۍ پورې،
شپږم پړاو: تنکي ځوانان له دولس کلنۍ نه تر اووه لس کلنۍ پورې،
اووم پړاو: ځوانان له اووه لس کلنۍ نه تر دوه ويشت کلنۍ پورې،
اتم پړاو: بالغ يا رسېدلي انسانان دوه ويشت کلنۍ نه تر پنځه شپېته کلنۍ پورې،
نهم پړاو: زاړه خلک (سپين ږيري او سپين سرې) چې عمر ئې له پنځه شپېتو کلونو پورته وي. دا پړاو وېشنه کېدای شي چې يوازې د لوېديځې اروپا لپاره سمه او د پليکېدو وړ وي، خو د افغانستان اويا بلې سيمې لپاره روان پوهان کولای شي د هغې سيمې د ټولو خصوصياتو په پام کې نيولو سره سم خپله پړاو وېشنه منځ ته راوړي، خو ددې طبقه بندۍ لپاره د پام لرنې وړ ټکئ دا دئ چې په هره علمي څېړنه او پلټنه کې منځنئ حد (

اوسط) د معیار په توګه منل کېږي او د پلیکډو کېږي اغوندي ، ځکه چې ماشومان او تنکي ځوانان په یو ډول وده او پرمختګ نه کوي. د ځوانانو د روزنې لپاره د نومول شوو پړاونو څخه شپږم او اووم پړاو خورا د اهمیت وړ ګڼل کېږي، ځکه چې د هغو تنکیو ځوانانو او ځوانانو په تکامل او روزنه بحث کوي چې عمرونه ئې د اټکل له مخې له دولس نه تر دوه ویشت کالو پورې وي. افغان ځوانان په ټول ټال او په اروپا او شمالي امریکا کې په ځانګړي ډول له یو شمېر ستونزو سره لاس او ګرېوان دي. زموږ ځوانان له دوه ګوني کولتور سره مخامخ دي، ددوي تابعیت دوه ګونئ دي، ددوي فکري طرز دوه ګونئ دي، ددوی عادتونه او صلیقې دوه ګونې دي، ددوی سپورت، موسیقي او نورې سرګرمۍ هم دوه ګونې شوېدي، په تعلیمي موسسو کې یو څه، کورنۍ کې بل څه او په بهر چاپېریال کې بیا نور څه اوري اوویني. نو همدا سبب دي چې ځوانان د ژوند په دوه موازي کولتوري او فرهنګي لارو روان دي، او زموږ توقع هم له دوی نه هر وخت دا وي چې دا دوه موازي او له تو پیرونو ډکې لارې یو بل سره قطع نکړي او دا دروند پېټئ موږ یوازې د دوی په اوږو وراچولئ دي. د ژبو، مذهبونو، د کوربه ټولنې سیاسي، اقتصادي او فرهنګي توپیرونو د دوی کورنئ، تعلیمي او تولنیز چاپېریال دومره ستونزمن کړئ چې کله ناکله حتا په دوه لبارې (دوراهي) کې دربدلو ته مجبور شي او نه پوهېږي چې په کومه لاره لاړ شي. خو افعان ځوانان د خپل استعداد او افغاني دود سره سم ددې ټولو توپیرونو او ستونزو په وړاندې په ټینګه سره مقاومت کوي او تل ئې هڅه کړې چې هم خپل افغاني ارزښتونه او اندازې (نورمونه) وساتي او هم د کوربه ټولنې ارزښتونو ته درناوئ وکړي او د اینتیګرېشن په پروسه کې په کیفي ډول عملي ګامونه پورته کړي. راځئ چې د نمونې په توګه یو بل نه پوښتنه وکړو چې موږ د ځوانانو سره حتا د خپلو اولادونو سره څومره درسي مرسته کړې، څومره مو د هغوی پاملرنه فرهنګي چارو ته

راګرځولې، ځومره مو اسلامي ښوونه ورکړې، څومره مو خپله مورنۍ او پلرنۍ ژبې ورزده کړې، ایا ورزش او موسیقۍ ته مو هڅولي؟ ایا کله مو د دوی په خوښه سندرې اورېدلي او یا مو تلویزیون لیدلئ، کومه ورځ موږ یم ته ورسره تللي یو ،څومره مو د انسان له ابتدائي اناټومۍ سره اشنا کړي، زموږ تنکي ځوانان د خپل بدن په غړو او د هغوی په دندو نه پوهېږي. زما په هاند چې زموږ ماشومان او تنکي ځوانان ښېله سترګو، پزې، خولې او غوږو بل څه نه پېژني. وروستۍ پوښتنه داده چې په کال کې څو ځله موږ او تاسې د خپلو ماشومانو سره ژوبڼ (باغ وحش) ته ځو، د څومره ځارویو نومونه مو ورښودلي دي، څومره ځاروي ئې په ژوندي ډول لیدلي نه په عکسونو کې. زه فکر کوم چې ډېرۍ تنکي ځوانان درې حیوانات خر، سپئ او غوئی ښه پېژني ځکه چې له موږه هره ورځ دا درې کلمې په خپله پته اوري. نیوکې ډېرې دي خو اړینه دا برېښي چې هم میندې او پلرونه او هم د ښوونې او روزنې (پیداګوژۍ) کارپوهان د حل لارې ولټوي ، او د ځوانانو د لا ښې روزنې او پرمختګ لپاره پیداګوژیکې څېړنیزې لیکنې او عملي کار وکړي او د نړیوال جال (انترنټ) نه په پراخه پیمانه ګټه پورته کړي. ددې ټولو پوښتنو او نیوکو مطلب دادي چې هر انسان په ځانګړي ډول سره تکا مل او پرمختګ کوي په خاصه توګه تنکي ځوانان چې د دوی هر اړخیزه وده یو له بل سره په هېڅ ډول د مقایسې وړ نده. ددې لپاره چې د ځوانانو په سالمه روزنه کې مو په ښه ډول برخه اخیسې وي باید څو فاکټورونه (عاملونه) له یاده ونه باسو ،د هر انسان په تېره بیا د ځوانانو پر تکا مل باندې درې اساسي فاکټورونه ډېره زیاته اغیزه لري، چې عبارت دي له: داخلي، خارجي او خپل ځاني.

لومړی : د ننه (داخلي) فاکتور: هر ماشوم دې نړۍ ته له خپلو امکاناتو او محدودیتونو سره راځي، یو ماشوم کېدای شي له هره اړخه تندرست او سې ولې بل ماشوم کېدای شي معیوب یا کمزورئ پیدا شي، خو هر ماشوم له

ځانه سره د مور او پلار يو شمېر خصوصيات او استعداد په ارثي ډول راوړي، چې دا دده ذاتي داخلي فاکتور دی چې دده په تکامل کې ټاکونکې اغيزه او رول لري.

دوهم: باندنۍ (خارجي) فاکتور: هر انسان په يوه ټاکلي چاپېريال کې منځ ته راځي او د ټاکلو شرائيطو لاندې ژوند کوي. نو دغه چاپېريال هم دده په تکامل باندې پوره اغيزه کوي. د مثال په توګه، هغه استعداد چې يو ماشوم ته له پيدا ښته ورکړل شويدي، پدغه محيط کې چې دی ژوند کوي ګټه ورنه اخيستلای شي او که نه؟ ايا د تعليم امکان لري، مور او پلار ئې څه کاره دي، ايا په يوه داسې سيمه کې ژوند کوي چېرته چې په نږدې واټن کې يو منځنۍ ښوونځۍ هم نه پيدا کېږي او که د استقلال يا حبيبې لېسو ته مخامخ اوسي او په شخصي موټر کې مکتب ته ځي او راځي، او داسې نور.... پاته دې نه وي چې د يوګوني او دوه ګوني کولتور اغيزې هم په خارجي فاکتور کې راتلای شي.

له بله پلوه که يو ماشوم د چرنوبل په سيمه کې دنيا ته راغلئ وي ښکاره خبره ده چې د راديواکتيف وړانګې ئې په استعداد او ذاتي خصوصياتو تاثير لري. او يا هغه ځوانان چې په دا راوروسته دريو لسيزو کې په افغانستان کې دنيا ته راغلي چېرته چې نړيوالو زورواکانو د خپلو وسلو د ازمايښت لپاره په پوليګون بدل کړئ او دا دوه وروستيو کلونو کې چې د کوکونارو د بوټي ګواکې د له منځه وړلو په موخه په افغان ولس باندې د ځمکې او هوا له لارې نامعلوم زهرلرونکي مواد چې کېمياوي ترکيب ئې افغاني کېميا پوهانو ته معلوم ندئ ، شيندل کېږي. چې داهم د انسان په روغتيا او ودې باندې د ناوړه او منفي اغيزو سبب کېدای شي.

له دې نه پرته د انسان په ژوند کې ځنې مهمې او بحراني پېښې چې خواشيني او يا خوشالي منځته راوړي له خارجي فاکتور سره مخامخ تړاو لري. لکه نه رغېدونکې ناروغي، د مور او پلار جدا والئ (طلاق)،د

کورنۍ د غړو مرگ، ژوبله او داسې نور د ځوانانو په روان او پرمختگ کې په لویه کچه بدلونونه منځته راوړي، خو ځنې نورې د خوشالۍ پېښې ځوانان مثبت لور ته هڅوي، لکه د ډیپلوم اخیستل، لومړۍ معاش، د موټر چلولو لایسنس، واده کول، په کور کې د ماشوم زېږېدنه او داسې نور...
په لنډ ډول دا ټول او ډېر نور هغه خارجي فاکټورونه دي چې د ټولو انسانانو او په ځانگړي ډول د ځوانانو په وده او تکامل باندې ښې او بدې اغیزې لري.

درېیم : خپل ځاني فاکټور : خپل ځاني فاکټور مانا داده چې خپله راتلونکې پخپله تعینول. یو شمېر ځوانان شته چې د خپل رشد او تکامل لورۍ پخپله ټاکي، د خپل زیار او خپلو هڅو په برکت یو مسلک تعقیبوي، څېړنې کوي، خپل مسلکي مهارت لوړوي، خپله خرچه پخپله پیدا کوي، د واده لگښتونه په خپله غاړه اخلي، او د ژوند په ډېرو برخو کې خپل ځاني دریځ او فکري استقلالیت لري، چې متاسفانه د دې استعداد خدای پاک هر چاته ندی ورکړی. بله خبره داده چې د ځوانانو په روزنه کې باید د هغوی پرمختگ او تکامل په **شپږو برخو** یا اړخونو کې له یاده ونه باسو.

لومړی : بدني یا جسمي اړخ

د انسان بدني تکامل د هغه د جسمي او بدني رشد او نمو او یا وروسته پاتېوالي څخه عبارت دي.
دبدن ټول حرکتونه او د ځینو حواسو چې د لیدلو او اورېدلو (سترگې او غوږونه) په ذریعه سره سرته رسېږي پدې برخه کې د غور او بحث وړ دي. د انسان د بدن د حرکتونو وده او نمو په دوه ډوله ده:
الف : د غټو حرکتونو وده
د غټو حرکتونو پرمختگ او وده د غړو (عضلاتو) په مرسته سرته رسیږي چې د بدن اساسي توازن (بلانس) منځ ته راوړي، لکه پښې او

لاسونه چې په کښېناستلو، دربېدلو، خاپوړو او گرځېدلو کې ورنه گټه اخیستل کېږي.
ب: د وړو حرکتونو وده
واړه حرکتونه د لاسو او گوتو په مرسته اجرا کېږي. دا خوځښتونه په زړه پورې خپل ځانگړیتوب لري او د بدن خوځنده (ډینامیکي) حالت بشپړوي. د موسیقي آلاتو په غږولو کې، لیکلو، خطاطۍ، نقاشۍ، گنډلو، اوبدلو، زرگرۍ او نورو کې د گوتو او لاسونو حرکتونه خورا اړین او د اهمیت وړ دي. که چېرې د ځوانانو دا ټولو حرکتونو ډېره یا لازمه وده نه وي کړې نو گناه د میندو او پلرونو ده، چې دوی باندې ئې په ماشومتوب کې د گوتو، لاسونو او پښو ځانگړي حرکتونه ندي تمرین کړي، چې کېدای شي په راتلونکي ژوند کې د ډېرو بدني نیمگړتیاوو سبب وگرځي.
په بدني برخه کې یوه بله موضوع چې ډېره پاملرنه باید ورته وشي هغه بیولوژیکي وده ده، په خاص ډول تنکي ځوانان د خپل ژوند پدې مرحله کې بیولوژیکي بنسټیز بدلونونه په خپل بدن کې ویني او حسوي ئې.
د مثال په توگه، د نجونو میاشتنۍ ناروغي منځته راځي، په ټټر کې ئې لوړه او ژوره (تیونه) پیدا کېږي.
هلکان هم له جنسي اړخه په ځان پوهېږي، شونډې ئې توربږي، یو ځای بل ځای د پېغلو خواته ورگوري او تخمونه (سپرمونه) ئې هم له بدن نه د راوتلو انرژي او علاقه پیدا کوي. د بیولوژیکي تغیراتو سره سم د ځوانانو جلدي ستونزې هم د یادولو او پاملرنې وړ دي. په نوموړې مرحله کې نجونې په ډېره پیمانه د مور او هلکان د پلار پاملرنې او مرستې ته اړتیا لري، تر څو ځوانان له بیولوژیکي او جنسي پلوه ښه او معقوله روزنه او اړین مالومات تر لاسه کړي.
دوهم: دماغي اړخ

د انسان دا برخه له دماغي، فکري او حافظوي ودې څخه عبارت ده. او همدا ډول د ژبې رشد هم د دماغي اړخ یوه برخه تشکیلوي، ځکه چې فکرکول او ژبه یو له بل سره ډېر نږدې تړلي دي، فکرکول بې ژبې او ژبه بې له فکرکولو امکان نلري.
تنکي ځوانان د خپل عمر پدې مرحله کې فکري ثبات پیداکوي او غواړي چې هر څه په منطقي ډول وڅېړي او له ځان نه مشرانو سره په بیلابېلو موضوعاتو بحث او خبرې وکړي.مشرانو ته لازمه ده چې د دوي دلیلونه په غور سره واوري او د هغوی ټولو پوښتنو ته په جدي ډول ځوابونه ورکړي او هېڅکله خپله حوصله د لاسه ورنکړي. په دې ترتیب سره باید ځوانانو ته په ثبوت ورسېږي چې دوی هم شخصیت لري ، نظر،وړاندیز او دلیل ئې اوربدل کېږي.
دریم : ټولنیزه برخه
په یوه چاپېریال یا ټولنه کې د یو انسان راشه درشه د نورو انسانانو سره – دټولنیز تکامل څخه عبارت دي.
یوازې ځوانان نه بلکه هر انسان باید په ټولنه کې د نورو سره ښه برخورد او دوستانه ناسته، ولاړه زده کړي.
ټول انسانان، په ځانګړي ډول ځوانان باید په ټولنه او خپل چاپېریال کې د نورو خلکو موجودیت تائید او ومني او همدا ډول د ټولنې د نورو غړو لخوا باید دوی د تائید او منلو وړ وي. په ټولنیزه برخه کې د ځوانانو سره د مور، پلار، خپلوانو، ښوونکو او همزولو اړیکي د ټولنیز تکامل او پرمختګ لپاره ډېر زیات ارزښت لري. پدې برخه کې تنکي ځوانان له بل هرچانه زیات له خپلو همزولو او هم ټولګیو سره د اړیکو درلودل مهم او په زړه پورې ګڼي. له مشرانو مور، پلار، کاکا، ماما او نورو څخه د هرې ورځې په تېرېدو خپل واټن زیاتوي. هر هلک کوښښ کوي چې یو ملګرئ ولري او هره نجلۍ پدې لټه کې وي چې ځانته د راز و نیاز لپاره خورلڼه (

خواهرخوانده) پیداکړي، خو د پام وړ ټکۍ دادي چې تنکي ځوانان په ټولنیزو مناسباتو کې ثابتې او دوامدارې اړیکې نه ساتي، په کور او ښوونځي کې جنګ او جنجال کوي، ډېر ژر د نورو سره مینه او ملګرتیا پیداکوي، او دا ملګرتیا هم ډېره نه اوږدېږي او دا سې نور... چې دلته هم د مشرانو او په ځانګړي ډول د مور او پلار پاملرنه د اهمیت وړده.

څلورم : شخصي یا ذاتي اړخ

د انسان شخصي تکامل او وده د هغه د ذاتي هویت، طبیعت، ارادې او شخصیت په جوړولو سره منځ ته راځي. ددې په څنګ کې د انسان د شخصي ارزښتونو (نورمونو)، شخصي اندازو (مقیاسونو) او د ښځینه یا نارینه خصوصیاتو رشد او وده د یو تنکي ځوان په شخصي یا ذاتي پرمختګ کې ستر رول لوبوي. تنکي ځوانان له ذاتي پلوه د خپل شخصیت په باره کې مطمئن نه وي، خپل ځان ورته له نورو مهم ښکاري، یوازې خپل ځان ویني، ځنې وختونه بې تفاوته او سرزوروئ وي او غواړي چې پر هر څا خپله خبره ومني، دا ټول د تنکیو ځوانانو خصوصیات دي ،چې په خپل وخت ئې اصلاح او پاملرنه پکار ده.

پنځم : احساساتي اړخ

د احساساتو تکامل د ټولنیز او شخصي پرمختګ سره ډېر نږدې اړیکي لري. د انسان احساساتي تکامل د هغه د ابتدائي باور او مصئونیت د حسونوله پرمختګ او ودې څخه عبارت دي.

پدې برخه کې د مشرانو، ښوونې او روزنې د کار کونکو لپاره یو څو ټکي ډېر مهم ګڼل کېږي:

الف: د ماشومانو او ځوانانو درک او حسونه کولای شي چې وده وکړي ؟

ب : دا حسونه په څه ډول وده کوي ؟

ت : دغه حسونه کومو شرائېطو ته ځواب وبلای شي ؟

شپږم : جنسي اړخ

جنسي تکامل د جنسي راشې درشې، بدن او هوسي (شهوتي) د نرې اړیکو د ودې او نمو څخه عبارت دئ.
انسان د خپل تکامل په ټولو پړاونو کې د خپل بدن لورې او ژورې (د بدن جنسي او تشویقي برخې) د خپل مېتود ، صلیقې او مالوماتو له مخې په مختلفو کچو او ارزښتونو کې لټوي او تر مطالعې لاندې ئې نیسي.
ځوانان باید لازمه جنسي روزنه تر لاسه کړي او اړینه برښني چې تنکي ځوانان د خپل بدن د ټولو غړو په هکله مالومات ولري او په ځانګړي توګه د بدن هغه برخې چې پر جنسي اړیکو باندې په مخامخ یا غیر مخامخ ډول اغیزې لري. که چېرې ځوانان یو ښه او منل شوئ جنسي فرهنګ ولري نو دا ددوی او د هغوی د راتلونکو ماشومانو په روغتیا او سالمه وده کې خورا ډېر مثبت رول لوبولای شي. هیله من یم چې ټولې میندې، پلرونه او ښوونکي د ځوانانو د لا ښې روزنې لپاره په خپلو پیدا اګوژیکو مهارتي مېتودونو کې د پرمختګ د روان پوهنې رول او ارزښت له پامه ونه غورځوي. مننه.
اخځونه:

١. مېتودیکي مهارتونه (هالنډي) **A.C.Verhoef**
٢. لومړنۍ زده کړې (هالنډي) **M. van Eijkeren**
٣. زمور ښځو ته، انسیکلوپېډیا (روسي)
۴. پوهنوال ډاکتر نظرمحمد سلطانزئ ځدراڼ ، د چرنوبیل هستوي پېښې شل کلن تلین (لکچرنوټ)

پای

پوهنمل حاجي محمد نوزادي

اروپایي چاپيريال اود ځوانانو په روزنه کې زموږ ستونزې

پوهان پر دې خبره یوه خوله دي چه انسان دټولنی محصول دی او د دی دپاره چه دانسان کړه وړه مطلوبه بڼه خپله کړي، باید هغه ټولنه چه دی ژوند ورپکښې کوی انسانی کړه وړه ولری دټولنې دکړو وړو ځانګړتیاوی که دیوی خوا دمحلی شرایطو سره تړاو لری ، خوله بلې خوا پردغسې کړو وړو باندی منطقوی اونړیوال چاپيريال هم په مستقیم اوهم په غیرمستقیم ډول اغیزه لری. ممکن په همدغه دلیل به لوی استاد ارواح ښاد کاندید اکادمیسن محمد انور نومیالې زموږ دځمکی دکرې دپاره دانسانستان دنوم وړاندیز کړیوی. زموږ دګران هیواد افغانی ټولنه هم دنړیوالی ټولنی دیوی برخی په توګه ددغه طبعی قانون څخه لیری ګڼل کیدلای نسی، اوموږ افغانان چه په خپل وار دهمدې ټولنې محصول یو ، ټول کړه وړه مو دنوموړې ټولنې دځانګړتیاوو په لمن کې څپړل کیدلای سی اوبس. که دا اصل په پام کی ونیسو چه حرکت مطلق او سکون نسبی دی اوحرکت بیا په عام ډول دتغیراتو یوه ګډوله وګڼو اوپربنسټ ئی دپدیدو تکامل راوسپړو، پدی خبره به باوری سو چه دتکامل قوس دخپل ګراف په عمومی لین کښې مخ پرلوړه صعودی روان دی. دغه په عمومی توګه صعودی خط بیا مارپیچ ډوله زیګزاګ قدمونه اخلی چه کله به کښته راکوزیږی او کله به بیرته لوړ ځی. دټولنیزو پدیدو په تکامل کښې دزیګزاګ دوری کله دوخت اوږد واټن اوکله بیا هم دکوز راتلو ترنسبتا لنډ واټن وروسته بیرته لوړی خواته مخ نیسی چه دغه دګراف نزولی تګ دټولنې دناخوالو سره تړلې دی چه کله هراړخیز ، کله څوهراړخیز اوکله هم یواړخیزوی. په ټولنیزو پدیدو کښې ترټولو مهم اصل اقتصاد دی چه

دټولنې بیخ جوړښت یعنی زیربنا تشکیلوی. دټولنی ټول سرجوړښت یعنی روبنا دهمدغه بنسټ پرستنو ولاړ دی. له دغه کبله ده چه پوهانو اقتصاد دټولو علومو او ټولنیزو پدیدو موربللې دې. په نړۍ کښی ترجنګونو وروروسته په جنګونو کښی د شکیلوټولنو د اقتصادی پرمختګ دتاریخ شننه دا خبره په نیغه څرګندوی چه دنوموړو ټولنو دا قتصادی ودی چټکیا ترجنګ وروسته دجنګ نه مخکښی وخت په پرتله ځوبرابره جګه وی. ښه بیلګه ئی تردوهم نړیوال جنګ وروسته په لودیزه اروپا کښی دمارشال پلان په تطبیق سره د ازاد بازار دلاری اقتصادی شیرازی او دشوروی اتحاد د پلانیزه اقتصادپربنسټ دهغه هیواد بیساری اقتصادی پرمختګ دی. دا اقتصاد پوهانو په نظر ممکن دغه لاسته راغلې شیرازی دجنګ نه پرته په همدومره موده کښی ترلاسه سوی نه وای. البته ددی خبری مغنا په هیڅ حالت کښی داندہ چه دا اقتصای ودی دګړندی توب پخاطر باید دجنګ هرکلۍ وسې. دا خبره جوته ده چه دجنګ څخه دراپیښو غمیزو او ناورین بشری ناوړې اغیزې چه دجنګی پایلو سره تړاوونه لری، په هیڅ ډول اقتصادی بریاوو سره ئی جبرانول ممکن ندې، ځکه نو جنګ ته باید تل دیوی منفوری او ورانونکی پدیدې په سترګه وکتل سی. دلوړو اړینو څرګندونو وروسته به نو راوګرځو خپل هیواد افغانستان ته، چیری چه پدی وروستنیو نژدی درو لسیزو کښی په یوه یا بل شکل دجنګ اورونه بل دی. دسره اردو دا شغالونکې جنایت سره سم ورانوونکۍ جنګ پر افغان اولس وتپل سو، له دی نه وروسته تنظیمی انارشیو، چور وچپاول اوټوپک ماریو چه څه پاته وه له منځه یوړل اودپاټک بازیو بازار ئی تود کړ. همدغه ناخوالې باعث سوې چه په پایله کښی ئی پر هیواد باندی دمنځنیو پیړیو تورو شپو لمن وغوړوله. ترتنظیمې انارشیزم وروسته که څه هم یو نسبی امنیت ټینګ او د چپاولګرو لوټمارانو لاس دخلګو دمال اوناموس له ګریوانه وخوت، خو دفوندامنتالیزم تر سیورې لاندی دپوهی

او فرهنګ ريښې مخ په وچېدو سوې چه ناوړې اغېزې ئې تردا اوسه پورې نه يوازې دهيواد په ليرې پرتو سيمو کښې بلکه په لويو ښارونو او حتى تر ټاکلې حده په اروپا او امريکا کښې لاهم د افغانى کډوالو ترمنځ د لمس وړدى. زه په دې خبره پوره باورلرم چه زموږ په هيواد کښې هم چه د نړيوال قانون لاندې د نړيوالې ټولنې يوه برخه ده د اقتصادي شيرازۍ چټکتيا به د درو تيرو لسيزو مخکښې په اندول زياتيږې خو د بده مرغه د فرهنګى وروسته پاتې والې د جبرانولو چټکتيا به د اقتصادى ودې د چټکتيا په پرتله ټيټه وى ، مګر په هر صورت به د دا سې زيګزاګونو سره سره خپل صعودى ګراف مخ په وړاندې شړې. دځوان نسل د سالمې روزنې چارى دټولنې د فرهنګ ديوې سترې برخى په توګه زموږ په هيواد کښې د همدغو نژدې درو ناوړو لسيزو د ناخوالو له مخې خورا زيانمنې سويدى چه هيله ده د همدې خبرى څيړل به د ننني سيمينار غوښينه برخه جوړه کړې. دلته مى په اګاهانه ډول د روزنې د کلمې سره يوځاى او له هغې نه وړاندې د سالمې پر کلمه باندې تاکيد وکړ چه غواړم په همدې اړه د درنو پوهانو ، څيړونکو او د ټولو ګډونکونکو پام ودې خبرى ته راواړم چه سالمه روزنه يو نسبى مفهوم دى ، کنه نو ترهغه ځايه چه موږ دلته د اروپا په ټولو عصرى امکاناتو سره سمباله ټولنه کښې اوسيږو او اولادونه موهم ددې ځاى په معيارو سره ډيره سالمه روزنه تر لاسه کوى ، بيانو ستونزې چيرې دې ؟ خبره دا ده چه موږ افغانان يو او د خپلې افغاې ټولنې دغوره دودونو منل سې معيارونه لا اوس هم راته په زړه پورى دى. نو لدې کبله ده چه د خپل ځوان نسل په روزنه کښې دناسالمتوب د نيمګړتياوو سره تشويش لرو. دغه رابلل سوى سيمينارته چه په سويډن کښې افغانانو دعلمې او فرهنګې مرکز په مټ جوړسويدې ، زما په اند به په کار داوې ترڅو درانه پوهان دځوان نسل د سالمې روزنې همدغه نسبى توب په پام کى ولرى او پر داسې متودونو رڼا واچوې چه منځپانګه ئې ددغو ټکيو له مخى بډايه وى.

ددې يادونې څخه مې مقصد دا دې چه زموږ د پاره اوس د روزنې د چارو په اړه د لومړيتوب خبره دلته په اروپا کښې وافغانې معيارونو ته په يو څه نږدې معيار سره د افغان ځوان نسل سالمه روزنه ده. د روزنې هغه توکې چه هلته زموږ په افغانې ټولنه کښې سالمې برخې ګڼل کيږي ، دلته په ټاکلې پيمانه په سالمه سترګه نه ورته ګوري. لدې نه پرته هغه ټولنيز ارزښتونه او وياړونه چه د افغانې ځوانانو په روزنه کښې بايد زياته پاملرنه ورته وسې ، دلته ئې پاملرنې ته نه کافې امکانات سته ، نه کافې وخت او نه هم لازم شرايط. د بيلګې په توګه دا لنډۍ:

که په ميوند کې شهيد نه سوې
خدايږو لاليه بې ننګۍ ته دې ساتينه

که چيرې دلته زموږ نوې ځوان ته واورول سې ، هغه به اصلاً هيڅ معنا ورڅخه تر لاسه نکړې. دا ځکه چه د غه د زړه سر ځوان ته نور داسې وياړونه لکه: ميوند ، د وطن ننګ ، شهادت ، دآيوب توره ، د ملالۍ چيغه او داسې نور اوس بې مفهومه اوازونه ګرځې او کرار کرار ورځنې بيګانه کيږي. زموږ نوې ځوانانو ته دلته د مور ، پلار ، استاد او بل مشر مکلفيتونه په ډير ښه ډول ښود ل کيږي ؛ مګر د حقونو په هکله ئې خورالږ خبروي ؛ دوی لاتراوسه ځانونه افغانان بولې اما دوطن مينه ئې هره ورځ داوبو سره ترستونې نه تيريږي. په افغانيت او پښتون والې باندې لږ پوهيږي ، حتی په خپلو منځو کښې دوی په ندرت سره په مورنۍ ژبه خبرې کوی. د هغې پلرنۍ ټولنې ډير ارزښتناک او غوره دودونه دلته پدې شرايطو کښې ورته مذخرفات ښکاري. د اسلام مقدس دين اساسات چه تر ډيره ځايه زموږ دافغانيت او پښتونوالې په زړه پورې برخې ورسره تړل سويدې ، پدې چاپيريال کښې پوره نه مراعات کيږي. موږ کولای سو پدې تړاو نورې ډيرې بې شميره بيلګې يادې کړو. دا ټولې هغه ستونزې دی چه موږ افغانان ورسره دلته دا روپا په پرمخ تلليو ټولنو کښې د ځوان نسل د سالمې

روزنی په هکله لاس او ګریوان یو. ضرور ګڼم ددغو شرایطو سره پدې اړه داسې لارې چارې ولټولې سې چه له مخې ئی دنوموړو دوو توپیرونو ترمیان یو منځنی حد وټاکل سې او په روزنیزو چارو کښی ورنه ګټه واخیستله سی. ماته به دطبعې علومو دیوی څانګې د ماهر په توګه ډیره سخته وی چه دبشری پوهنو دډیرو پیاوړو پوهانو په حضور کښې یو ازمویل سوې او دنیمګړتیاوو څخه خالې د عملې کولو وړ فورمول وړاندی کړم ، خوځان ته به دا جرئت ورکړم ترڅو د نوموړو درنو پوهانو او څیړونکو څخه وغواړم چه د خپلو پخو تجریبو پربنسټ پر یادو سوو ټکیو باندی غور او خبری اتری وکړی. باور لرم لدغې لاری کیدلای سی داسې تزسونه ومنل سی چه له مخې ئی په اروپائی هیوادونو کښی افغانې کلتورې او علمې ټولنې دافغانې ځوانانو دسالمې روزنې په هکله پراخې لیکنې ، لیدنی کتنی او اړین تبلیغات وکړی. پدې توګه کیدلای سی افغانی کورنی، داړوندو اتحادیو او دنوموړی اتحادیو د روزنیزو اسانتیاوو دلاری دافغانی کلتور او منل سوو ارزښتناکو دودونو دساتنی په موخه د نوو ځوانانو و روزنې ته وهڅوی. دیادونې وړبولم چه ددی وړاندیز څخه می مقصد داندی چه دهغو ځواناو دروزنې په هکله به خبری نه کیږی ، کوم چه همدا اوس پخپله په افغانستان کښی دښوونې او روزې دډیرو کمزورو اسانیاوو سره ورځی تیروی. خو پکار به وی چه زیاته پاملرنه په اروپائی چاپیریال کښی د روزنې چاروته وسی. ګرانو د سیمینار ګډونکونکو وطنوالو ! دا وه هغه څو ټکې چه غوښتنه می ستاسی پام ورته راواړوم. په پای کښی غواړم په سویډن کی دافغانو دعلمی اوفرهنګی مرکز د فرهنګپالو او په ځانګړی توګه د محترم حبیب الله غمخور نه زما درابللو پخاطر او هم داچه د سیمینار په جوړولو کښی ئی ډیری ستړیاوې ګاللې ، دزړه د کومې مننه وکړم

پوهنوال رسول باوري

کډوال ، کلتوري ستونزي او د حل لاري

هر کډوال تن ، کډواله کورنۍ ، ډله یا ګروپ خپل کلتوري شخصیت او ممیزات تر هغه وخته د ځان سره ساتلای شي چي په نوې ټولنه کي ورته د پاشل کیدلو او منلو شرایط او زمینه برابریږي. هغسي چي د کلتوري شخصیت بشپړتیا یې پیرزماني واټن په بر کي نیولی هم هغسې د بلې ټولني په منځ کي د خپل کلتور د پرېښودلو لپاره

زماني واټن اړین دی. د دې سره سره چي په اوښتون او بدلون کي ځانګړتیا او استثنا خپل ځای لري ، خو په ټولیزه توګه د کلتوري شخصیت جوړېدل او بیا د هغه اوښتل زماني واټن ته اړتیا لري ، ښایې دا زماني واټن د یوشمیر کسانو لپاره لږ او د یوشمیر لپاره زیاته موده په برکي ونیسي ، خو دا شونې نه ده چي په ګړیو ، ورځو ، میاشتو او لنډو کلونو کي دا اوښتون په بشپړه توګه پلی شي.

کډوالي د یوې ټولنیزي پروسې په توګه بیلا بیل لا میلونه لري ، خو د کډوالو لوری څرګند دی او هغه د ستونزمن چاپیریال څخه هوسا اوو ډاډمن چاپیریال ته یا په بله وینا د وروسته پاته ټولنو څخه و پر مختللو ټولنو ته لیږد دبدل دي. د همدې ار پر بنسټ هغه هیوادونه چي د ګډوالو

منلو تـه يې زړه کـړي او يـا هـوډمن دي ، هغـوی د نويـو راتلونکـو لپـاره د کلتوري بـدلون او يـا پـه بلـه وينـا د نـوې چاپيـر يـال سره د کډوالو د سمون ځانګړي پروګرامونـه پلي کـوي . د دا ډول پروګرامونو پـه پلي کيـدلو کـي هغه کډوال ډيري ستونزي ګالي چي د خپلي پخوانۍ ټولني او نوي راغلي ټولني تر منځ يې د ودي او پر مختيا واټن زيات وي. د دې لپاره چي پـه دې لنډه ليکنه کي خپلي مـوخي تـه ورسيږم ، غـواړم چي تـر دريـو سر ليکونـو لاندي د کډوالو کلتوري ستونزي را يادي کړم:

لومړی : کډوال بايد کلتوري بدلون ومني :

د ا مسله د يوه ټولنيز اصل پـه توګه پـه بـشپړه توګـه د منلـو ده چـي پـه ټولنـه کي د ډيره کيو واکمن کلتور د هغې ټولني لپاره ملي بڼه ځان تـه اخلي او پـه ټولنه کي ميشت لـږه کي د هغـه واکمـن کلتـور پـه منلو او پـاللو اړويـستل کيـږي. دا اړتيـا بـڼـايي د سياسـي ، اقتـصادي او ټـولنيزو څرګنـدو او ناڅرګندو ځواکونو پـه ملاتـړ تـر سره او يـا وتپـل شي ، خو مننونکي يې د فشار او ځواک مخامخ ربړ يا نه شي احساسولای او يايې د درک څرګندولو اړتيا نه وي او د يـوه منلي دود او حکم پـه څير يې د منلو او پلي کولـو وړ ګڼي. د دې بنسټيز لاميل تر څنګ د انسان طبيعي وده او د پرمختيا سره د انسان مينه او ليوالتيا دوهم لاميل دی چي پـه خپل پخواني کلتـور کـي د بدلون راوستلو پر له پسې هڅي کوي، چي هغـه بـه خامخـا د نـوي ټـولني د کلتور سره په تړاو کي وي .

دوهم : د کډوالو کلتوري ستونزي يوشان نه دي :

د يـوه تـن کـډوال پـه توګـه کلتـوري سـتونزي ، د يـوې کـورنۍ پـه وړانـدي کلتوري ستونزي او د يوې ډلي او جمعيت په وړاندي کلتوري ستونزي هم د شکل او هم د محتوی له اړخه سره بيلي او ډول ډول دي. کـه پـه يـاد شـويو دريو کټګوريو کي د ځانګړتيا او استثنا څخه تير شو ، مـود او منځـۍ حد پـه پام کي ولرو . د يوه تن لپاره په نوې ټولنـه کي د کلتـوري سـتونزو پيـټـۍ

تر کورنۍ او یوه ګروپ یا ډلې لږ دی. او همدا شان د یوې کورنۍ کلتوري ستونزي د یوې ډلي تر کلتوري ستونزو لږ دي. د دې ستونزي بنسټیز لامیل دادی چي د یوه تن هویت او کلتوري شخصیت په نسبت د کورنۍ او جمعیت کلتوري شخصیت او هویت پیچلی او کثیر البعدي دی ،. ځکه یې په وړاندي ډیري ستونزي را برملا کیږي. یو تن کډوال کولای شي په لږ زغم سره خپل چاپیر یال د نوي ټولني د اصلي اوسیدونکو سره ورته او په یوه رنګ جوړ کړي ، خو دا کار د یوې کورنۍ لپاره ستونزمن دی ، او د یوه جمعیت لپاره تر هغه کورنۍ لا زیات.

دریم : د مودل کلتوري شخصیت لپاره د ارزښتونو بیلوالی :

په هر ټولنه کي کلتوري مودل شخصیت شته چي نوی نسل د هغه کرکتر د خپلولو په نیت پټي او څرګندي هڅي کوي. د کلتوري مودل شخصیت کرکتر او معیارونه د بیلا بیلو موسیسو ، ځانګړو ادارو او په ټولنه کي د واکمن اولسي کلتور په مټ ساتل کیږي ، وده ورکول کیږي او د راتلونکو نسلونو لپاره یې محک او معیار ګرځوي. هغه کلتوري مدل شخصیت چي کډوالو په خپله لومړنۍ ټولنه کي درلود ، په دوهمه ټولنه کي وده نه شي کولای ، د دې لامیل هغه ځانګړتیا وي دي چي په لومړنۍ او دوهمه ټولنه کي شته. کډوال په نوې ټولنه کي د مودل کلتوري شخصیت د پیژندلو لپاره اړ دي چي د نوي ټولني ټول مادي او معنوي ارزښتونه وپیژني او د هغو په رڼا کي د ځان لپاره د مودل کلتوري شخصیت کرکتر وټاکي. په نوې ټولنه کي د ټولو ارزښتونو هر اړخیزه پیژندنه او په هغو پوهیدنه هغه ګړلیچنه لاره ده چي پر له پسې طی کول غواړي . د کډوالو لپاره په نوې ټولنه کي د کلتوري مودل شخصیت موندل زیات زماني واټن ته اړتیا لري او لږ تر لږه یو یا دوه نسله په کار دي چي په نوې ټولنه کي هغه ومومي او بیا یې د ځان لپاره معیار وګرځوي.

لنډه دا چي په دې ډول نوري زياتي کلتوري ستونزي د کډوالو په وړاندي شته چي د ټولو سپړنه او يادونه د دې لنډ ي ليکني تر توان ليري ده . او د دې ستونزو څخه د خلاصون يوازنۍ لاره په ورورو د نوي ټولني د واکمن کلتور منل دي او بس . د نوي ټولني کلتوري ارزښتونه نه منل نه يوازي دا چي د کډوالو ستونزي نه شي حلوکولای بلکي د بيلا بيلو برخوردونو او ټکرونو د منځ ته راتلو لاميل هم ګرځي او د کډوالو لپاره مالي ، ټولنيزي او رواني ناوړه ستونزي زيږوي ، چي د مخنوي په نيت يې اړينو تدبيرونو ، ځانګړي مهارتونو او د نوي ټولني دولتي او ټولنيزو ادارو او سازمانو له لوري پيداګوژيکو علمي او هر اړخيزه پلانونو پر له پسې پلي کيدلو ته اړتيا شته .

د کډوالو کلتوري ستونزي يوازي په هغو يادو شويو برخو کي نه شي حل کيدلای ، تر ټولو ارزښتمن اړخ يې پخپله د کډوالو له لوري د دې ستونزو د حل په لار کي په پوهيدلي توګه پرله پسې هڅي او کړني دي چي د نورو دولتي ، ټولنيزو ادارو سره يې يوځای په پلي کولو او منلو ځانونه هوډمن وګڼي . دا چي د کډوالو په تړاو نوري اداري او سازمانو نه د کډوالو د ستونزو د حل لپاره څه کوي او يا څه بايد وکړي ، يوې ځانګړي اکاډميکي څيړني او ليکني ته اړتيا شته ، خو زه په دې برخه کي يوازي د کډوالو له لوري دهغو هڅو او کړو وړو څو بيلګي په ګوته کوم چي د راپيښو ستونزو د مخنوي لپاره يې تر واک او ځواک لاندي دي .

لومړۍ : د پخواني کلتور د پاېښت وړ برخو درک او د هغو وده :

د کلتور وده دخپلي اړوندي ټولني د ودي سره تړلې ده ، هغسي چي د ټولنو تر منځ د ودې او پرمختګ اندازه توپير او ځانګړتيا لري ، په هغه پيمانه د کلتورونو تر منځ هم بيلوالی ځرګند او د درک وړ دی . خو يوشمير داسي کلتوري ارزښتونه شته چي په زياتو انساني ټولنو کي سره ورته وي ، د بيلګي په توګه ، د مشرانو درنښت ، صداقت او وفاداري ، د

کار سره مینه او داسي نور. دا او دې ته ورته یوشمیر نور کره وړه زموږ په افغاني کلتور کي هم د ښو کړوړو په معیار او توله تشویق او وده ورکول کیږي . او دادی په دې نوي ټولنه کي هم یاد شوي کره وړه او دې ته ورته نور د درنښت وړ دي. کهوال افغانان او افغاني کورنۍ کولای شي چي د خپل افغاني کلتور داډول معیاري کړو وړو ته وده ورکړي او د خپلو ځوانانو او راتلونکو نسلونو ترمنځ یې د ساتلو او پاینت روحیه غښتلې کړي. خو یوشمیر داسي ځانګړي کلتوري هڅي او کره وړه شته چي د پاینت شونتیا یې په دې نوي ټولنه کي نشته. دا په کورنیو پوري اړه لري چي دا شوني او ناشوني کلتوري کره وړه سره بیل او بیا یې د پاینت ورکولو او نه ورکولو پریکړه وکړي.

دوهم : پر کلتوري یوځایوالی (امتزاج) باور :

انساني خلاق ذهن د ځان ساتني ، ځاني ودي او پرمختیا غوښتني هڅونکی ځواک دی ، د همدې ځواک په مرسته په نوي ټولنیز چاپیر یال کي د ځان لپاره د پاینت او تطبیق امکانات او زمینه برا بره وي. د کهوالو برخلیک د دې پروسې څرګند ثبوت دی. کهوال د نوي ټولني په کلتوري ارزښتونو ځان پوهول خپله دنده ګڼي د نوي ټولني دکلتور څخه اخستنه کوي او ځان عیاره وي ، دا بدلون په یوه ځل نه شي تر سره کیدلای او له بلي خوا خپل پخوانی کلتور هم په یو ځل نشي پریښودلای. د کهوال په کلتوري کړو وړو کي دبدلون دا لړۍ ورو ورو پلي کیږي ، او د دې پروسې مخنیوی هم شونی نه دی. هغه څه چي کهوال باید ورته پام وکړي او یا یې ومني هغه د کلتورونو ترمنځ دا امتزاج او یوځای کیدلو پروسه ده. پر دې پروسې باور او د هغې منل کولای شي چي د کهوالو زیاتي رواني، اخلاقي او حتی ټولنیزي ستونزي لیري کړي.

دریم : د بیلوالي او تجرید مخنوی :

یو شمیر کډوال ښایي داسي وه انګیري چي د نوي ټولني څخه لیري والی او ګوښي پاته کیدل به د کلتوري ټکر د مخنوي لاره وي. او یا به ښایي د نوي ټولني په ځینو کلتوري برخو کي لنډ مهاله او یا هم د نه ګډون پریکړه ګټوره وګڼي. کډوال کولای شي د ځان په اړه پریکړه وکړي ، خو هغه څه چي بې ګټي هڅي بلل کیدای شي هغه د نوي ټولني څخه بیل والی او ګوښي توب دی. د نوي ټولني څخه د کلتوري تفاوت پر بنسټ ځان لیري ساتل او یا کورنی لیري ساتل ، نه یوازي دا چي ګټه نه لري بلکي د بحران تر بریده یې د چاودلو او ورانیدلو شونتیا شته. د دې لپاره چي د داسي بحراني حالاتو مخنیوی شوې وي ، اړینه ده چي د تجرید او ګوښي توب څخه ډډه وشي. خو د دې ټکي یادول هم اړین دي چي د کډوالو لپاره په نوې ټولنه کي د معیاري کلتورپیژندنه او یا په بله معنی د ښو په ردیف کي د منل شویو کړو وړو پیژندل د ویاړمن ژوند بنسټ دی.

د غونډې د برخه والو یو ګډ انځور

شهسوار سنگروال

ملي کلتور او مورنۍ ژبه

د سویډن د سمینار په اړه لیکل شوې مقاله:
درنو دوستانو: په سر کې اجازه راکړئ چې په لندن کې د افغان ادبي جرګې په استازیتوب تاسو درنو دوستانو ته له درناوي ډکې هیلې څرګندې کړم او په همدې پلمه د هغې خوشحالۍ یادونه وکړم چې په اروپا کې د یوې داسې درنې غونډې له جوړېدو نه خبرېږم چې په خپل ډول کې لږ ساری لري او په ځانګړي ډول د ځان له خوا په ټول درناوي په سویډن کې د افغانانو علمي او کلتوري مرکز او د دوستۍ فرهنګي ټولنې ته، ددې ستر نوښت له بابته مبارکي وو ایم.
دا چې د دې غونډې نوښتګر د ګران افغانستان د قلم د یوه بل مېړه ښاغلي اعظم سیستاني په هاند و هڅو د نمانځنو ویاړ ګټي ، دډېرې ستاینې وړ دي. افغان ادبي جرګه له دوی سره د داسې نورو راتلونکو ناستو په رابللو کې مل ده. دوستانو !
کله چې ما د دغه یوه ورځني سمینار د موضوع ټول سر لیکونه له پامه تېر کړل هر سر لیک یې ځانګړی پاینښت او ارزښت درلود. په همدې هیله مې غوره وګڼله چې د ملي کلتور ویاړونو او د مورنۍ ژبې په ارزښتونو څه ناڅه وغږېږم.
دا چې وایو افغانستان د اریایي توکم یو لرغونی ټاټوبی دی خو له دې سره جوخت دا هم ویلی شو چې لرغونو اریایانو هغه مهال یو پرمختللی کلتور او ډول ډول دودونه او رواجونه لرل چې مونږ په دغه لړ کې ویدي او اوستایي دودونه او سرودونه د بېلګې په توګه یادولی شو.

کـه چېـرې ووایـو چـې کلتـور د یـوه هېـواد د مـادي او معنـوي ارزښـتونو مجمـوعې تـه وايـي نـو افغانـستان خـو د تـاريخ پـه اوږدو کـې د دې دواړو ښېګڼو درلودنکی وو او دی.
موږ نه غواړو چې دلتـه د لرغونـو اريايـانو تـاريخ بيـان کـړو ولـې د بـاختري اريايانو د ويدي او اوستايي کلتور هغه ادبي متون چې له ويـدي سـرودونو او د اوستا له کتاب څخه موږ ته را پاتې دي لنډه يادونه وکړو.
د اوس مهـال لـه پـاره بـه ګرانـه وي چـې مـوږ د انتروپولـوژي پـه رڼـا کـې د وګړپـوهنې ، توکمپـوهنې ، ټولنپـوهنې او نـورو ورتـه څېلويـو لـه مخـې د افغانستان د لرغوني او ملي کلتـور بېلابېـل اړخونـه وڅېـړو خـو د اسـانتيا لپاره به غوره وي چې په لنډه توګه د هېواد د لرغوني کلتور دب دبه اوسني ځوان نسل او راتلونکي پښت ته ورپـه ګوتـه کـړو ځکـه چـې زوړ نـه وي نوی نشته.
د هرې ټولنې په کلتوري ارزښتونو کـې څېـړونکو تـه غـوره خبـره دا بريـښي چـې د موجـوده کلتـور اړيکـه لـه پخـواني او لرغـوني کلتـور سـره څنګـه ټينګولی شي؟ ښايي چې د دې خبرې يو ښـه مېتـود بـه داوي چـې د اوسـني ملي کلتور له لارې ګام په ګام د تېرو کلتورونو پـه لوروخوځېږو. د مثـال پـه ډول موږ د ادبياتو په لرغوني پېر کې ډېرې لرغـونې او اولـسي سندرې لرو چې د لرغوني اريايي پېر له اولسي سندرو سره د پرتلې وړ دي. کـه څـه هـم زمـوږ د ادب يـو شـمېر ملي او اولـسي سـندرې د اسـلام د سـپېڅلي ديـن د خپرېدو پـه مهـال ويـل شـوي دي خـو هغـه شـمېر اولـسي سـندرې او ملـي سرودونه چې د زرتشت د مذهب له وخت نـه مـوږ تـه راپـاتې دي کـه لـه يـوې خوا د بنې او مينځپانګې له مخې ډېر توپير نه لري خو له بلې خوا د لرغـوني ادبي پېر ملي سندرې له لرغونو اريايي سندرو سره چې د بېلابېلـو وختونـو دوه ملي کلتورونه را پـه ګوتـه کوي پيوند هم جوړولی شي چې موږ په دې لـړ

کې د امیر کروړ شعر د بنې له پلوه د اوستا د ؛یشتونو؛ له ځنو برخو سره پرتله کولی شو.
یو شمېر نورو څېړونکو په سر کې اروابناد پوهاند حبیبي او اروابناد استاد روهي په ډاګه دا خبره کړې چې د امیر کروړ ویاړونه د اوستا او ریګویدا له یو شمېر سرودونو او سندرو سره پرتله کېدلی شي. له دې پرته یو شمېر نورې ملي چاربېتې او اولسي سندرې هم زموږ د ادبیاتو په لرغوني پېر کې تر سترګو کیږي چې د لرغوني اریایانو ادبیات موږ ته را په زړه کوي چې موږ په دې لړ کې د ملکیار غرشین او تایمني شعرونه د بېلګې په توګه یادولی شو. له دې لنډې ځرګندونې څخه دې پایلې ته رسیږو چې څنګه کولی شو د خپل ملي کلتور ټولې بنسټې خوندي کړو؟
ولې له دې پوښتنې سره جوخت دا تریخ حقیقت هم هرومرو په زهن کې راګرزي چې ولې د لرغونو اریایانو د شتمن کلتور جنازه خاوروته وسپارل او حال دا چې له آمو نه نیولې تر ګنګا پورې اریایي فرهنګ خپلې اغېزې او ریښې ځغلولې وې. ښایي ډېر لاملونه وي خو زما په اند یو لامل به دا هم وي چې موږ د خپل ویاړلي کلتور په وړاندې بې پروا وو او یو، او که داسې نه وي نو د بېلګې په توګه ولې موږ د یونانیانو مېتولوژي او د بودیزم ایډیالوژي ومنله او خپره مو کړه. خیر که دا مو خپله کړه پایله یې دومره بده نه وه خو دا چې خپله مو هېره کړه د تامل وړ دی. حال دا چې یوناني چارواکو په سر کې د سکندر د تشریفاتو ریس ؛خارس میتي لیني؛ موږ ته خپل ویاړونه را په ګوته کړي دي. نوموړي د یوې کیسې او افسانې په اړه ویلي دي؛ ؛کله چې د یونانیانو لښکرې له ډېرو ستونزو سره سره کابل ته ورسېدې نو یونانیان ډېر ژر د ؛زریادریس؛ او ؛اوداتیس؛ د مینې له یوې خوږې اولسي کیسې سره اشنا شول چې هغه د ښکلې اوداتیس د ساس (ساک) پاچا د لور داستان وو.

دا څومره د پام وړ خبره ده چې بهرنيان زمووږ له اولسي آريايي ادب سره بلد وو او موږ لا د خپل شتمن فرهنګ يوه پاڼه هم نه ده لوستې. ښايي ډېرو به د يونان په ادبياتو کې د :اوديسه او ايلياد ؛ داستانونه لوستي وي چې اوس هم د نړۍ په لرغونو ادبياتو کې يو شهکار ګڼل کيږي. ولې موږ چې د خپل ملي او وياړلي اولسي داستانونو ، کيسو او استورې لرلې چې چې ان د سکندر د مهال چاروا کي پرې خبر وو ، خو له بده مرغه موږ لا په خړو وريځو کې يو تت انځور هم تر لاسه نه کړ.
لرغون پېژندونکي او تاريخ پوهان وايي که چېرې د مينځنۍ اسيا هېوادونه ايران، چين او د هند د نيمې وچې ليکوال او څېړونکي غواړي د خپلو هېوادونو په اړه څه وليکي نو دوی ته پکار دي چې د افغانستان له لرغوني کلتور سره اشنا وي دا ځکه چې افغانستان د ويدي او اوستايي مدنيتونو ځاله وه او هم د ګريکو بوديک د مدرسو ټاټوبی.
همدارنګه د لرغوني افغانستان د لرغوني کلتور شتون هم د چين ، پارس او هندوستان ترمينځ پرتو پولو او ارتو سيمو لټولی شو ځکه چې زموږ يو شمېر ټبرونو په يادو شو هېوادونو ټولواکمنۍ چلولې ده چې د ساکانو ، کوشانيانو او ېپتليانو پېرونه ددې خبرې ښکاره ثبوت دی.
که چېرې د يوې ملي خواخوږۍ له مخې مسلکي او اکاډميک پښت د خپل هېواد او د کلتوري چاپېريال دننه ډول ډول کلتوري ځانګړتياوې په ښه توګه وسپړي او په دې ډول د سيمه ييز کلتور د بېلابېلو اړخونو څېړنه، د بېلابېلو دودونو سيمه ييزې اغېزې ، د استوګن ځايونو ټاکل او بيا د کلتورونو د خپل مينځي اړيکو څرنګوالی ، د کلتورونو د خوربدنې لاملونو او اغېزې او بيا په يوه بشپړ کلتوري چاپېريال کې دننه د پرمختيايي وړتيا وو وبش په پوره ځيرکتيا وڅېړي نو بيا خپل ملي کلتور ښه پېژندلی شي. او د همدې مېتود له مخې د خپل اولس ملي کلتور خوندي کولی هم شي.

مثال که موږ د اوس مهال د ملي کلتور په رڼا کې د بېلګې په توګه د خپل اولس پلکور ته سترکې ور ښکاره کړو او یوازې د پښتو لنډیو یو لنډ جاج واخلو نو بیا پکار دی چې د یو شمېر څېړونکو انګېرنو ته یوه شېبه تم شو:

سپوږمۍ کړنګ وهه را خېژه ــ یار مې د ګلو لو کوي ګوتې رېبینه

ددې لنډۍ په اړه انګېرنه داسې ده چې له نن نه زرګونه کاله پخوا د سپرلي په موسم کې نجونو او هلکانو په ګډه د یوه شربت د جوړولو لپاره د شپې لخوا د هندوکش د غره په لمنه کې یو بوټی ټولوو چې دغه بوټي ته په ویدي سرودونو کې ؛سوما ؛ او په اوستایي متونو کې ؛هوما ؛ وایي چې دا به یې له شاتو او شدو سره کډوه او یوه خوږه او مزه ناکه زوخا به یې ترې تیاروله.

له دې لنډۍ پرته په لسګونو نورې لنډۍ شته چې زموږ د لرغوني کلتور او ټولنیزو مناسباتو یو ټاکلی زمان په ګوته کوي. د مثال په ډول د اسلام د سپېڅلي دین له خپرېدو دمخه د آتڼ د آغاز ې د ؛دله زاکو ؛ د ټبر یوه لنډۍ ګورو چې وایي:

تر مارګلې به درسره یم ــ په هندوستان کې دې په خدای سپارم مینه

او یا د غزنوي سلطان محمود د مهال د هغې مېرمنې لنډۍ چې د لښکر د مشر راتلو ته سترګې په لاره ده وایي:

که د خالو لښکرې راغلې ــ زه به ګوملې ته د یار سلام ته ځمه

له دې چې را تېر شو زموږ د لرغوني ادب په پاڼو کې د یوه نامتو شاعر شیخ اسعد سوري په شعر کې د لرغونو آریایانو یو سپېڅلی دود ګورو چې له نن نه یې تقریبا زر کاله دمخه ویلی دی؛

نه غاټول بیا زرغونیږي په لاښونه ــ نه بامي بیا مسېده کا په کهسار

غاټول او بامي دوه پسرلني ګلونه وو چې پېغلو به د غرو په لمنه کې ټولول. ولې د ؛بامي ؛ کلمه له دې شعر نه ډېره پخوا د اوستا په هغه نسخه کې چې په سمرقند کې تر لاسه شوې ده راغلې او کارل شوې چې: ؛دویشتاسب

زوی په ؛بخل بامیک؛ کې د ؛نوازک؛ په نوم یو ښار جوړ کړ چې ډېر ښکلی وو.؛

څېړونکي کاږي چې بخل نه موخه بلخ دی او له بامي نه موخه بامیان دی چې په لرغونو آریایانو کې دا یوه سیمه وه.

په یادو شو لنډیو او شعر کې مو ولیدل چې د نوي او لرغوني کلتور اړیکه څنګه ښه پیوند شوې ده او دا مو هم ولیده چې یوه ژبه د کلتور په خوندي کولو کې څومره رول لري؟ نو که چېرې دا سې وایو چې ژبه د فکر مستقیم واقیعت دی خو ورسره دا خبره هم نه هیروو چې ژبه د کلتور د انتقال وسیله هم ده. ولې کله چې ژبه مړه شي د ملي کلتور جنازه هم د پردیو په اوږو تورو خاورو ته سپارل کیږي. ددې خبرې د ثبوت لپاره موږ ډېر مثالونه لرو د ساري په توګه ؛اریک؛ د اریایانو لرغونې ژبه وه چې له د بنه زېږېدلې ژبې اوستا، سنسګرت، پښتو، فارسي او نورې ژبې یادولی شو. خو څکه چې اریک ژبه مړه شوه نو زموږ د لرغوني کلتور ډېرې ښېلګې خاورو ایرو وخوړلې او که د روایتونو له مخې د کیسو او افسانو په بڼه موږ ته څه را پاتې هم دي کلتوري او فرهنګي ځلا یې ډېره تتنه ده. همدا ډول کله چې د اوستا او سنسګرت ژبې مړې شوې د اریایي تېر ډیره لویه کلتوري شتمنۍ له مینځه لاړه او خدای مه کړه که اوس موږ خپلو ژوندیو ژبو ته پاملرنه ونه کړو نو د تېرو ترخو تجربو له مخې ویلې شو چې موږ به د ملي کلتور یوه بله لویه شتمنۍ هم له لاسه ورکړو. اوس چې هغه شمېر افغانان له هېواد نه بهر د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو کې مېشت او ودان دي له دې ستونزې سره لاس او ګرېوان دي. ګورو چې د ډېرو افغمانو په کورونو کې د دوی مورنۍ ژبه مړه شوې ده او که مړه ژوندۍ هم وي خو له لیک او لوست نه ولېدلې او د ځنکدن وروستۍ سلګۍ یې د ژبې په سر دي. ددې لپاره چې له دې ملي ناورین او راپېښې غمیزې نه ځان وژغورو نو د خپلو وړاندیزونو په دغو ټکو ټینګار کوم:

۱- ددې لپاره چې په بهر کې مېشت افغانان او ځانګړي ډول ماشومان او تنکي ځوانان له دې ملي کلتور نه پردي او بېګانه نه شي لومړی پکار دی چې خپه مورنۍ ژبه خوندي کړي او د نن په څېر غوندې جوړې شي او هغه ستونزې او نیمګړتیاوې په ګوته شي چې افغانان ورسره لاس او ګرېوان دي.
۲- د هېواد د ملي او تاریخي ورځو نمانځنه او په دا ډول نمانځنو کې د ماشومانو او ځوانانو ونډه باید په پرتلیزه توګه د پام وړ وي چې موږ د ګران افغانستان د خپلواکۍ جشن ، د نوي لیږدي لمریز کال نمانځنه، د لوی او کوچني اختر مذهبي دودونه د بېلګې په توګه یادو.
۳- د امکان په صورت کې د کورسونو او ښوونځیو جوړول او بیا د کلتوري ټولنو لخوا د یو شمېر داسې کسانو رابلل لکه په اروپا کې مېشت استادان ، پوهان او ښوونکي چې د کوریطلم او تعلمي نصاب له چارو سره بلد وي تر څو افغان کډوالو ته یو ښوونیز او روزنیز درسي متود چې د دیډکتیک او میتودیک د اصولو لارښود وي ورغاوي چې له یوې خوا زلمیان او تنکي ماشومان خپله ژبه هېره نه کړي او له بلې خوا د خپل هېواد له ملي کلتور او ویاړلي تاریخ سره اشنا شي.
۴- کله چې ماشومان او ځوانان له ښوونځیو او پوهنځیو نه کورته راځي پکار دی چې مور او پلار اولاد سره پخپله مورنۍ ژبه خبرې وکړي او د پلکوریکو کیسو او اولسي افسانو له لارې د خپل هېواد د ملي کلتور ښېګڼې ورته ور په ګوته کړي.
۵- په اروپا او لویدیز هېوادونو کې د افغانانو د کلتوري ټولنو له خوا د مشاعرو جوړول اړین ځکه بریښي چې د شعر ژبه په اوربدونکو په ځانګړي ډول په ځوانانو ژر اغېزه کوي او ښه به وي چې ځوانان په کې ډېره ونډه واخلي. په درښت

ولي شاه طبيب/کندهار

ایا زموږ ټول دودیزاو کلتوري توکي مثبت اوبهرني ټول منفي دي

په دي به ټینګارنه کوو چه زموږټول دودوونه اورواجونه ښه او مثبت دي ،کیدای سي چه لوستونکي سمدستي په قهر او غصه سي چه داڅه وایي ؟ موږخونورهم کوښښ کوو چه خپل رواجونو اودودونوته نوره وده اوپراختیا ورکړو ،زه هم همدغه خبره په لړ څه توپیر سره کوم چه هو ګټور رواجونه او دودونه باید نورهم پرمختګ اوپراختیا ومومي ،اوهغه رواجونه چه دکورنۍ ټولنیز او اقتصادي بهسټ دګواښ سره مخامخ کوي دهغو په ترک کولو کښي هلي ځلي وکړو ، یوڅو مثا له راوړم: مثلا دواده بي ځایه مصارف ،چه نن سبا خو دامصارف ډیر ملا ماتونکي دي، په ودونو کښي داسي بي ځایه سیالۍ رواني دي چه سړي ورته دحیرت ګوته په غاښ نیسي. دواده ډوډۍ داسي تهیه کیږي چه دزوم دکورنۍ دډیر مادي تاوان باعث ګرزي ،مثلا دناوي کورني ډیر داسي کسان دعوتوي یاخبروي چه هغه کسان بیا دخپل زوي په واده کښي نه خبروي ،ځکه چه دلور په واده کښي خو دبل چا پیسي مصرفیږي.

دواده دمخه نور دودونه دي ،مثلا دپنځلسي یا برات اواخترونو کښي دنجلۍ لپاره کالي چه په کندهار کښي ورته جوړه وایي استوي ، په ناوي پسي لنده میوه استوي ،زوم مجبوره دی چه ښه ډیره زیات ډول ډول میوي دنجلۍ کورته واستوي دنجلۍ والدین بیا دامیوه په کلي کوڅه اودوستانو ویشي. شیریخ په دوبي اوپالوده په ژمي دنجلۍ کورته استول کیږي اوبیانو په محل کښي ویل کیږي چه دپلانۍ په لور پسي دومره ډوله شیریخ یا دومره شمیر کوارچي میوه راوړي وه اویا دروژه ماتي استول

دنجلۍ کورته ،دلته یوازي او یوازي یو هدف نغښتي دی ، هغه دا چه دنجلۍ دمور او پلار سترګي لوړي وي. دهلک دکورنۍ په وس او توان کښي ځوک چورت نه وهي چه هغه بیچاره به دادومره مصارف دکومه کوي. دامعلومه خبره ده چه هغه به پوروي او که کوم جایداد ولري هغه به په لړه بیه پلوري اویا په ګروي ورکوي. دولور خبره لا پاته ده چه اکثره نجوني دپلار په کورزړي شي ،کومه نجلۍ باندي چه مور او پلار زیات ولور اخیستی وي نو دهغي بیچاره نجلۍ ژوند ډیر خراب وي ، خسرخیل دناوي سره ښه ګذاره نه کوي. دنجلۍ لپاره دسروزرو زیورات او دواده درانه مصارف خو هرچا ته معلوم دي پورته رواجونه که چیري په معقول ډول اجرا سي یعني دافراط څخه کار وانه خیستل شي او دکورنیو دتاوان او زیان باعث ونګرزي نوبیا خوښه دي چه اجرا سي. رواجونه او دودونه دوخت په تیریدو سره هم تغیر کوي ،مثلا زما ښه په یاددي کله چه موږماشومان وو نو په هغه وخت کښي زموږپه کورکښي چه به په سروري چارشنبي دخیرات په موخه به دیکچه پخه سوه نو ماښام به زموږدوستان او ګاونډیان ددیکچي دخوړلو لپاره راتله ، زماښه په یاددي چه لوی توردیکچي دیګ به پرنغري پروت وو اودوستان به پرراګرزیدلي وه اود دیګ څخه به یې دیکچه په کا چوغه خوړله ،دوخت په تیریدو سره دارواج بدل سو چه دوستانو ته دیکچه په غابو کښي کښیښنودل سي اودوهم بدلون پسله دوودروکالو داو چه موږبه دیکچه په غابو کښي پرکورو ویشل. دلته مثبت تحول داو چه په دیګ کښي ددیکچي خوراک دصحي سببه ښه نه و. که چیري موږ دارواج تحلیل کړو نو به مثبت او منفي اړخونه دواړه پیدا کړو ،داچه دیکچه ولي په دیګ کښي خوړل کیدله کیدای سي په هغه وخت کښي دومره غابونه به نه وه چه په رشتیا سره هم نه وه ، او یا کیدای سي په دي کښي بل راز نغښتیر وي ، په دیګ کښي ددیکچي خوړل دوستان او ګاونډیان مجبوره کول چه دکوربه کورته ورسي چه دکورنیو راټولیدل ،او

راشه درشه دایو ښه رواج وو چه دوستان به سره راټولیدل. کلتور او رواجونه دچاپیریال له اغیزي څخه ساتلي نه دي برعلاوه دچاپیریال تکنالوجي او پرمختګ هم پر رواجونو اودودونواثر کوي ،پخوا چه به کوم دوست ناروغه سو نو دوستان به حتما پوښتني ته ورتلل اودناروغ سره به یي مخامخ پوښتنه اوګروېږنه کوله خو اوس ټیلیفون یوه وسیله سوه چه دناروغ پوښتنه وسي بیله دي چه ناروغ دنژدي څخه ولیدل سي. زموږ په افغاني ټولنه کښي د اسلام د پاک دین په رڼا کښي دوالدینو خدمت کول یولویه فریضه داولادونو ده ، حال دا چه په غرب کښي اولادونه په میاشتو خپل مور او پلار نهویني ، مور او پلار دزړو خلکو لپاره داوسیدلو و استوګنځیو ته سپارل کیږي او حتي په مړینه یي هم اولادونه او دوستان نه خبریږي. په غرب کښي مینه او محبت نه سته ،که چیري دوه ورونه پسله ډیرو کلونو وویني نوپه یو هاي یي سره خلاصه کړي.

زموږ په ټولنه کښي که چیري کوم څوک مړ سي نو یو اوږد ماتم اوغم رامنځ ته کیږي فاتحه څوورځي دوام کوي ، هغه څوک چه بیا دفاتحي لپاره راځي نو هغه بیا عزت هم غواړي خصوصا ښځي چه ورځي ورځي دماشومانو سره دفاتحه لرونکي پرکورناست وي اوعزت اوحرمت هم غواړي. په هغه کورني کښي چه مړی سویوي نو تریوه کاله پوري په هغه کور کښي ښادي منعه ده ، حال دا چه دمذهبي نګا څخه داډول ماتم ښه نه دی ، خو په غرب کښي بیا ددي سرچپه حالت دی چه مخکي موږ ویل چه بعضا دوالدینو په مړګ اولادونه نه خبریږي غم او ماتم خولا پریږده

خولنډه خبره داده چه دهري ټولني رواجونه سره بیل دي ،او هري ټولني ته خپل کلتور ګران دی.

د مالمو د ښار د هیلې **Hyllie** د ناحیې د رئیسې ان شمید د وینا متن:

Ungdomskonferens i Hyllie stadsdel

Malmö stad har under hela 1990-talet och början av 2000-talet betecknas som ett av landets mest utsatta och segregerade städer. Regeringen har därför under de senaste åren satsat på att tillskjuta extra medel till vissa utsatta områden , bl a i stadsdelen Hyllie (Storstadssatsningen år 2000-2006). Utmärkande för dessa områden är bl a hög andel arbetslöshet, segregerade skolor samt följdverkningar av utanförskap.

Under de s k storstadsåren satsade stadsdelen Hyllie framförallt på att hjälpa vuxna arbetssökande till arbete och studier som skulle leda till självförsörjning. Inom skolan utvecklades modersmålsbunden undervisning och studieverkstäder samt föräldramedverkan direkt i klassrummen. Inom programområdet demokrati och delaktighet satsades en del av storstadsmedlen på olika projektidéer från etablerade och från nystartade ideella föreningar, vilka framförallt arbetade med barnens, ungdomarnas och de invandrade kvinnornas förhållanden.

Ett ungdomsråd har startats upp och är fortfarande aktivt med nya generationer ungdomar. Ungdomsrådet vänder sig i första hand till pojkar och flickor i 14-18 års ålder och är ett forum där ungdomarnas egna frågor kan bearbetas och där även möten med stadsdelspolitiker är möjliga för att kunna föra fram förslag och synpunkter.

När det gäller de stora övergripande problemen som arbetslöshet och skolsituation har stadsdelen nått vissa framgångar under årens lopp.

Däremot återkommer problem med och kring successiva generationer av ungdomar i dessa områden. Det har under

åren visat sig, att dessa sociala problem inte går att lösa ”en gång för alla” utan nya generationer ungdomar blir utsatta för nya risker och kan falla in i negativt beteende. Ett **Boendedialogmöte** i januari 2006 resulterade i det särskilda programmet ”Trygghet i området”.
Föreningar i området har varit och är aktiva för att arbeta och verka i förebyggande syfte
vad gäller ungdomar. Det finns även ett antal vuxenföreningar som arbetar aktivt för att
ungdomar ska få en trygg och stabil uppväxt. Ett exempel på detta föreningsarbete är den konferens/det seminarium som anordnades av Afghanska Akademiska föreningen 25.11.2006 , där vuxna och ungdomar av olika nationaliteter samlades under ett veckosluts-seminarium för att diskutera och mobilisera kring frågeställningar om vikten av att ungdomar söker sig till högre utbildningar och stöds i detta av sina föräldrar/familjer.
Ett stort antal boende i området var samlade till seminariet och många tillresta förläsare
fanns med vid arrangemanget som anordnats och arrangerats av föreningen via Habib Ghamkhor.

Anne Schmid Behrens
Verksamhetschef
Arbete & Integration
Hyllie SDF

د حبیب الله غمخور پرانیستونکې وینا :

کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني
د یو منلي تاریخ پوه په حیث !

درنو حاضرینو !

یو ځل بیا هم تاسو درنو مېلمنو ته د زړه له کومې هرکلی وایم.

په سویډن کې د افغانانو علمي او فرهنګي مرکز ویاړ لري چې نن یې یو ځل بیا د خپل هېواد د یوه وتلي لیکوال او تاریخ پوه کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني د علمي خدمتونو په مناسبت غونډه جوړه کړېده.

زموږ لپاره د خوښۍ ځای دی چې نن تاسو درووند مېلمه او ستاسو د کورنۍ غړي، ستاسو د علمي کارونو مینه وال فرهنګیان او فرهنګپال پدې تالار کې ستاسو پر شاوخوا وینو.

دوستان و مهمانان گرانقدر !

تشریف اوری شما دوستان بل خصوص فامیل محترم سیستاني صاحب را در این محفل با شکوه که به افتخار نویسنده و مورخ کشور ما برگذار میگردد خیر مقدم میگویم.

اغلو او ښاغلو !

دافغانانو علمي اوفرهنگي مرکز هڅه کړې چې دخپلو امکاناتو په چوکاټ کې دافغانستان دملي کلتور ژوندي ساتلو او ځوان نسل دخپل هیواد د ملي او تاریخي تحولاتو او تغیراتو سره په تړاوکې دساتلو په موخه یو شمېر علمي او فرهنگي غونډې او محفلونه جوړکړي دي ، دلته یوه ملي ، مذهبي او تاریخي ورځ بېله یادونې او لمانځنې نه ده تېره شوې ، پدې کې موږ دوې موخې لرو:

یوداچې خپل اصیل افغاني کلتور ، دود او رواج ژوندی وساتو ، اوبل دا چې غواړو ځوان نسل مو د افغاني کلتور ، دود او دستور نه بېگانه نشي. همدلته غواړم یو ټکی په گوته کړم چې زما هدف له نړیوال بهیر څخه دافغانانو گوښه ساتل نه دي ، بلکه هر قوم مسؤلیت لري په بهر او هیواد دننه کې دخپلې ټولنې مثبت او معقول عنعنات ، رواجونه او کلتور ژوندی وساتي ، تر څود ځوان نسل اړیکي له پلارني ټاټوبي سره پرې نشي.

ددې درنې غونډې دجوړېدو موخه مو هم همدا ده چې یو خو مو دمحترم کاندید اکادمیسین اعظم سیستاني څه ناڅه حق اداکړی وي او دهغه دعلمي او فرهنگي چوپړ قدر داني شوې وي او له بلې خوا ځوان نسل پدې پوه شي چې ، که دگوتو په شمېر دي ، خو بیا هم لیکوال او پوهان لرو ، او د افغانیت دا دستور دی چې دخپلو مشرانو اوپوهانو درناوی په ژوند او پسله مرگه وشي.

درنو فرهنگیانو او فرهنگ پالو !

هغه څوک چې نن یې دسویډن دمالمو په ښارکې دعلمي او څېړنیز چوپړ ددرناوي په خاطر دا درنه غونډه جوړه شوې ده له نن څخه نږدې اویا کاله

پخوا دې نړۍ ته پداسې کورنۍ کې چې لږ مځکه یې درلوده سترګې پرانستي دي.
ښاغلی سیستانی په ۱۹۳۷ م کال دمارچ په میاشت کې دنیمروز ولایت اوسېدونکي شیراحمد په کورنۍ کې پیداشو ، دنیکه نوم یې محمد یوسف خان بارکزی دی.
ښاغلي سیستاني لومړني تعلیمات دنیمروز په ولایت کې تر سره کړه، پسله هغه یې دکابل دارالمعلمین تر پای ته رسېدو وروسته دکابل پوهنتون دادبیاتو او بشري علومو د پوهنځ د تاریخ اوژورنالیزم په رشتو کې لسانس ترلاس کړ.
په ۱۹۶۶ کال کې له فاکولتې څخه فارغ او دښوونکي په توګه مقرر شو ، بیا دنیمروز د ((ابوداود سجستانی)) دلېسې مدیر شو ، له څه مودې وروسته دنیمروز او بیا د هلمند ولایت د ښوونې او روزنې د مدیردمرستیال په توګه دنده ترسره کړېده. پس له هغه نه کابل ته ولاړ او هلته د کابل ننداري دتیاترد مدیر په توګه مقررشو ، پدغه وخت کې چې ښاغلي سیستاني هلته کار کاوه خپل استعداد یې دډرامې لیکلو په ساحه کې وازما یه ، او څلور ډرامه د "ضربهٔ سوم" ، "رسوائی"، "پشیمان"، او "مځکې" تر عنوانولاندې ولیکلې اوننداري ته وړاندې شوې ، دغو ډرامونو دکابل د ښار لخوا زیات استقبال شول.
د ۱۹۸۰ کال په لومړیو وختو کې یې دافغانستان دعلومو داکاډمۍ داجتماعي علومو مرکز دتاریخ او اتنو ګرافي په انستیتوت کې دنده تر لاسه کړه. هلته ښاغلي سیستاني یومهم تحقیقاتي کتاب د "مالکیت ارضي وجنبش های دهقانی در خراسان قرون وسطی" تر عنوان لاندې تالیف او دافغانستان دعلومو داکاډمۍ له خوا خپورکړ چې دروشنفکرانو توجه یې راواړول او ښه استقبال شو.

په ۱۹۸۶ م کال ښاغلي سیستاني د خپلو ابتکاري او تحقیقاتي کارونو په پایله کې د هغه د علمي اثارو تر ارزیابۍ وروسته د افغانستان د علومو د اکاډمۍ لخوا ورته د کاندید اکادمیسیني علمي رتبه ورکړه شوه.
نوموړي د ۱۹۶۲ - ۲۰۰۶ کال پورې د تاریخ، جغرافې، د ټولنې د اقتصادي مناسباتو، د افغانستان د ښځو اجتماعي، حقوقي او ټولنیز حالت او نور تاریخي مسایلو په برخه کې ((۲۴)) څېړنیز کتابونه لیکلي او چاپ کړي دي چې د هغې جملې څخه یې ((۱۰)) کتابونه په سویډن کې لیکلي او چاپ کړي دي، نور دوه کتابونه یې تر چاپ لاندې دي. د افغانستان پر مختلفو موضوعاتو باندې یې تر سلګونو زیاتې مقالې لیکلې چې زیاتره برخه یې د افغاني فرهنګي ټولنو د نشراتو یا انترنت پاڼو پوسیله لوستونکو ته وړاندې شوي دي.
ښاغلی سیستاني په ۱۹۸۶ کال د افغانستان د علومو په اکاډمی کی د اجتماعي علومو د مرکز د رئیس په حیث وګمارل شو چې د ۱۹۹۲ کال ترلومړیو میاشتو یې د غه دنده پر غاړه درلوده.
کله چې دولتي واګې تنظیمي ډلو تر لاسه کړې سیستاني صاحب هم د نورو روڼ اندو او پوهانو په څیر د هیواد پرېښودلو ته مجبور شو، د ۱۹۹۵ م کال راپدې خوا د سویډن د ګوتنبورګ په ښارکښې ژوند کوي.
سیستاني صاحب متاهل دی، دوه زامن او څلور لوڼې لري چې ټوله پس له خپلو زده کړو اوس کارکوی او هریو خپل مستقل ژوند لری.
کاندید اکادمیسین اعظم سیستانی له ۱۹۶۴ م کال نه تر ۲۰۰۶ میلادی کال پوري زیات شمیر څېړنیز او علمي اثار لیکلي او چاپ کړېدي. په کنفرانس کي د وخت د کمښت له امله د هغو د نومونو له یادونو ځکه ډډه کوم چې د کنفرانس په پیل کښې موږ په ځانګړو پاڼو کښې مکمله بیوګرافي توضع کړېده.
اغلو او ښاغلو !

که د افغانستان دا ورستی څو سوه کلن تاریخ ته نظر واچوو دا به راته څرګنده شي چي په رښتیا سره زمونږ هیوادوال که په توره تورزن وه اودي ، خوله علم او پوهي نه لیري ساتل شوي دي. کورنیو او بهرنیو دښمنانو يې هم دا درک کړې وه که دا ولس دعلم او پوهي څښتن شي دنیا به پر دابل مخ راواړوي ، د دي خبري څخه زما هدف دخبري منفي اړخ نه دی بلکه دا پدې مفهوم ده که افغانانو دزیاتو هیوادو په څیر دعلم او پوهي پرمختګ ته مخه کړی واي اوس به یې دنړۍ په یوه سیمه کښي هم ساری نه واي.
تاسو وګورئ ! کله چې افغان زلمو ته لږ امکانات برابر شوی دي دوي په نړئ والو سیالیو کښي لومړۍ او یا دوهم مقام تر لاسه کړیدی، که دا نړدي پنځو کلو ته پاملرنه وکړو په هغه هیوادکښې چي دولسمشر له کورنه پرته بربښنا دڅو ساعتو لپاره دکابل ، هرات ، مزار ، ننګرهار ، کندهار اویوڅو نور دګوتو په شمار ښاریانو کورونه روښانه کوي ، اویا که بیا ټول هیواد وال په نظر کي ونیسونو زمونږ هیواد دنړې لومړنئ هیواد دی چې دبریښنا دانرژۍ داستعمال نه محروم دی. مګر بیاهم زمونږ زلمي په کمپیوټر ، اویو شمیر نورو ورځنیزو تخنیکي توکو په اړوند که دنړئ د هر ګوټ په سیالیو کښي افغان زلمي برخه اخیستې نوسرلوړۍ راغلی دي.
زمونږ هیواد دنړۍ یو له پخوانیو هیوادو څخه دی دتمدنو ځانګو وه ، مګر که دعلومو په ټولو برخو کښي مړه او ژوندي عالمان وشمیرو نو شمیر يې ایله سلو تنو ته رسیږي. له هغه نه چي دا ستعمار کلیمه دخلکو پر ژبه شوې دنړۍ دنورو هیوادوولسونو دمروجه علومو وزده کړوته مخ اړولی له بده مرغه زمونږ په خاوره کښي دعلم او معرفت پر خلاف په ټول توان او طاقت دمخالفت تبلیغ شوی دی.
نه غواړم له موضوع نه لیري ولاړ شم او هغه بدمرغئ راوسپړم چي لامل يې زمونږ دهیواد والو نالوست توب او دګوتو په شمیر پوهانو درلودل دی. غواړم دغه ټکې ته اشاره وکړم له دغو یادشویو ستونزو او ډول ډول

کړاونو او مخالفتونه سره که دګوتو په شمار پوهان لرو خو په سیمه کښې بې ساري دي ، دبیلګې په توګه دنیمروز د ولایت د یوځوان په هکله چا فکر کاوه چي هغه دي دهیواد دیوه پېژندل شوی علمي شخصیت په توګه دقلم په مټ اوزور دهیواد دملي ارزښتنو څخه دخپلو نیکه ګانو په دود ددفاع په سنګر کښې اوچت ښکاره شي.

درنو دوستانو !

شپږ کاله پخوا دمالودښار فرهنګپالو افغانانو په مرسته اوزیار دهیواد دیوبل سرکښ شاعر او سیاستوال مرحوم ګل پاچا الفت په یاد غونډه جوړه شوه، پدغه غونډه کښې کاندید اکادمیسین اعظم سیستاني هم برخه درلوده. له هغه ورځي بیا تر اوسه زه له ده سره داړیکو او تماسونو افتخار لرم ، زمادفرهنګي کارونو دهڅولو له لومړنیو کسانو څخه دی اوماته دعلمي رهنما او استاد حیثیت لري.

دبېلګې په توګه یادولای شو ، کله چې سیستاني صاحب دورځي په نیمایي کښې نوې هیله تر لاسه کړي نو هرومرویې دشپي تر اتو بجو راته تلیفون کړی ، دګڼې مثبت او منفي اړخونه اوحتا دتوروچاپي غلطئ یې راته په ګوته کړي دي. پدي پوره باورلرم چې نه یوازي زه یم چې هغه ته دانشریه لیږم ، نوروهیوادوال هم خپلې نشریي ورلیږي ، ځکه سیستاني صاحب دمهاجرت په کلو کښې نه یوازي کتابونه لیکې بلکه دهیواد نه بهر زیات شمیر اونیزي اومیاشتنۍ دهغه دقلمي همکارۍ ویاړ لري. پر دې ټولو سربیره دهغو نږدې اړیکو له مخي چي زه یې ورسره لرم داراته څرګنده شوې ده چې په افغانانو پوري مربوط اکثره انترنت پاڼې هم ګوري او له نظره یې تیروي ، دتیروتنواو عمدي دښمنیو په روحیه دلیکل شوو مقالو په مقابل کښې په ډیر وژرو علمي دلایلو ځواب لیکي. همدا دلیل دی چي یوشمیر وطن دښمنه عناصر دسیستاني استعداد ، قلم اوپوهه نشي زغملاي نودلیونو په دود په چټیاتو خوله خلاصوي.

سیستاني صاحب په خپلو لیکنو کښې دافغاني ټولني تاریخي واقیعتونه راسپړلي او هیواد والوته یې دهغو ښه او بد اړخونه واضح کړیدي.
سیستاني دیو تاریخ پوه په توګه هغه رسالت چې پرغاړه لري تر اوسه په ګړندی توګه ، په زیاته میړانه او امانت داری سرته رسولی دی. په تاریخ لیکلو کښې دپېښو پر څېړلو هغه پر یوه یادومأخذو اکتفانده کړې دموضوع په هکله یې مختلف نظریات اندونه او وړاندیزونه بررسي او تحلیل او د پېښو حقیقت او څرنګوالی یې تشریح کړی دی.
دافغانستان او مهاجرت په شرایطو کښې د((۲۴)) کتابو ، ((۷۱)) رسالو ، بې شمیره مقالو لیکل له هیواد او هیوادوالو سره دهغه دبېساري علاقي روڼه بېلګه ده. زه په هیڅ وجه ځانته دا اجازه نه ورکوم چې دښاغلي سیستاني صاحب پر اثارو بحث وکړم ، تنها دده دلیکنو دعلاقمند په توګه ځانته داحق ورکوم وو وایم: که د سیستاني صاحب اثار مطالعه شي هغه په خپلو لیکنو کښې څو ټکو ته چې دلوستونکی لپاره ارزښت لري ستاسو پاملرنه را اړوم:
۱- پخپلو لیکنو کښې یې زیار ایستلی چې تاریخي حوادث داسي وڅېړې او لوستونکي ته وړاندي لکه چې تیر شوي وه. یعني یو بې پري او ریالست لیکوال دی.
۲ - په خپلو لیکنو کښي د ساده او عامیانه اصطلاحاتو او لغاتو داستعمال نه کار اخلي تر څو په هر ه سویه لوستونکی وکولای شي ګټه ځیني واخلي.
۳ - دتاریخي حوادثو په وړاندي کولو کښي لوستونکی وطن پرستۍ ، ملي ګټو او نوع پرستی ته هڅوي.
۴ - که یې اثار او مقالې دقیقي ولوستل شي داسي څرګند ېږي چې په نړۍ کي بشري روابط ، راکړه ورکړه دانساني چاپیریال ټول اړخونه په رڼو سترګو ګوري ، د ژوندي حقایق که تر خه او خواږه وي تر لوستونکی پوري

رسوي. واقیعت دادی چې تر اوسه د سیستاني قلم او دتولنیز چاپېریال دودیزه، فرهنگي او سیاسي فضا یو دبل په مقابل کښې زور سره وهي.
۵ - سیستاني په خپلو تاریخي اثارو کښې زمونږ دهیواد او ټولنې ډیر تاریک او یا هیر شویو مسایلو څېړلو او لیکلو ته پاملرنه کړیده، هغه داسي علمي لیکني کړي چې تر اوسه بل تاریخ پوه او لیکوال لخوا نه دي شوي دبېلگې په توگه د: «شیوه های بهره برداری از زمین و آب در افغانستان قرون وسطی» ، مناسبات ارضی و شیوه های برخورد به مسأله زمین و آب درافغانستان دهه های ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم، رستاخیز قندهار و فروپاشي دولت صفویایهٔ ایران، یک نگاه انتقادي بر جلد اول ودوم افغانستان در مسیر تاریخ، خیزشهاي مردم قندهار، هرات، سیستان، علامه محمود طرزی و نقش او در احیأ جنبش مشروطیت و استقلال افغانستان، او داسي نور اثارو نومونه یادولای شم.
۶ - سیستاني یوله هغو تاریخ لیکونکو څخه دی چې دافغاني ښځو دژوند ډول او زمونږ دهیواد په تاریخ کښې یې دهغوي قهرماني له نظره نه دي غورځولې، دهغوي دحقوقو دکلک ملاتړی او مدافع په توگه یې یو شمیر مقالې لیکلې او پدي ورستیو کلو کښې یې یو باارزښته کتاب د((سیماي زن افغان در تاریخ)) په نامه چاپ شو، تر کومه ځایه چې ماته معلومه ده پدي لار کښې په نورو څېړنو هم مصروف دی.
۷ - په خپلو لیکنو کښې دریالیزم، دقت اوزړورتیا او له تعصب نه خلاص دریځ دمسلک پیروي کوي. پدي ورستیو کښې دجنگسالارو، دروغجنو قهرمانانو، دافغانستان دنامه ددښمنانو، او پاکستان دمداخلو او دواړو هیوادو تر منځ د تاریخي لانجې دحل په هکله یې نظر او دریځ دافغانانو لپاره د ویاړ خبره ده. که سیستاني صاحب پدي ملامتیږي چې یووازي دپښتنو او پښتون قوم نه دفاع کوي، او یادافغان او افغانستان له نامه نه تیریږي دا شخصي سمپتي نه بلکه دادهغه علمي

دریځ دی چې دهیواد دیوه عالم او تاریخ پوه په توګه یې باید ولري. هغه په خپلو زیاتو اثارو کښې دهیواد دټولو پرتو قومونو ، ژبو او مذهبونه دفاع کړې ده دهغو قومونو مربوط کسانو کارنامې یې ستایلي او خیانتونه یې رټلي دي. داچې پدې وروستیو کښې څو دګوتو په شمار کسان دچار چاپیر ګاونډیانو داستخباراتي شبکو، بنسټپالو ګوندونو او نورو ډلو ټپلو په هڅونه دهیواد د غوڅ اکثریت پر خلاف سپکې سپوري په مجلو ، ورځپاڼو او ځینو انټرنټ پاڼو کې لیکل کیږي ، تاریخ واقیعتونه تحریفوي ، دروغجن او ناروا تبلیغات کوي ، غواړي په خپلو دغو ناوړه او افغان دښمنه هڅو او تلاښونو وروڼه قومونه یو دبل په مقابل کښې راوپاروي تر څو ددوي وبهرنیو بادارانو ته زمورږ په هیواد کښې دهرډول لاس وهنو او سیاست ددکتې کولو امکانات برابر شي.
ښاغلی سیستاني دیوه عالم او تاریخ پوه په توګه دامسؤلیت اورسالت لري چې هرڅه وسپړي او حقایق هیوادوالو اونړیوالو ته څرګند کړي ؛ پدې اساس په ځغرده ویلاي شم چې د سیستاني دا ډول ملي او علمي دریځ دمنفي ملي ګرايي معنا نلري ، دا ملي دریځ دی ، دخپلو خبرو دپخلي لپاره دومره ویلاي شم کـه دډلـه ایزو رسنیو ټولـو ډولـو (شفاهي او چاپي) تبلیغات وخبړو دابه راتـه څرګنده شي چې پـه هیـواد کښې دټولـو پرتـو قومونـو غـوڅ اکثریـت ددغـو سیاسـي تـاجرو سـره هـم نږغـی نـدی.
ټول هیواد وال پدې ښه پوهیږي چې دا هیواد دټولو اوسېدونکو قومونو ګډ کور ، اوپه ګډه یې ټول پراته قومونه دجوړېدو مسؤلیت پغاړه لري ، هر قوم ته باید ددوي د شمیر په اندازه برخه ورکول شي ؛ هیڅوک باید ځانته داحق ورنکړي چې پـه ډول دډولونو دیـوه اویابـل قـوم ، ژبې او مـذهب سپکاوی وشي. سیستاني صاحب سربېره پردې چې پر تلاښـه لیکوال دی په زیاتو هغو علمي غونډو او کنفرانسو کښې یې برخه اخیستې کوم چې دافغانستان په اړوند جوړ شوې اودته بلنه ورکول شوې ده. هغه په یو زیات

شمیر سمپوزیمو ، سمینارو ، ملي او بین المللي علمي غونډو او کنفرانسو کښې برخه اخیستي او هلته يې علمي مقالې لوستي دي ، ددغو محفلو شمیر تر ((۱۷)) پورې رسېږي. د سیستاني شهرت او محبوبیت دهغه دبې ساري او بې پرې علمي تلاښ او زیار پایله ده اوس دنړۍ په هر ګوټ کښې افغانان دهغه له نامه او دریغ سره پوره اشنایي لري. د امریکا دجورجیا دایالت نه دنوي هیلې یوې لوستونکې مینا شکور په رالېږل شوي بریښنا لیک کښې لیکي: (ازطریق انترنت اطلاع یافتم که درشهر مالمو انجمن علمي وفرهنګي افغانها میخواهد بخاطر قدرداني و بزرگداشت از شخصیت علمي ، نویسنده، مورخ و محقق شهیر کشورما ، کاندید اکادیمسین اعظم سیستانی محفل برگذار نمایند ، من منحیث یک خانم افغان که دلم همیش برای وطن وافتخارات هموطنانم می تپدنهایت این اقدام را گرامي میدارم و برای برگذار کننده گان ان تبریک میگویم او از دربار خداوند متعال برایشان موفقیت ارزو میکنم. باید گفت که من بوسیله یي صفحات نوې هیله که ازطرف همین انجمن نشر میشود چهار سال قبل یک دوستم در امریکا برایم فرستاده بود اشنا شدم واز ان ببعد ، مقالات ارزشمند این استاد دانشمند را در صفحات انترنت مطالعه مینمایم. من با استفاده از فرست منحیثیکی از علاقمندان و خوانندگان آثار جناب کاندید اکادیمسین سیستانی طول عمر پربار تر سلامتی و خوشبختی و حوسله یي فراوان برای شان از بارگاه خداوند تمنا می نمایم.)

زموږ یو بل هیواد وال لیکي: (ګرانه غمخور صاحب !

خپل دمیني ډک سلامونه او پیرزویني تاسو اوټولو دوطن نه لیري خوندو اوورونو ته وړاندي کوم ،په سویډن کښې دافغانانو دعلمي اوفرهنګي مرکز د دي ټولنیز او ښکلي نوښت ستاینه کوم ، چې داسي یوه غونډه مو دښاغلي کاندید اکادمیسین استاداعظم سیستاني په ویاړ جوړه کړیده.

کله چې خواره واره افغانان په پردیو ملکونو کې داسې ټولنې اوغونډې جوړوي او خپل کار اووظیفه پریږدي اودلیرو ښاررونو څخه راځي او یوځای کیږي اوددغسې علمي اوفرهنګي غونډو سرشته اوبندوبست کوي ، په رشتیا سره اسانه کار نه دي بلکه دالویه قرباني اوخدمت دی.
کومي څوکرښي چې مي دافغاني کلتور په هکله ستاسوسره شریکي کړي ، علمي څیړنه اودمقالي نوم نه ورکوم بلکه ستاسو سره دهم رږغي یواحساس شریک کوم ، چې تاسو یوازي نه یاست دلته په وطن کي ستاسو دټولو هلوځلو ستاینه کیږي او ټول فرهنګي اوعلمي کړني په خاصه علاقه سره دانترنیټ له لاري تعقیبیږي .)
په اخر کې دکاندید اکادمیسین اعظم سیستاني دټولو څیړنو درناوی کوم او دغونډې جوړونکو ته دزړه له کومي مبارکي وایم. په درناوي

پیام داکتر اکرم عثمان

قدر شناسی از پژوهشگر سختکوش، جناب سیستانی

خبر آمد که مرکز علمی و فرهنگی افغانها در شهر مالمو ،دامن همت به کمر زده و نیت کرده تا از هفتادمین سال عمر پربار دوست دیرین و پژوهشگر گرانمایهٔ وطن جناب کاندیدای اکادمیسین محمد اعظم سیستانی قدردانی به عمل آورند وکارهای پژوهشی ماندگار وی را ارج بگذارند. بدین مناسبت از برگزارکنندگان این محفل ودر رأس ازتلاشهای وطن دوستانهٔ آقای غمخور مسئول آن مجمع فرهنگی اظهار سپاس و تشکر میکنم. آنانکه شاهد فراز وفرود زندگی این فرهیخته مرد بوده اند ، نیک میدانند که آن دانشی مرد از همان آوان راه یابی به پوهنتون کابل ، عاشق تاریخ سرزمین خود بوده ودراین راه شریف برعکس فرزندان ناز پرورده، خوش خور وخوش پوش بالا نشین، با سنگ خارا وآهن گداخته وناگداخته درآویخته و به اصطلاح از ریگ روغن کشیده است. در عرض این سی سال درازکه از مهرو مروت او برخوردار بوده ام، به دفعات شنیده ام که در راه دشوار رسیدن به قاف و قلهٔ دانش، چه رنجها وچه مرارتها که به جان نخریده است. نه از ریگزار تفتیدهٔ نیمروز ترسیده و نه از تندبادهای جانسوزسیستان که ماه ها کران تا کران آن وادی های ترسناک را در می نوردد وراه را برجستجوگران گوهر تابناک عقل وخرد می بندد ، ولی جناب سیستانی از پا نیفتاد وبه تدریج قلل معرفت زمان را فتح کرد. از آن وقت تا کنون جناب سیستانی در زمینه های تاریخ و جغرافیای تاریخی، مناسبات کشاورزی، ونهضت های اجتماعی ملت ما آثار گرانباری تالیف کرده وفضای فکرو فرهنگ ما را وسعت بخشیده است.

واقعیت این است که ما تاهنوزجامعه ای زمین بسته هستیم و زمین بستگی به درجات متفاوت با رگ و روان ما کار دارد. زمین و اب کماکان

مهمترین مقولات زندگی ما را تشکیل میدهند و شاید هیچ مسئله ای سیاسی نباشد که به گونه ای با این دو مهمترین مشکل دیروز، امروز و فردای ما تماس نگیرد. مبرم ترین تناقض تاریخ کشورهای منطقه ما را دو بیکرانگی تشکیل میدهد. یکی وفور و بیکرانگی زمین و دیگری قلت ناکرانمند آب، یک تقابل اقلیمی و طبیعی که تاریخ اجتماعی و سیاسی مارا دچار محدودیت کرده و بر جغرافیا و اقلیم ذهن ما تاثیری ژرف گذاشته است. تا جاییکه نگارنده خبردارد، سیستانی یکی ازانگشت شمارپژوهشگرانی است که مبحث پیچیده و سودمند نظامهای زمینداری درافغانستان، ایران وآسیای میانه رادر منطقه برکشیده اند.در ایران صاحب نظرانی چون داکتر امیر حسین آریانپور، احسان طبری نظریه پرداز معروف، دکتر محمدعلی خنجی، غلام رضا انصافپور، خسرو خسروی، دکترمحمدعلی کاتوزیان و دیگران در گستره های وسیع به این مسأله پرداخته اند.اما در افغانستان، دانشمندانی چون میر غلام محمد غباردر کتاب « افغانستان در مسیرتاریخ، جلد اول» و میرمحمدصدیق فرهنگ در کتاب « افغانستان درپنج قرن اخیر» وداکتر جلال الدین صدیقی در کتاب "نظام قبیله سالاری " بصورت ضمنی اصطلاحات نظام فیودالی را برای تبیین مناسبات ارضی در افغانستان مرجح دانسته اند. مگر جناب سیستانی تنها پژوهشگری درکشورما است که درعرصهٔ مناسبات زمین داری ،سه اثر مستقل ازقبیل:

۱-«شیوه های بهره برداری از زمین و آب در افغانستان قرون وسطی» ،

۲- «مالکیت ارضی و جنبش های دهقانی در خراسان قرون وسطی» ،

۳- « مناسبات ارضی و شیوه های برخورد به مسأله زمین و آب درافغانستان دهه های ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم» تالیف کرده که از جانب اکادمی علوم افغانستان به چاپ رسیده اند. این هرسه کتاب هم از لحاظ انتخاب موضوع و هم از جهت تحقیق وزبان پرداخت خود در کشور ما

تاکنون تالی نداشته و جای شان کاملاً خالی بوده است. شایان ذکر است که جناب سیستانی در کتاب «مالکیت ارضی و جنبش های دهقانی در خراسان قرون وسطی» ، خود مسایل و مطالب بسیار ضروری، مغتنم و دانستنی را پیرامون مناسبات زمینداری در افغانستان یا خراسان قرون وسطی همراه با شیوه های بهره برداری از زمین و آب، به بررسی گرفته و انصافاً که از عهده موضوع بدرستی بدر آمده است. طاقت و حوصله مندی مولف در تدارک و تدوین این کتاب بیدریغ انسان را به تحسین وامیدارد.مؤلف با مراجعه به آثار و متون مختلف و متعدد تاریخی و ادبی و اقتصادی، حقایق بسیار مهمی پیرامون اوضاع اجتماعی و اقتصادی جامعه قرون وسطای کشور ارائه کرده که انسان را بر می انگیزاند تا برخی از مطالب آنرا بیش از یک بار بخواند و آنها را بخاطر بسپارد. کتاب مذکور به بسیاری از پرسشها بگونه مستند و علمی پاسخ میدهد و دورنمای روشنی از نظام های بهره برداری از زمین وآب در کشور را در دوران قرون وسطی تصویر میکند. ارزش مندی کتاب از یک سو و ارائه مطالب بسیار مفید آن به شکل روان و جالب و همه کس فهم از سوی دیگر در شرایط فعلی جامعه ما کاری است کم نظیر و درخور تقدیر و تمجید. من ضمن آرزوی موفقیت برای مولف محترم، خواندن و داشتن این اثر سودمند را به همه علاقمندان تاریخ افغانستان و بخصوص تاریخ زمینداری در کشور توصیه میکنیم. در پایان این دوستدار، هفتادمین سال ولادت آن بزرگوار را از تۀ دل مبارکباد میگوید وآرزومند است ک بازهم از آن فکررسا وقلم توانا آثار پربار دیگری تحویل روشنفکران وروشنگران جامعه ما گردد. صد سال برآن عمرپربارباد. اردتمند داکتر اکرم عثمان ۱۳ نومبر ۲۰۰۶

محمد معصوم هوتک - کانادا، ۴ / ۱/ ۲۰۰۷

د افغاني ویاړونوزړه ورمدافع، ښاغلي سیستاني ...

زه د سویډن د مالمو ښار په هغه غونډه کې چې د دهیواددتکړه مورخ ښاغلي کاندیداکادمیسن سیستاني صاحب په یاد د ۲۰۰٦ع کال دنومبرپر ۲۵مه نېټه جوړه سوې وه، له بده مرغه حاضر نه وم. د غونډې متبکر او مسئول شخص ښاغلي غمخور پخپله د ټیلفون له لاري بلنه راکړې وه. د غونډې له پاره مې د لیکني خاکه برابره کړې وه خو په هغو شپو کې پر داسې مصروفیتو باندې واوښتم چې هم یې له لیکني وایستم او هم یې غونډې ته له تلو څخه. له دې جنجالو څخه تر ننه لا هم ښه پوره وزګار نه یم. له دې بابته هم د غونډې له سمبالوونکي او هم له ښاغلي کاندید اکادمسین محمد اعظم سیستاني صاحب څخه چې هر وخت یې د لیکنو په رالېږلو تر احسان لاندې کړم، بخښنه غواړم.

زه د سیستاني صاحب له لیکنو سره په افغانستان کې هم اشنا وم. د دوی څېړنیز مطالب مې (مقالې او کتابونه) لوستل. خو څرنګه چې زه په ژوند کې ډېر محجوب راغلی یم، له بده مرغه مې له څو محدود مشرانو استادانو پرته د هیواد له اکاډمیکو کسانو سره د پېژندګلوۍ ویاړ نه و ګټلی. کله چې په ۱۹۸۸ع کال له هیواد څخه وتلو ته مجبور سوم او د ژوند له ټول مایملک څخه مې یوازې دوه درې کارتنه کتابونه راسره راوایستل، په هغو کې د سیستاني صاحب (قیام های مردم افغانستان بر ضد نادرشاه افشار) اثر هم و. دا کتابونه مې کاناډا ته تر رارسېدو پوري له ځانه بېل نه کړل. د سیستاني صاحب نوموړی اثر مې دلته په ټورنټو کې ښاغلي ډاکټر اسدالله شعور ته د لوستلو لپاره ورکړ او هغوی د (دیوان ظهیر فاریابي) فتواء پر عملي کړه.

زما او د ښاغلي سیستاني صاحب لومړی پېژندګلوي د تیلفون له لاري وه.
په (۲۰۰٤ع) کال کي ما د پټهي خزانې په باب یوه لنډه لیکنه په افغان رساله کي په دري ژبه خپره کړه. له ښه تصادفه دا لیکنه د سیستاني صاحب لاس ته ورغلې وه. همدې مقالې زموږ تر منځ د تیلفوني ارتباط زمینه برابره کړه او په خبرو کي مو یو بل ته پر ورځنیو حالاتو باندي د زړه خواله وکړه او د ملي او وطني مسایلو په باب یو د بل په زړه سره وپوهېدو.
په (۲۰۰٥ع) کال چي په جرمني کي د افغانستان د کلتوري ودي ټولني د هوتکي غورځنګ درې سومه کلیزه نمانځله، ما له سیستاني صاحب د لومړي ځل لپاره د مخامخ لیدني کتنې سعادت وګاټه او د هغوی درنې تحقیقي مقالې ته مې په مینه غوږ نیولی و. تر دې وروسته نو ښاغلی سیستاني صاحب هر وخت د خپلو لیکنو په رالېږلو ویاړلی یم. خو ما یې حق کماحقه نه دی پر ځای کړی او په دې برخه کي ځان مقصر راته ښکارېږي. دغه راز یې زما د یوه بل کوچنوټي اثر (پښتني قبیلې او روایتي شجرې) په باب ډېره هڅوونکې لیکنه کړې ده او د کتاب یو بشپړ فصل یې د فارسي ژبو د استفادې په مقصد په دري ژباړلی او د انټرنیټ له لاري یې خپور کړئ دئ، او زه یې د ممنونیت څرګندولو له پاره کلمات نسم موندلای. زه چي د ښاغلي سیستاني صاحب آثار لولم، د هغو استادانو مینه مې په ماتېږي، چي زموږ د ملي تاریخ په باب یې پرته له کوم امتیازه قلم چلولی و، زموږ د ویر ژړلي اولس د غم لړلي تاریخ ډېر تیاره اړخونه یې په محدودو امکاناتو سره راسپړلي او روښانه کړي وو.
سیستاني صاحب هر وخت په خپرنه کي ملي - افغاني دریځ غوره کړی وي د ملي ګټو دفاع د دوی په اولیتو کي شامله ده. هر وخت چي یې څه کښلي دي، ملي ګټې یې په پام کي نیولې دي. دا ګټې یې که په شمال کي له خطر سره مخامخ لیدلي، که په جنوب کي، که په لویدیځ کي که په ختیځ کي، سمدستي یې قلم اخیستئ دئ او د مسئلې ټول بعدونه یې د خپلې پراخې

مطالعې په مرسته روښانه کړې دي او حق يې له باطل څخه بېل کړئ دئ. د افغانستان د ملي اتلانو او تاريخي مشاهيرو په باب چې يې هر وخت ملي ضد ليکنه لوستې ده، د مقالې جواب يې په رساله او د رسالې غبرګون په څو سوه مخيز کتاب ورکړی دي. د ملي مفاخرو په دفاع کې يې د ننيو (قلم بدستانو) په شان شعار وشمه ليکنې نه دي کړې، بلکې هر وخت يې د موضوع واقعي او هر اړخيز ترسيم غوره بللی دئ او په دې ډول يې د خپلې ليکنې درنښت په موافقو او مخالفو کسانو منلی دئ.
سيستاني صاحب له تعصبه پاک شخصيت دئ. دا خبره به ښايي لوستونکي ومني چې دانشمندان خو بايد هرومرو له تعصبه پاک وي. پوهنه او تعصب دوې داسي مقولې دي چې د منطق د علم د پخوانيو استاذه وو خبره "اجتماع يې محاله ده". له بده مرغه په افغانستان کې د نفاق اور ته تر بل هر چا زيات هغه کسان لمن وهي چې له نامه سره يې درانه درانه القاب تړلي وي. دوی شپه او ورځ اخته دي د دغه جنګ ځپلي هيواد خلک ورځ تر بلې سره ليري کوي، پر تاريخ يې ناګاره کيږي، په وياړونو يې سوځي، پر اتلانو يې تورونه لګوي. زه له دې راز کسانو سره د دانشمند لقب ليکل له علم سره جفا ګڼم. خو سيستاني صاحب ته په څېړنه کې نه ژبه مطرح ده، نه سيمه. نه قوم او نه تبار. افغانستان، افغانيت، ورته ګران دئ او قلم يې همدې مقدساتو ته وقف کړی دئ. ما ته يې شخصاً د يوه پښتانه په توګه په فارسي ژبه زما د يوه اثر د ژباړلو سپارښتنه کړې ده.
سيستاني صاحب په زړه رنځور دئ خو د ملي مسئوليتو په پوره کولو کې يې د ډاکټر پر توصيو سترګې پټې کړې دي. دا يې له خپلو پلرنيو او وطنيو وياړونو سره د مينې ښه پوره ثبوت کېدلای سي. پر قلم دې برکت وي. زه ورته د اوږده ژوند او روغتيا دوعا کوم او په دې څو کرښو باندې د هغې ناغېږې جبيره کوم چې د مالمو غونډې ته مې د ليکنې د نه لېږلو په برخه کې کړې ده.

د ولي شاه طبیب پیغام

ګران غمخور سلام !

خپل د مینې ډک سلامونه او پیرزوینې تاسو او ټولو د وطن نه لیرې خویندو اوورونو ته وړاندې کوم ،په سویډن کښې دافغانانو دعلمي اوفرهنګي مرکز د دې ټولنیز او ښکلي نوښت ستاینه کوم چه داسې یوه غونډه مو دښاغلي کاندید اکادمیسین استاداعظم سیستاني په ویاړ جوړه کړیده.

کله چه خواره واره افغانان په پردیو ملکونو کې داسې ټولنې اوغونډې جوړوي او خپل کار اووظیفه پریږدي اودلیروښارونو څخه راځي او یوځای کیږي اود دغسې علمي اوفرهنګي غونډو سرشته اوبندوبست کوي ،په رشتیا سره اسانه کار نه دې بلکه دالویه قرباني اوخدمت دی.

داچه په دې راتلونکې غونډه کې مو دافغاني کلتور په هکله موضوعات ، رسم اورواج ، په ټولنیز ژوند کې پرڅوانانودهغه مثبت اومنفي اغیزې ،دهغه مقایسه دغربي کلتور سره او دافغاني اصیل کلتور دمثبتو اړخونو دترویج اوتبلیغ زمینه مساعدیږي واقعا به په بهر کې دځوان نسل په روزنه کښې ډیر ښه اثر ولري .

کومې څوکرښې چه مې دافغاني کلتور په هکله ستاسو سره شریکې کړې ، علمي څیړنه اودمقالې نوم نه ورکوم بلکه ستاسو سره دهم ږغي یواحساس شریک کوم ، چه تاسو یوازې نه یاست دلته په وطن کې ستاسو دټولو هلوځلو ستاینه کیږي او ټول فرهنګي اوعلمي کړنې په خاصه علاقه سره دانترنیټ له لارې تعقیبیږي.

په اخر کښې دکاندید اکادمیسین اعظم سیستاني دټولو څیړنو درناوي کوم او دغونډې جوړونکو ته دزړه له کومې مبارکي وایم. په درناوي

2006.11.17، کندهار افغانستان

د افغان ولس کلتوري ټولنې پیغام

له هیواده بهر او په جلاوطنۍ کې ، د یوې علمي غونډې او سمینار رابلل ، هسې یوه آسانه او ساده خبره نه ده. داکار ډیرې هلې ځلې ، منډې ترړې او ځان ستومانه کول غواړي. خود کوم مرام له پاره چې دا وار په سویډن کې د افغانانو علمي او فرهنګي مرکز او د دوستۍ فرهنګي ټولنې د افغاني پوهانو او ذیصلاحو کسانو ، علمي کنفرانس وربللی دی ، په همدغو مره زیاته ستومانۍ ارزي. مونږ ډیري افغانان دخپلو کمکیانو د سمې روزنې په فکر کې یو او دا اندیښنه راسره شته چې نه ویل کیږې دوی خپل افغاني هویت بایلي ، خپله ژبه به هیره کاندي ، دیني او اسلامي ارزښتونه به له یاده وباسي او همدغه شان خپلو نورو ښو ملي او افغاني دودونو ته به یې پام نه وي او تش دومره به وایي چې زمونږ پلرونه افغانان وو او بس. ددغه علمي کنفرانس لومړۍ او دوهمه برخه ، یوه له بلې زیاته ده. په دوهمه برخه کې چې د هیواد د یوه صادق زوی یعنې کاندید اکاډیمسین اعظم سیستاني دعلمي خیړنو او خدمتونو درناوی کیږي ، دا دهغه حق د پرځای کولو یوه برخه ده ، چې پر مونږ ټولو یې لري. مونږ دلته دښاغلي او منلي سیستاني د پخې لیکوالۍ ، پراخې پوهې ، صداقت او دغه شان نورو ښو او نیکو خصوصیتونو په باره کې ډیر څه ویل نه غواړو ، بلکه دده له پاره د بشپړې روغتیا او اوږده عمر هیله کووچې تر ډیره پورې مو سترګې دده پر علمي او مستندو لیکنو روښانه وي . که چیرې دکنفرانس ویناوې او مقالې وروسته ، نه یوازې په کومه خپرونه کې راووزي ، بلکه په وبپاڼو کې هم نشر شي ، ښه به وي . په دې توګه به ډیري افغانان ددغه علمي کنفرانس له ښو نتیجو ګټه واخلي. په پای کې په سویډن کې د افغانانو دعلمي او فرهنګي مرکز او د دوستۍ فرهنګي ټولنې مشرتابه ، په تیره

بیا ښاغلی غمخور ته ، کور ودانی وایو چې دومره ربړ یې ګاللی او یو دغسی مهم کنفرانس یې و ربللی دی.

د افغان ولس کلتوری ټولنه

د مشر تا به جرګه

ملالی موسی نظام/امریکا

کاندید اکایدمیسین محترم اعظم سیستانی روشنگر حقایق تاریخی افغانستان

جای بسی افتخار و خوشنودی است که کانفرانس مالمو ، با بزرگداشت فرزند حقجو ، دانشمند ملی گرای افغان، محترم اعظم سیستانی، نه تنها از یک خبرۀ دلیر و با شهامت تقدیر و ستایش به عمل آورد ، بلکه راه شناخت آنانیرا که حتی در غربت دست از حق گویی و مبارزه برنمی دارند ، بروی وطنداران ما در خارج و داخل مملکت گشود. درین محفل و گردهم آیی ملی و شکوهمند که عدۀ کثیری از خبرگان صدیق افغان، علی الرغم سرمای سخت زمستان و بعد مسافه، از اقصی نقاط و ممالک مختلفه شرکت نموده بودند ، یکبار دیگر اتحاد و همبستگی افغانستان دوستان به اثبات رسید.

محترم اعظم سیستانی با زحمات شبانه روزی حقایق برگزیدۀ تاریخی را رقم زده و با مبارزه در راه شناسایی هرچه بیشتر این وجیبه، در تلاش پیگیر و دائمی قرار دارد. الحق که این فرهیخته فرزند افغان روشنگری و مسؤولیت یک مورخ ملی این عصرخطیر و دشوار وطن جنگ زدۀ ویران را با صداقت بر عهده دارد..... او از آنچه که تعصب کورکورانه و

افکارانحرافی تبعیض طلبانۀ تفرقه اندازان و دشمنان هویت و وحدت ملی افغانستان، بنام تاریخ رقم میزنند ، به صراحت و امانت داری پرده بر میدارد.

جناب محترم اعظم سیستانی علم بردار نهضتی میباشد که فرزندان صدیق افغان و اکثریت بی چون و چرای ملت ما برای حفظ و بقای وحدت ملی و هویت همه اقوام شریف افغانستان، اسم پر افتخار افغانستان و حمایه و حفاظت لسان اصیل دری افغانستان، دران سهیم میباشند. این مبارزۀ کاملاً برحق، علیه آن اقلیت معلوم الحال صورت میگیرد که به تحریک خارجیان و همسایگان شناخته شده یی طماع، گاهی علاقمند تغیر اسم پرافتخار مملکت به خراسان میباشند و زمانی بر قسمتی از ملت افغان اسم افغانستانی (؟؟) میگذارند و گاهی دیگر با تجاوزی خزنده بر لسان و اصطلاحات دری افغانستان، مارک و تاپۀ ایرانی میزنند.

با اینکه درمجموع زحمات این دانشمند ، حوادث تاریخی پر از فراز و نشیب مملکت را در ادوار مختلفه احتوا مینماید ، ولی آنچه سیستانی از جریانات سی سال اخیر مینویسد ، خصوصاً چشم دید خود مورخ در دورۀ جنایات تنظیم های جهادی، بازتابی است که دایم در راپورهای مستند کمسیون های حقوق بشر و تحقیقات موسسات مشابه آن موجود بوده است. اکثراین گذارشات را میتوان از پروژه های داد خواهی افغانستان منجمله در رسالۀ معتبر(جنایات دیروز-دادخواهی امروز) مربوط تحقیق و مطالعات کمسیون مستقلی در هالند که ترجمه و تدوین دانشمند خبره داکتر سید عبدالله کاظم میباشد ، هم بدست آورد.

اینجانب با همه ارزشی که در مجموع، به آثار گرانبهای این مورخ خبره و تحقیق و مطالعات بی پایان وی قائل میباشم، بصورت خاص مرهون بازتاب حقایق تاریخی یی هستم که جناب اکادمیسین سیستانی و امثالشان در احوال زن مظلوم، محروم و بی دفاع افغان به قلم میآورند.

زن افغان در درازای تاریخ وطن ما سنگ زیرین آسیا بوده است.... زن افغان در سه دهۀ بربادی و خیانت، بیشترین شکنجه های روزگار را متقبل و متحمل گشته است.... زن افغان از عصر پرچم و خلق خاین، با شهادت شوهر، بیخانمان و آوارۀ سرزمین های خفت بار همسایگان طماع و دور از عواطف انسانی و اسلامی گردیده، با خرید و فروش خودش و فرزندان او، از جگر گوشگان دور افتاده است.... زن افغان درعصر تنظیم های بی وجدان و جلاد، با بی حیثیتی و خفت، درحضور فامیل بینوای خویش و در محضر عام سال های متمادی مورد تجاوز و بیحرمتی قرار گرفته و اکثراً قصابی و توته و پرچه گردیده است.... زن افغان در عصر طالبان تاریک ضمیر و غرق در جهالت، از حقوق حقۀ انسانی محروم بوده و در چهار دیوار تاریک خانه، با فراموشی و ادبار، با فرزندان خویش محروم و محبوس گشته است.... زن افغان امروز هم در طفلی با عنف به خانۀ شوهر مسن و کثیرالزوجه میرود و گاهی هم در بدل سگ شکاری مبادله میگردد .

جناب محترم سیستانی و دانشمندانی مانند شان آنچه بر زن همیشه مظلوم و بینوای افغان میگذرد، دلیرانه و آزادنه مینویسند.... آنها از راکت پرانیهای مرگبار گلبدین و توپ های نصب شدۀ مسعود برکوی تلویزیون برای قدرت طلبی و کشتارعزیزان و جگرگوشگان هزاران فامیل، درعصر خفت بار جمهوریت ربانی یاد مینمایند.

در واقع، این علم برداران ملی گزارشاتی را مینویسند که نه تنها گروه های وابسته به جنایتکاران جنگی در سه دهۀ سیاه، مزبوحانه در تلاش کتمان و پنهان کاری آن هستند، بلکه وابستگان و جیره خواران مطبوعاتی آنان نیزاز طریق رسانه ها، هفته نامه ها و سایت های کمپیوتری در تحریف و پرده پوشی هرچه بیشتر حقایق سوزندۀ بالا، با ناکامی دخیل و سهیم میباشند .... و بالاخره سیستانی تاریخ واقعی یک ملت مظلوم و بی پناه را

برشتهٔ تحریر در می آورد که خیانت گروهای داخلی ناخلف و وابسته به همسایگان طماع، مصائب جبران ناپذیری را بر آن تحمیل نموده، که الحق روی تاریخ را سیاه کرده است.
در خاتمه باید گفت که بر همه فرزندان صدیق وطن فرض است که در افشای جریانات واقعی تاریخی که امانت گرانبها برای نسل های فردای مملکت میباشد، کوشا بوده و در امحای تبعیضات و حفاظت هویت و وحدت ملی افغانستان عزیز و مبارزه بر علیه دشمنان واقعی ملت افغان اشتراک مساعی نمایند. پایان

د سلام فرهنګي ټولنې پیغام
د ۲۰۰٦ زیږدي کال د نوامبر ۲٤ مه، اسن - نېدرلند

په سویدن کي د کاندید اکادمیسن سیستاني په ویاړ علمي غونډې ته د سلام فرهنګي ټولني پیغام

زموږ باور دا دئ چي ښاغلي سیستاني د علامه حبیبي، استاد کهزاد او مرحوم غبار ربښتنئ ځای ناسئ دئ
که نن د هیوادهغه دربو سترو مورخینو نوي څیړني اولیکني زموږ سره نشته، خو د هېواد نامتو ملي مورخ کاندید اکادمیسن سیستاني په څیړنو او لیکنو کي د خپل هیواد برم او دبدبه وینو.
د دې علمي غونډې درنو ګډونوالو !
تاسو پوهیږئ چي موږ د تاریخ په داسي پړاو کي ژوند کوو، چي له یوې خوا د علامه حبیبي، استاد کهزاد او مرحوم غبار په څیر ربښتیني او ملي مورخینو څخه بې برخي یو او له بله پلوه قلم او کاغذ د یوشمیر داسي

کسانو په لاس کې لوېدلئ چې نه د هیواد ګټې پیژني او نه د تاریخ لیکنې په اصولو خبر دي ، ژبنیزو ، توکمیزو او ګروپي ګټو یې پر سترګو داسې توري تیارې غوړولي چې نه یوازې ملي ارزښتونو ته درنښت نه لري بلکې د نفاق او کرکې اور پاشي.
له نیکه مرغه د کاندید اکادمیسن سر محقق اعظم سیستاني په څیر د هېواد خواخوږي مورخین هم لرو ، چې لیکنو او څېړنو یې زموږ هېوادوال په دې ډاډمن کړي چې د هغو درویو ستر مورخینو ، هغه ځاینا ستئ لا شته چې د لیکنو هر کرښه یې غرضي تبلیغات بې ارزښته کوي او د هېواد رښتني تاریخ را برملا کوي .
کاندید اکادمیسن سیستاني د هیواد د هغو نامتو مورخینو سر لارئ دئ چې نه یوازې د تاریخ علم پر ټولو حدودو برلاسي لري ، بلکې په تاریخي څېړنو اولیکنو کې د تاریخ لیکنې عامو او خاصو اصولو او موازینو ته بشپړه پاملرنه کوي او علمي ارونو ته د یوه متعهد مورخ په څیر د ځوان کهول روزنه او پالنه کوي.
سلام فرهنګي ټولنه په سویډن کې دافغانانو علمي اوفرهنګي مرکز دا نوښت چې د هېواد نامتو مورخ نمانځنه کوي ، د قدر په سترګه ګوري او ښاغلي سیستاني صاحب ته د پوره روغتیا سره د اوږد ژوند هیله څرګندوي. په درنښت
د سلام فرهنګي ټولني په استازیتوب ، پوهنوال رسول باوري

داکتر میرعبدالرحیم عزیز، ورجینیا ، نومبر ۲۰۰۶

کاندید اکادمیسین سیستانی
دانشمند بزرگ و مورخ کم نظیر

از طریق سایت پربار افغان ـ جرمن آنلاین آگاه شدم که از شخصیت علمی و تاریخی کاندید اکادمیسین جناب سیستانی یکی از مورخین باعظمت افغان در شهر ملمو واقع سویدن بتاریخ ۲۵ نوامبر تجلیل بعمل آمد. این اقدام نیک و بجا مایهٔ سرور و شادمانی من گردید که ما افغاها حالا از تحقیقات علمی و مبازات وطندوستانهٔ دانشمندان خود در زمان حیات شان هم قدردانی می نمائیم. بدین وسیله به جناب محترم سیستانی دانشمند گرانقدر و نویسندهٔ نستوه افغان تبریک عرض نموده و به برگزار کنندگان این محفل خجسته شادباش و تهنیت گفته و برایشان موفقیت هاي بی پایان آرزو میکنم.

از چند سال بدینسو با آثار تاریخی دانشمند و مورخ بزرگ افغان جناب سیستانی صاحب آشنائی یافته و تا جائیکه برایم مقدور بوده است مضامین شانرا در اخبار ها و ویب سایت ها مطالعه می نمایم. خوشبختانه که توانستم یک تعداد تالیفات با ارزش شان را هم از کتابخانه های محلی بدست آورم و ارزش معنوی کتابخانهٔ محقر خود را بالا ببرم. جناب سیستانی هم با لطف همیشگی و دانشمندانهٔ شان، یکی ازبا اهمیت ترین کتاب خود را تحت عنوان "پشتونستان و زخم ناسور خط دیورند: مجموع مقالات" در اختیارم گذاشتند که از مطالعهٔ محتویات با ارزش آن بسیار مستفید گردیده و در آینده منحیث موخذ قابل اعتبار از آن استفاده خواهم کرد. مقالات و کتب متعددی را که جناب اکادمیسین سیستانی به ارتباط

هویت تاریخی کشور ما به هموطنان تقدیم نموده، نظیر ندارد و کمتر فردی میتواند دانش وسیع تاریخی شانرا چلنج دهد. مقالات تحلیلی - تاریخی جناب کاندید اکادمیسین سیستانی، "افغانستانی "ها را که دشمنان واقعی وطن و مردم بوده و حامی تجزیۀ کشور ما میباشند، سخت درمانده و دست و پاچه ساخته است. همچنان به یقین که معلمان برون مرزی این گروه مانند چنگیز پهلوان، جاسوس ایرانی را در حالت سرگیچی قرار داده و توطئه های چندین سالۀ وطنفروشان ستمی را نقش بر آب ساخته است. هیچ یک از نویسندگان ناتوان گروه "افغانستانی" ها تا حال نتوانسته اند جواب های منطقی به دلایل منطقی - تاریخی جناب کاندید اکادمیسین ارائه دهند.

تعجب اینکه کسانی ازین گروه سعی میکنند تا به جناب سیستانی صاحب جواب ارائه نمایند که خود نه مورخ بوده و نه از سواد لازم برخوردارند.

جناب محترم کاندید اکادمیسین سیستانی! مبارزات شما در راه حفظ هویت ملی افغانستان ثبت تاریخ کشور ما خواهد شد و نسل های آینده از جناب تان با کمال نیکوئی و افتخار یاد خواهند کرد. دشمنان شما با قوت دانش تاریخی تان تا اکنون به شکست های مصیبت باری مواجه شده اند.

پیروزی از آن شماست و هموطنان رزمنده همراه شما خواهند بود.

پیام ولی احمد نوری - فرانسه

(از رادیو صدای افغانستان وابسته به سایت افغان– جرمن در ۳ دسمبر پخش شد)

من به نوبۀ خود هفتادمین سالگرد تولد فرخندۀ جناب کاندید اکادمیسین آقای اعظم سیستانی را به خود شان و به خانوادۀ گرامی شان تبریک عرض میکنم، و از برگزار کنندگان محفل بزرگداشت این فرزند برومند و عاشق دانشمند افغانستان ستایش کرده و این حرکت وطنپرستانۀ آنها را تهنیت و تبریک میگویم. شکر که ما بالاخره بعد از گذشت سده ها آهسته آهسته بیدار می شویم و به این اهمیت پی می بریم که باید از دانشمندان خود ، از شعرای خود ، از نویسندگان مبارز خود و به یک سخن از فرزانگان جامعۀ خود در وقت حیات شان تجلیل کنیم و قدر دانی نمائیم. وجود شخصی چون جناب سیستانی واقعاً برای همۀ ما قابل فخر و مباهات است که من آرزو میکنم سالیان دراز دیگر زنده باشند تا کشور عزیز ما افغانستان و مردم آن از قلم پر بار شان استفادۀ اعظمی بکنند ، من شخصاً از روزیکه سایت ملی و با تمکین افغان جرمن آنلاین را شناخته ام و با افتخار با آنها همکاری خود را شروع کرده ام ، به نوشته های با ارزش و آثار تابناک جناب سیستانی آشنائی حاصل کردم و از این تصادف بسیار خوشوقت هستم. مخصوصاً که در حصۀ بحث ملی افغان و افغانستانی که برای بار اول از طرف این حقیر در مطبوعات خارج و داخل انعکاس یافت، این نویسندۀ مبارز، جاتب حق و حقیقت را انتخاب کردند و در کنار وطنپرستان ایستاد شدند ، من به وجود شان افتخار میکنم. و دعا میکنم که خدا کشور ما را به فراق و فقدان همچو دانشمند بزرگ و غنیمت عصر ما دچار نسازد.

هیچ تلخی نیست به دل تلخ تر   از فراق دوستان پر هنر

پیام خلیل الله معروفی، آلمان
برلین ، ۲۴نومبر ۲۰۰۶

تجلیل از شخصیت عــلمی کاندیدای اکادمیسین جناب اعظــم سیستانی

دوستان عزیز، وطنداران گرانقدر !
بسیار آرزو داشتم که در محفل باشکوه "ملمو " شخصاً حضور یابم و عرایضم را بزبان خود تقدیم دوستان نمایم. مشکلات حادی که درین چند روز دامنگیرم گردید ، مگر مجال سفر را از من ربود. اینست، که از طریق این نوشته، پیغامم را به عرض میرسانم.
طوری که دوست عزیز و دانشورم، جناب حبیب الله جان غمخور، نوشته بودند ، در این محفل روی دو موضوع سخن گفته میشود. یکی تعلیم و تربیۀ سالم نسل جوان افغان درعالم هجرت و غربت و دیگری تجلیل از شخصیت علمی جناب کاندیدای اکادمیسین، اعظم سیستانی. پیام بنده متوجهِ نکتۀ دوم است، ولو که به موضوع اولی نیز ارجی گران میگزارم و خوشحالم که هموطنان ما رسالت خود را درک کرده و به این نکتۀ مهم توجهِ کامل دارند. توجه نکردن بدین مهم، معنای بیگانه شدن نسل مهجور ما ، اَز وطن عزیز شان، افغانستان را دارد.
تجلیل از بزرگان علم و دانش و بزرگداشت و تبجیل مقام علمی ایشان، موضوعیست، بس پسندیده و در خور اهمیت. این شیوۀ نکو در فرهنگ دیرپای و دراز دامن ما ریشه دوانده، در حدی که اهل علم و دانش، در بین اجتماع و مردم ما از احترام و جایگاهی خاص برخوردار اند.

در وطن عزیز ما دانشمندان نخبه ای که بتوان حکم "مؤرخ" را بر ایشان اطلاق کرد، بسیار نیستند و نبودند. از این زمره مگر مؤرخانی که از "بیطرفی علمی" کار میگرفتند و میگیرند، خیلی معدود بوده اند. "بیطرفی علمی" اما معنای آن را ندارد، که مصالح ملی و منافع میهن، از نظر انداخته شود. بودند مؤرخانی که "بیطرفی عالمانه" را بهانه قرار داده و امیال و آمال تفرقه اندازانۀ خود را به خورد مردم دادند. اینان گویا مستقیم یا غیرمستقیم اغراض شوم خود را بر شانه های "تاریخ" سوار کردند. ثمرۀ نکبت بار کار این تاریخ نویسان تاریک اندیش را امروز در تشوش فکری بعض اشخاص و حلقات معین هموطن به چشم سر می بینیم. خوشبختانه تعداد این به اصطلاح "مؤرخان" انگشت شمار مانده است.
در طرف مقابل مؤرخانی داریم، که عمر شریف خود را در پای دریافت حقایق بسر آوردند و تا توانستند به روشن ساختن گوشه های تاریک تاریخ، همت گماشتند.
یکی از این مردان تابناک، سختکوش، پرکار و حقیقت جوی، جناب کاندید کادمیسین اعظم سیستانی است، که آثار بی شمار و گرانبهائی را از خود به یادگار گذاشته اند. از جناب سیستانی تاکنون بیست و دو کتاب ذیقیمت به نشر رسیده و در دسترس تشنگان حقایق و جویندگان زوایای مکتوم تاریخ، گذاشته شده. و تا جائی که میدانم چندین اثر دیگر ایشان بزودی به زیور طبع آراسته میگردد. آثار ایشان گوشۀ فاخری از گنجینۀ فرهنگی و تاریخی ما را تشکیل میدهد. یک عمر در خدمت علم قرار گرفتن و سالیان متداوم را فدای تحقیق و تتبع و حقیقت یابی ساختن، هرگز امر ساده ای نبوده و این کار از هر دانشمند و محقق هم، ساخته نیست.
جناب سیستانی در پهلوی این همه کتب با ارزش و منحصر به فرد، به صد ها مقالۀ محققانه و پرمحتوای سیاسی و تاریخی هم نوشته و در جرائد و

وبسایت های ملی افغانان اشاعه داده و ازین طریق سد سدیدی را در برابر تبعیض طلبان و تفرقه جویان ساخته اند. در سالیان اخیر که دستپرورد گان اجانب، دست به توطئه های گوناگون برده و به تبلیغ آمال و نیات شوم خود در بین افغانان داخل و خارج مصروف بوده اند ، وجود شخصیت دانشمند ، ملی ، وطنپرست ، پر انرژی و شجاعی نظیر جناب سیستانی، حکم آب حیات را برای ما و همه خواهند گان حقایق داشته است. اگر شخصیت هائی نظیر ایشان نمیبودند ، معلوم نبود که توطئه های دشمنان و عُمال جفاکارشان ، اذهان معصوم افغانان را به کجا ها میکشانیدند و اکثریت پاکدل را به کدام بیراهه ها سوق میدادند.
میسزد که از امروز تا فردا ها ، در برابر جایگاه برازندۀ علمی و ملی این مرد نخبۀ وطن و این مؤرخ نامی افغان، سر تعظیم فرود آوریم و از خدمات ارزنده و کم نظیر ایشان قدردانی نمائیم. بنده بحیث کمترین نویسندۀ افغان، مراتب تهنیت ، شادباش و سپاس بیکران خود را به حضورشان تقدیم کرده، از خداوند بزرگ طول عمر و صحت کامل برایشان، نیاز می کنم. یقین دارم که ایشان با تلاش ذاتی و جبلی خویش، آثار گرانبار دیگر را نیز به مجامع علمی وطن و همه جویند گان معرفت و پویند گان علم تاریخ، تقدیم خواهند کرد.
از نویسندۀ توانا و پرکار، جناب حبیب الله جان غمخور، که این سیمینار به ابتکار و پشت کار ایشان دایر شده، نیز کمال امتنان باید داشت.
روزگار در گذر است و همه چیز میگذرد ، اما کارهای مثبت و ثمربخش علمی و فرهنگی و خدمات وطنپرستانه ، نسل اندر نسل باقی و پایدار میماند.
زنده باد افغانستان
برافراشته باد پرچم دانشوران افغانستان اندیش

دکاندید اکاډمسین محمداعظم سیستاني ژوندلیک

ښاغلي سیستاني د ۱۳۳۷ م کال دمارچ په میاشت کښي دنیمروز ولایت په یوه متوسطه کورنۍ کي دنیاته راغلی دي. دهغه پلار شیراحمد نومیده اودنیکه نوم یې محمد یوسف خان بارکزی دی.

ښاغلی سیستاني خپل لومړني تعلیمات دنیمروز په ولایت کښي تر سره کړه، پسله هغه یې دکابل دارالمعلمین پای ته ورساوه. ترهغه وروسته دکابل پوهنتون دادبیاتو او بشري علومو پوهنځی د تاریخ اوژورنالیزم په رشتو کې لیسانس ترلاس کړ.

پسله فاکولتي د ۱۹۶۶ کال په پیل کښي دښوونکی په توګه مقرر شو ،بیا دنیمروز د ((ابوداود سجستانی)) دلیسی مدیر په توګه او وروسته دنیمروز او بیا دهلمند ولایتونود پوهنی او ښوونی د مدیریت دمرستیال په توګه دنده ترسره کړېده. پس له څه مودي نه کابل ته ولاړ اوهلته یوه موده دکابل ننداری دتیاترد مدیر په توګه مقررشو او هلته یې خپل استعداد دډرامی لیکلو په ساحه کې وازمیه ، سیستاني صاحب پدغه وخت کښي ۴ ډرامه د "ضربهٔ سوم" ، "رسوائی"، "پشیمان"، او "مځکی" تر عنوانولاندی ولیکل او نمایش ته وړاندی شول دغو ډرامونودکابل په ښار کې زیات علاقمندان پیدا کړه او دخلکو پاملرنه یې راجلب کړه.

د ۱۹۸۰ کال په اوایلو کښي دافغانستان دعلومو داکاډمۍ داجتماعي علومو مرکز دتاریخ او اتنو ګرافي په انستیتوت کښي دنده تر لاسه کړل. په دی ځای کی ښاغلی سیستانی یومهم تحقیقاتی کتاب د "مالکیت ارضی وجنبش های دهقانی در خراسان قرون وسطی" تر عنوان لاندی

تالیف او دافغانستان دعلومو داکاډمی له خوا خپور کړچی دروشنفکرانو توجه ئی ځان ته راجلب او ښه استقبال شو.
په ۱۹۸۶ کی ښاغلی سیستاني د خپل ابتکاری او تحقیقاتی کارونو په نتیجه کی دعلمي اثارو تر ارزیابی وروسته دکاندید اکادمیسینی علمي رتبه چی د پروفیسری سره معادله رتبه ده ترلاسه کړه.
نوموړي د ۱۹۶۲ـ ۲۰۰۶ کال پوری د تاریخ، جغرافیا، د زمکی تولیدی مناسبات او دافغانستان دښځو پر اجتماعی، حقوقی او ټولنیز حالت اونورتاریخی مسایلو په برخه کښي (۲۴) څیړنیزی کتابونه لیکلی او چاپ کړی، چی دهغی له جملی څخه یې (۱۰) کتابه په سویډن کی تر اوسه لیکلی او چاپ کړی ،دوه کتابونه یې تر چاپ لاندي دی. همدا ډول سیستاني صاحب پدغه موده کښي (۷۱) رسالې لیکلي او دافغانستان په مختلفو موضوعاتو باندی یې تر سلگونو زیاتی مقالې لیکلي چې زیاتره برخه ئی دافغانی فرهنگي ټولنو د نشراتو یا انترنت سایتونو له لیاری لوستونکی ته وړاندی شوي دي. کاندید اکادمیسین اعظم سیستاني په۱۹۸۶ کال کی دافغانستان دعلومو په اکاډمی کی داجتماعي علومو د مرکز درئیس په حیث مقررشو چی د ۱۹۹۲ کال تراوایلو په دغه دنده کی وظیفه اجرا کول. د مجاهدینو دحکومت راوروسته سیستاني صاحب هم دنورو روڼ اندو او پوهانو په څیر دهیواد پرېښودلو ته مجبور شو، او د ۱۹۹۵ م کال راپدې خوا د سویډن دگوتنبورگ په ښارکښي ژوند کوي.
سیستاني صاحب متاهل دی، دوه زامن اوڅلور لوڼې لري.
دکاندید اکادمیسین اعظم سیستانی دچاپ شوو آثاروفهرست دا دی:
۱-مالکیت ارضی و جنبشهای دهقانی درخراسان قرون وسطی، چاپ اکادمی علوم افغانستان، کابل ۱۳۶۲=۱۹۸۳م

۲ ـ نظام بهره برداری از زمین در افغانستان قرون وسطی، طبع کمیته دولتی طبع ونشر، ۱۳۶۱=۱۹۸۲م(این دوجلد دریک مجلد درسال ۲۰۰۲ در سوئد تجدید چاپ شده)

۳ ـ سیستان ، سرزمین ماسه هاو حماسه ها (جلد اول)، طبع اکادمی علوم افغانستان ،کابل ۱۳۶۴=۱۹۸۵م

۴ -سیستان ،سرزمین ماسه ها وحماسه ها(جلد دوم) ، طبع اکادمی علوم افغانستان، ۱۳۶۷=۱۹۸۸

۵ ـ قیام های مردم افغانستان بر ضد نادرشاه افشار، طبع وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۶۸ =۱۹۸۹م

۶ ـ سیستان، سرزمین ماسه ها وحماسه ها (جلد سوم) ، طبع اکادمی علوم افغانستان ، ۱۳۶۷ =۱۹۸۸م

۷ ـ سیستان، سرزمین ماسه ها وحماسه ها (جلد چهارم) شامل: سرگذشت سیستان و رودهیرمند از ۱۷۴۷ تا ۱۹۷۳ م، طبع اکادمی علوم افغانستان، ۱۳۶۸=۱۹۸۹م.(قابل تذکر است که مواد و مطالب این چهار جلد کتاب در مورد سیستان، از سال ۱۳۴۴بعد مورد پژوهش قرارگرفته بود ، و در سال ۱۳۶۳ دراکادمی علوم برای چاپ سپرده شده بود.).

۸ ـ مردم شناسی سیستان ، طبع اکادمی علوم افغانستان ، ۱۳۶۸=۱۹۸۹م.

۹ ـ بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی افغانستان از ۱۹۰۱ تا ۱۹۱۹م ، طبع وزارت اطلاعات وکلتور ۱۳۶۸=۱۹۸۹

۱۰ ـ سیمای رستم در شاهنامه ، طبع اکادمی علوم افغانستان، ۱۳۶۹ =۱۹۹۰

۱۱ ـ مناسبات ارضی و شیوه های برخورد به مسأله زمین وآب در افغانستان سال های ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم، طبع اکادمی علوم افغانستان ، ۱۳۷۰ =۱۹۹۱م

۱۲ ـ مقدمه یی بر کودتای ثور و پیامدهای آن در افغانستان ، طبع ۱۹۹۶ ، چاپ سوئد (این کتاب در سال ۲۰۰۰ م در پیشاور پاکستان از طرف یک از موسسه نشراتی برونمرزی افغانها نیز تجدید چاپ شده است.)
۱۳ ـ قیام های مردم افغانستان از قرن هشتم تا هژدهم میلادی، طبع ۱۹۹۹ ، سوئد
۱۴ ـ دو نابغه سیاسی ـ نظامی افغانستان در نیمه اول قرن ۱۹ م، طبع ۱۹۹۹ ، سوئد (این کتاب در زمستان ۱۳۷۸ ش در ایران و در ماه حمل ۱۳۷۹ ش در پشاور پاکستان نیز تجدید طبع شده است.)
۱۵ ـ یک نگاه انتقادی بر جلد اول و دوم افغانستان در مسیر تاریخ ،(مجموعه مقالات) چاپ ۲۰۰۰ م ، سوئد
۱۶ ـ خیزشهای مردم قندهار ، هرات و سیستان برضد سلطه صفویان ایران و بابریان هند درقرن ۱۸ ، چاپ ۲۰۰۰ م ، سوئد
۱۷ ـ علامه محمود طرزی و نقش او در احیاء جنبش مشروطیت و استقلال افغانستان ، چاپ ۲۰۰۱ سوئد
۱۸ ـ نگاهی بر اوضاع اجتماعی افغانستان از طاهریان تا تیموریان (۸۲۰ تا ۱۵۰۷ م) چاپ ۲۰۰۱
۱۹ ـ سی مقاله دور غربت ، چاپ ۲۰۰۲ سوئد
۲۰ ـ حماسه قیامها یا دو قرن مبارزه بخاطر آزادی، چاپ ۲۰۰۴ سوئد
۲۱ - سیمای زن افغان در تاریخ، چاپ ۲۰۰۴ ، سوئد
۲۲ ـ رستاخیز قندهار و فروپاشی دولت صفوی در ایران ، چاپ ۲۰۰۵ سوئد
۲۳ ـ پشتونستان و زخم ناسور خط دیورند ، مجموعه بیست مقاله ، چاپ ۲۰۰۵
۲۴ ـ افغانستان در یک نگاه (مجموعه ۲۳ مقاله) ، چاپ مشهد ایران، ۲۰۰۶

۲۵_ظهـور افغانـستان معاصـر و احمد شـاه ابـدالی، زیـر چـاپ اسـت
۲۶_ ایا تلاش برای تعویض نام افغانستان، تـلاش بـرای تجزیـۀ آن نیـست؟ زیر چاپ است.
ښاغلی سیستانی سربېره پر دې چي په لیکلنو نه دی ستړی شوی دهیواد په داخل او دمهاجرت پـه ژونـد کښې یې پـه لـسهاو سمپوزیمونو اوعلمي کنفرانسونو کښې فعاله ونډه اخیستي ده. پای

پوهاند محمد اسحاق نگارگر – انگلستان

روش تاریخ نگاری جناب سیستانی

استبداد مسلط برکشورکه بر دهانها پلاستر گذاشته بود ، دامن فراچید و ما در هوا و فضای بیرون از کشور مانند مرغی که پس از سالهای درازِ اسارت از قفس پا بیرون نهاده و هنر پرواز را فراموش کرده باشد ، دُچارنوعی احساسات بچگانه شدیم و در تنور همین احساسات بچگانه بود که همه چیزمان سوخت. نفاق و چند دستگی ملی روانها و مشاعیر مان را تسخیر نمود و در خُلسه همین احساسات بود که چشم بستیم و دهان گشادیم و کتاب پشت کتاب نوشتیم ، معیارهای نگارش از میان رفت، اصول نگارش تحقیقی کنار گذاشته شد و من هنگامی که بسیاری از کتابهای نشر شده در محیط مهاجرت را با املا و انشاء نادرست و خالی از معیارهای عینیی تحقیق و جستجو ولی پر از احساسات خشم آگین مشاهده میکنم با خود میگویم اگر نویسنده مصرفی را که در چاپ کتاب خود نموده است ، هیزم میخرید و برای چند خانواده بی بضاعت افغان در

پاکستان و ایران توزیع مینمود کاری کرده بود که دست و دل عده ای را گرم میکرد و حالانکه با کتاب خویش تنها ژرفای بحران فرهنگی ما را بازهم بیشتر ساخته است. تصور نفرمائید که من مخالف چاپ و نشر آثار استم، اما فراموش ننمائید که خرمُهره را به جای مُروارید عرضه کردن، عِرضِ آدم را می برد و مایه شرمساری و سر افگندگی جامعه فرهنگی ما می شود و شعر انوری را به خاطر آدم می آرد که گفته بود:

شعر ناگفتن به از شعری که آید نا دُرُست

بچه نا زادن به از شش ماهه افگندن جنین

بدبختانه در میان ما معیارها از میان رفته و همه کس همه کاره شده است، به اصطلاح تاریخ می نویسیم بدون اینکه صلاحیت مسلکی خود را زیر ذره بین وجدان بگذاریم و از خود بپرسیم: «آیا من صلاحیت لازم این کار رادارم؟» آیا در پرتو اسناد و مدارک سخن میگویم یا بند دهن را بدین منظور باز کرده ام که مخالفان فکری یا مخالفان خیالی خود را زیر رگبار تحقیر و اهانت بگیرم؟ تاریخ اگر علم باشد، که هست، علم در عملیه مشاهده و تجربه بی طرف است و نتیجه کار خویش را با رنگ تعصب و جهتگیری نمی آلاید و هرچه میگوید، سند خود را عرضه میدارد و اگر به نتیجه ای میرسد، به حکم اسناد و مدارک است، نه به حُکم حُب و بُغض شخصی.

گفتم که در سالهای اخیر خرمُهره و گوهر، هردو به بازار آمده اند و غالب کتابهای به چاپ رسیده یا در خدمت تبرئه و تقدیس افراد است و یا وقف اهانت و کم زدن شخصیت های تاریخی گردیده است. و چو ما دُچار مرض نفاق ملی استیم، متأسفانه به همین دلیل آثاری که کفه و قار ملی ما را پا در هوا نگاه میدارد فراوان به وجود آمده است و کسانی به تاریخ نگاری روی آورده اند که صلاحیت این علم را نداشته اند و طبیعی است که وقتی

خرمُهره های پر زرق و برق فراوان به بازار آید ، مُروارید های اصلی یا کارِ مردان صاحب صلاحیت در این میان گم میشود و ناشناخته می ماند.
در این اواخر تاریخ نویس پُرکار و سخت کوش کشور، جناب « سیستانی» که از روی استحقاق برجای بزرگانی مانند مرحوم کهزاد ، مرحوم غبار و مرحوم استاد حبیبی تکیه زده است ، کتابی از آن خود را به نام «علامه محمود طرزی، شاه امان الله و روحانیت متنفذ » از روی لطف و گشاده دستی برای من فرستاده اند که من آن را با ذوق و شوق زیاد خواندم و از هر صفحه آن لذتی فراوان بردم. من سالها شد که جناب سیستانی را می شناسم و گرچه با او تماس مستقیم نداشته ام، اما نتیجه تحقیقات او را از نظر گذرانده ام و تا امروز چیزی از او نخوانده ام که سندش را پیش روی خواننده خود نگذاشته باشد. اینکه گفتم او وارث بالاستحقاق بزرگانی چون مرحوم احمد علی کهزاد ، مرحوم غبار و مرحوم استاد حبیبی است، نه برمبنای تعارف است و نه بر مبنای مجامله، که من نه اهل این یک استم و نه اهل آن یک. من در هنگام جوانی یعنی آنگاه که خود شاگرد پوهنحی ادبیات بودم و حوصله کتاب بینی و کتاب خوانی را داشتم و یکی از افراد کثیرالمراجعه کتابخانه پوهنتون کابل بودم ، جناب سیستانی صاحب را می دیدم که رشتهٔ الفت با کتاب و کتابخانه بسته بود و هی از این کتاب و آن کتاب یاد داشت بر میداشت و تاریخ نگاری بود که صد کتاب را میخواند تا یک کتاب را بنویسد. و کتاب حاضر او یعنی « علامه محمود طرزی، شاه امان الله و روحانیت متنفذ » کتابی است که جناب سیستانی هر فصل آن را پس از مطالعه و مرور غالب مآخذ ممکن و میسر به رشته نگارش کشیده و دینِ بزرگی را که محمود طرزی و شاه امان الله بر گردن تاریخ و ملتِ افغانستان دارد به نیکی ادا نموده است.
این کتاب در سه فصل نسبتاً مفصل عرضه شده است که در فصل اول ، مرحوم محمود طرزی را با ابعاد گوناگون شخصیت او و تاثیری که از سید

جمال الدین افغانی بر داشته است ، همه جانبه معرفی و نقش سراج الاخبار او را در درون و بیرون کشور با دقتی موشگافانه روشن نگاری مینماید و آنگاه خواننده خود را وارد فصل دوم کتاب مینماید تا در آنجا ثمره تاکی را که محمود طرزی در انگورباغ کشور غرس کرده بود ، در وجود «شاه امان الله، استقلال، و اصلاحات اجتماعی» بچشد و با او به سیر این انگورباغ بپردازد ، اما بدبختانه وضع اسف انگیز افغانستان ، هرجوانی را که به وطن و مردم خود عشق داشته باشد ، به سوی انقلاب و زیاده روی میکشاند و امان الله خان جوان که بر اریکه قدرت نیز نشسته بود ، نمی توانست از این قانون عمومی مستثنی بماند.

شاه امان الله،میخواست روشنفکر گرسنۀ تجدد را با فتیر اصلاحات سیر نماید ، مگر روحانیت متنفذ با اصلاحات شاه که کشور را رو به پیشرفت و بهروزی می بُرد در افتاد و به خاطر کیک زیاده رویهای شاه امان الله پوستین اصلاحات را که درسرمای جانگداز کشور وسیله نجات ملت بود ، در آتش اغتشاش و نفاق ملی افگند و دُزدی را که روزهای جمعه در ارگ مسابقه مرغ جنگی و بودنه جنگی دایر مینمود ، نه ماه تمام بر سرنوشت کشور مسلط ساخت.

جناب سیستانی این فصل را زیر عنوان «نقش روحانیت متنفذ در ضدیت با تحولات اجتماعی در کشور» بررسی میکند و اما استاد بزرگوار اینجا نیز از قماش روشنفکرانی نیست که مانند کبک سر در ریگ فروبرد و اهمیت و نفوذ روحانیت متنفذ کشور را انکار و تصور بنماید که انقلاب با یک ضربه انگشت این روحانیت را از سر راه خود بر میدارد. او استادانه مدارج ملای ده ، مولوی ، سید ، پیر، صوفی و روشنفکر اسلامگرا را از هم تفکیک نموده با نقل از اوستا اولسن به روشنفکر افغان میفهماند که :« شخصیت های مذهبی یک تهدید بالقوه برای اقتدار هر دولت بوده و در سراسر تاریخ بارها حکمروای بر حال را مصاف داده اند.» و بنابرین اگر

روشنفکر اصلاح طلب با روحانی در بیفتد ناگزیر میشود که فاتحه اصلاحات اجتماعی را بخواند. اصلاحات هرگز نباید هویت افغانستان را به عنوان یک کشور اسلامی خدشه دار نماید، بلکه روشنفکر روحانی را نیز باید متقاعد و قانع بسازد که ملتی گرسنه و محتاج دیگران مجبور میشود که برخلاف اندرز حکیم بزرگوار غزنه: دین به دنیا بفروشد و انجیل عیسی را در بهای جوِخر بدهد.

من فکر میکنم که جناب سیستانی با نگارش این کتاب نه تنها دین ملت خود را در برابر مرحوم طرزی و محصل استقلال کشور شاه امان الله ادا کرده اند که برای جوان امروز افغان که پی سپرراه دشوار گذار و پر مشقت تاریخ است، نیزرهتوشه و درونمایه فکری فراهم آورده اند. خدای بزرگ (ج) برای شان عمری دراز تراز این عطا نماید که نه تنها چراغ تاریخ نگاریی استادان سلف را روشن نگاه دارند، بلکه خوان یغمای آثار بیشترخویش را در برابرتُنُک مایگان جوانی که بعد از این رهسپار کشور تاریخ و اصولیت تاریخی میشوند، نیز بگسترانند و ما توفیقی الا بالله»

م. ا. نگارگر، برمنگهم

پوهاند دوکتور م. ا. زیار
اکسفورډ، 20-11-06

ترکوم ځایه چې زه سیستانی پېژنم

د اعظم سیستاني په څېر د یوه ستر پوهنیز- څېړنیز قلموال په اړه دومره ویل او لیکل په کار دي، لکه څومره چې ده ویلي او لیکلي دي. زه پر خپل وار د ده د ستروالي کچ ومېچ نه یوازې د ده له لومړني نامه ((اعظم)) ، بلکې تر هرڅه له مخه له دويم یا کورني نامه ((سیستاني)) څخه اټکلولای شم چې له ستر تاریخي سیستان سره تړاولري او ددې لپاره یې ارزونه هم له همدغه ټاټوبي را پیلوم.
هسې خو ده پخپله د یوه ډېرکاري تاریخپوهاند او ځمکپوهاند په توګه پرخپل ټاټوبي پنډوپېړ کتابونه لیکلي او خپاره کړي دي، خو زه یې له ژبتوکمیز(اتنو- لېنګویستیک) ګوټپېره د هغه د پرتمین تېرمهال پر یوه لنډه یادونه بسنه کوم، که به څه هم د نورو ډېرو زړو او نویو پوهانو غوندې ورسره دی هم پوره سر ونه خوځوي او د خپلې لید توګې پر کنډه یې سمه و نه خېژي.
سیستان، یا په ار نامه ساکستان او بیا یوناني وینګ (Sakastana)د هماغو ساکانو له نامه سره غوټه دی چې لومړي هخامنشي واکمن کوروش(530 مز) یې مېړانه او جنګیالیتوب ستایلي او په دویمه مخزېږدي پېړۍ کې یې له باختر او نورو سیمو څخه نورو همتېرو له رالېږدېدنې سره د ستري ټولواکمنۍ(امپراتورۍ) بنسټ ایښی وو. د هندي اشوکا په لاس یې تر ړنګېدو را وروسته په منځني اریاني ژبپېر کې د پاتوړو(وارثانو) څرک د منځنۍ پښتو د پاتشونوله مخې په ختیز

سیستان، هیلمند وارغنداب او ورپسې د کسې غر په تړو او لمنو کې لګول شوی دی.
زه نه پوهېږم چې ولې زموږ چاروا کو، هغه هم د دودیزو پوهانوله هوکې سره پر خاورې سربېره د ((ایران)) په څېر هغه تاریخي نوم هم یو مخیز د لویدیزګاوندي په ټیکه کې ورکړ او پر راپاتې څپرکي یې هم و نه لوراوه او نیمروز یې کړ. ان تردې چې یې زموږ په هماغو سکه نیکونو پورې، د غور د منځۍ اړوند، بل تړلی نوم ((کاسي))هم پر یوه عامیانه وزبېکي نامه((چخچران)) واړاوه؟
د ژبپوهنې دغبرګو ساینټیفیکو څانګو غړبوهنې، په تېره تاریخي غړپوهنې او ارپوهنې (اېټمولوجي) له مخې له هغې سیمې سره ددغه ستر سکه اریاني ټبراو بیا یې د باختریوالي او شمالختیزوالي یو زباد داهم دی چې د سوبل-لویدیزې اریاني یا پارسي(درنګیا) پر وړاندې یې ژبنی انډول (زرنګیا) وو. دغه نوم چې راوروسته زرنګ او زرنج شوی، د دویمې باختري ژبې اوستا له(زره یه) او زرې بارسي(دره یه) سره انډولتیا لري. هغه مهال لومړی ګړدودي ځېل د سیندګي (دریاچه، جهیل)په مانا وو او دویم هغه د سمندرګي (بحیرې) مانا ښندله، خو دواړو ګړدودي ځېلو یا وارینټو د سیستان له سیندګي سره تړاو ښوولی دی. هرګوره، په لویدیز پارسي ګړدود کې دویم ځېل له ډېر پخوا راهیسې تر ننه د دریا په وینګ د سمندر(بحر) مانا راخپله کړې ده، حال دا چې په تاجیکي او افغاني ګړدودو کې دریا سیند ته ویل کېږي او ایرانیان بیا سیند ته رود وایي.
د پښتو او پښتنو شمالختیز(شمالشرقي)والی او بیا ساکیوالی هرګوره په ورته بې شمېرو فونولوجیکي او اېټیمولوجیکي لاسوندونو، او ورسره ورسره سپېڅلې اوستا پر زباد رسولی دی (پښتو او پښتانه د ژبپوهنې په رڼاکې: اړوندې څرګندونې).

په دې ډول سام، زال، رستم، سهراب، کک کهزاد... هسې تش افسانه یې او اسطوره یې پهلوانان او جنګیالان نه ول چې نوماند فردوسي داستاني اتلان کړي او له دې سره یې خپل تاریخي- داستاني اثر((شاهنامه)) پر یوه تلپاتې جهاني شاهکار اړولی دی، بلکې د رښتیا زباد شویو ساینسي افسانو په توګه هماغه رښتیي سکه توریالي او رزمیالي ول چې یو نیم زر کاله وړاندې یې پارسي تربره د تورې او مېړانې منښته او مننه کړې وه، هغه تربور چې کله یې له دوی سره تربګنې او دښمني راواخېسته، ټولو اکمنې ساکې((زرینې)) یې ټولې سوبې او برې له مرګه ورپاتې کړل.
او زه هم دادی نن، دوه نیمې زرۍ راوروسته د هماغه لرغوني ساکستان، په بله وینا ، سیستان یو فرهنګي اتل ستایم چې د هماغو رښتینو جنګي اتلانو رښتینی نمسی دی، هسې خو یې له هماغې زلمینې نه سر سپینېدنه هر شاهنامه لوستي ته مورزېږی سپینسری ((زال)) ور پر زړه کوي چې ښایي ستر فردوسي د داستاني لوبغاړي یا کرکټرپه توګه د ښه ترا جوتونې لپاره په خپل نوښت له موره سپینسری رازېږولی وي !
هو ، زه هغه رښتینی او سکه پښتون سیستانی یادوم چې د هغه لرغوني برمیال و نومیال او بیا ښېراز و سمسور سیستان له ورانو ویجاړو کنډوالو را پورته شوی او راغوټکی شوی او د لومړي ښوونځي په نامه یې شېږ زده کړیز ټولګي هملته د پرېندو خاورو او سپېرو سالو پرغونډیو له ګردو اقتصادي او اقلیمي ستونزو او کړاوونو سره پای ته رسولي. په پای کې یې هم د یوې برابرۍ(تصادف) له مخې دا کابولاسته راوړې چې د هېواد د پلاز مېنې په شپېنیو ښوونځیو(ابن سینا او دارا لمعلمین) کې منځنۍ او بیا د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په تاریخ و جغرافیا څانګه کې لوړې زده کړې بشپړې کړې.

زما او د ګران ومنلي سيستاني دوستانه علمي او فرهنګي اړيکي او راکړې ورکړې، له ځانګيز او انديز توپير سره سره له څه ناڅه ورته ژوند توګو او مخينو(سابقو) تومنه اخلي:
په ډېر لږ توپير موږ دواړو ورته ستونزمنه وړکينه او زلمينه ترشا پرې ايښې، کټ مټ مو د کابل په هماغو دوه ګونو شپېنيو ښوونځيو او بيا پوهنځي کې د دوه کلو او دوو ټولګيو په واټن زده کړې تر سره کړې او په يوڅه لږشانې توپير، ما له ښوونځي او ده له پوهنځي مهاله ليکوالي کړاو او ازمېښت ته رادانګلي او په ورته پرله پسې ليلو هاند وهڅو او کاروزيار موږ هريوه ورته د خپلې خپلې پوهنيزې-څېړنيزې ځانګې په چوکاټ کې وده وش ورکړي دي. په دې کې هم څه اړنګ برنګ نشته چې په لومړيو کې زموږ د دواړو د سختو ليکوالي هلوځلو او بيا پکې د پرله پسې پرمختګ و پرمختيا انګېزه او لامل اقتصادي تنګسيا وه. ما لاورسره په شعرو شاعرۍ او خبريالۍ کې هم ګوتې وهلې او په دې ډول ترې زما لاسباړه يوڅو ټنګې زياته راتله.
نو که زموږ د پوهې او فرهنګ د اوبجې سيستاني اتل هم د يوه ښواسطه او ناګوندي په توګه د خپلو ښسارو او بې کچه ليکنو څېړنو د انقلابي شورا د غړيتوب غوندې، د اروا ښاد استاد الهام په خبره، دغه ستاينوم(کانديد اکادېميسن) بياهم يو غنيمت ګڼلی او يا يې په خپله خبره، منلو ته اړوتلی، خو د((کودتای ثور در افغانستان)) په پنډوپېړ کتاب او بې شمېرو ليکنو يې له کمونېستی تورو تومته ځان سپين کړی او دا يې هم کور ودان چې لږتر لږه يې دوکتور نجيب اله پکې استثناء کړی چې کمونېستي ګوند و حکومت ته يې د خپل ژوند په بيه پای ټکی کښېښوو او د ملي سولې او پوخلاينې افغاني- انساني کړنلارې يې دغه دوه غبرګ وياړونه د ده په برخه کړي هم دي !

ان یو جهادي لیکوال لا دانقلاب د پرتلیزې(نسبي) ښېګڼې منښته (اعتراف) په دې تاریخي لنډۍ کړې دی:

که اباسین راغلی نه وای   په ګنګخړوکې به چا موندل ټیکونه !

که د داودي رژیم پرضد د **1978** کال شوروي پلوې کمونېستي کودتا پرځاي د **1975** امریکا یا لویدیزپلوه اخواني کودتا بریالۍ شوی وای، د سیستاني صاحب او نورو اکا د ښمیکو علمي لا څه چې فیزیکي شتوالی هم خوندي پاتېدای نه شو. دا چې ((امین)) د انقلاب تر پیڅول لاندې کال یو نیم ترهغه بتر کارونه وکړل، بیا یې هم له ورته پانګواکي سرچینې خړوبتیا مونده. نورخو یې پخپله ولیدل چې ان د سرو لښکرو له شتوالي او بخولو سره سره د ټولنوټیزو(اجتماعي- اقتصادي) لارو چارو تر څنګه پوهې او فرهنګ څومره پراختیا او پرمختیا وموندله.

بلخواته مونږ له هغه راوروسته دا پینځلس کاله توره- سپینه یا جهادي- ابمپیریالېستي ټلواله هم وازمایله چې جنګ و جهل ځپلي هېواد او هېواد والو ته یې څه ډالۍ کړل، ان تردې چې زمونږ د سیستاني دوست په ګډون زرګونه ناسیونالېست پوهان او لیکوال ځنې تر مونږ کمونېستانو هم له مخه توري تېښتې ته را اړوتل. هرګوره، ده د یوه رښتیني او روښاندي تاریخپوه په توګه پر دغو افغاني او انساني دښمنانو هم اړي(صرفه) و نه کړه او د ثور د اوومې د کمونېستي انقلاب پر وړاندې یې د ثور اتمې اسلامي انقلاب هم د ګڼولیکنو، هغه هم د انټرنېټ له لارې بې ګوتخنډنې او غندنې پرې نه ښووه؛ داوسنۍ جهادي-ابمپیریالېستي ټلوالې او بیا د پرونیو کمونېستي نیواکګرو غوندې د ننیو ابمپیریالېستي نیواکګرو د ټکولو وخت ترې، هرګوره ((ستمي- شمالي)) هغې لوټلی دی !

زه خپل ولسپال پوهیال او فرهنګیال دوست په دې نه ګرموم چې ولې یې زما او نورو زرګونو رښتینو پاڅکیزو غورځاوښو لار پر مخ نه ده اخېستې او خپل درد بدلی او رنځېدلی تېر مهال یې له پاړکیزې ځانخبرۍ(طبقاتي

شعور) سره اړخ نه دی لګولی او بیا هم پخواني بارکزي- سرداري ښاخ و غرور همداسې مړه خوا ساتلی دی، خو د یوه روښاندي اکادېمیک افغان په توګه ترې دا سترګې لرم چې لږ ترلږه زما په ګډون نور رښتیني چپیان د بد نامو خلقیانو او پرچمیانو یا هم ستالینېستي شورویانو له هېنداري و نه ویني او ونه ارزوي. دا یې هم خپله خوښه او اند توګه چې چپیا ن د ټولنې د لوکوموتیف په توګه مني ، زغمي او که یو مخیز ردوي !

زه یې بیا دې ځرګندونې نورهم پسې هک پک کړم چې د پېړیو پېړیو مخځمکواکي او ځمکواکي (قبل فیوډالي او فیوډالي) زېږ توګې او زېږ اړیکو (شیوۀ تولید و مناسبات تولیدي) پر پایښت ټینګارکوي چې پر پایښت ټینګارکوي د افغاني ټولنې د وروسته پاتېوالي او پښه پرځایوالي له نتېه نه منونکو مخبنا یې لا ملو څخه ګڼل کېږي: ((...چرا زندګی در چارچوب مناسبات خانخانی و عشیرتی یک شیوۀ پسندیده برای اکثریت جامعۀ ما ست؟ محمود طرزی**216**مخ)).

ده ته به ښایي، دا پته نه وي، چې زه له سوبسه پر لوړترین اکادېمیک لاسوند(سند) سربېره له انقلابي اندود او اندتوګې سره هېواد ته ستون شوی وم او له ناکامه مې څه مهال له دغو درغلي چپي ډلو سره اړیکي ټینګ کړي ول، ځکه تر اخواني، ماوېستي، ستمي او افغان ملتي هغو راته یو څه غوري بربښېدې. خو چې ومې لیدل، له واکمنېدو سره یې د پارکیزي ژوند جګړې نارې سورې له یوې مخې پرژبتوکمیزو هغوواوښتې (پیل یې د امین((ناکام پشتونېزم)) او پای یې د کارمل((بریالی تاجېکېزم)) ، نو پرضد یې ودرېدم، ړومبی ځل مې ځرخي ځای شواو بل ځل مې یو څه ارام برلین. د نالایق د ستاینومونو ډمامې راته دا پلمه پر لاس راکړه چې پراروا ښاد نجیب اله باندې د وروستي ځل لپاره د ګوند پرېښوونې استعفاء ومنلای شم. سره له دې مې د یوه ناپېیلي هېواد وال په توګه د هغه د رامخته کړې کړنلارې په ملا تړ او د تورې ارتجاع پرضد تر

ننه له قلمي او ان سازماني مبارزې لاس اخېستى نه دى، ځکه د توري – سپيني ټلوالې له ولکې څخه د خپلو ښکېلو د پريو هېواد والو او بيا نړيوالو د ژغوروازادى او بيا انقلابي بدلون لپاره بل كوم بلونج (بديل) تراوسه بشري تاريخ نه دى رابښوولاى او نه يې د ګران سيستاني دوست په ګډون تر دې وروسته څوک را په ګوته كولاى شي !
له ګردو دوستانه ګيلو ګوسو سره سره ستر سيستاني پوهيال او فرهنګيال ته لا اوږد ، يېبرور، روغ او نېكمرغه ژوند غوارم او د افغان او افغانستان د دښمنانو پر وړاندې يې د قلم توره تېره او بربښانده !
په ټوله پښتني- افغاني مينه او لورېينه، ستاسې پاسللى زيار

پوهاند دکتور سید خلیل الله هاشمیان

ستارۀ سیستان پروفیسر محمداعظم سیستانی

اولین شناخت من از دانشمند سیستانی از روی مقالۀ شان پیرامون سرگذشت آب هیرمند ، منتشرۀ جریده کاروان، (در ۱۳۵۱ش) آوانی بود که همه روشنفکران افغان تشنۀ معلومات در این موضوع بودند ، زیرامناسبات افغانستان و ایران بالای مقدار حق آبه ای که ایران مدعی آن بود ، حساسیت اختیار کرده بود وجراید کابل کنده کنده معلوماتی که جنبۀ تحقیقاتی نداشت بدست نشر می سپردند. مقالۀ دانشمند سیستانی بهترین تحقیقی بود در این موضوع که وزارتخارجۀ افغانستان را وادار ساخت مقداری از سوابق موضوع را از آرشیف وزارتخارجه بیرون بکشد و از طریق جراید بدسترس مطالعۀ مردم بگذارد. در آن وقت من همینقدر از

طریق استادان پوهنځی ادبیات فهمیدم که استاد سیستانی از فارغان پوهنځی ادبیات از رشتهٔ تاریخ بوده اند.
من درسال ۱۹۸۰م از کابل فرار وبه امریکا آمدم وسالها بعد(۲۰۰۰م) نام کاندید اکادمیسین محمداعظم سیستانی را در جریدهٔ «امید» یافتم که نقدی بسیار عالی بر دوجلد تاریخ مرحوم غبار نوشته بودند. آنگاه در تلاش پیدا کردن آدرس شان شدم تا همکاری قلمی این دانشمند افغان را برای خوانندگان مجلهٔ آئینهٔ افغانستان جلب نمایم. وافتخار دارم که این همکاری از چند سال باینطرف صفحات مجلهٔ افغانستان را غنی ساخته ، اما با تاسف باید بگویم که تا حال افتخار دیدارسیستانی صاحب برایم میسر نشده است.
استاد سیستانی شاید به ارتباط زادگاه خویش واجدادش که درمنطقهٔ سیستان تاریخی بود وباش داشته ، تخلص "سیستانی" را انتخاب نموده باشند و در مدت کار واقامت در افغانستان آنقدرآثار علمی وتحقیقی در بارهٔ سیستان نوشتند که موقف ومقام علمی واکادمیک سیستان شناس یا "ستارهٔ سیستان" را کمائی کردند ، اما در دورهٔ هجرت واقامت در سویدن نیز آنقدر آثاروزین ومقالات تحقیقی به ارتباط معضلات سیاسی افغانستان واوضاع ناهنجار اقتصادی- اجتماعی وطن خود نوشتند وتوسط جراید برون مرزی در اروپا وامریکا نشر کردند که میسزد این دانشمند عالیمقام را(ستارهٔ افغانستان) نامید ، زیرا وقت گرانبها ودرآمد ناچیزفامیل خود را فی سبیل الله وقف افغانستان کرده است.
در این اواخر یک اثر وزین و بسیار آموزندهٔ تاریخی از ایشان تحت عنوان "علامه محمود طرزی، شاه امان الله وروحانیت متنفذ "بدست من رسیده که جناب استاد محمداسحاق نگارگرتقریظی برآن نوشته ومقام مولف کتاب جناب سیستانی را از روی استحقاق برجای بزرگانی مانند "مرحوم کهزاد ، مرحوم غبار ومرحوم استاد حبیبی" قرار داده است. من که به

شخصیت و دانش استاد نگارگر ارج فراوان میگذارم و از ایشان و طرز نگارش و قضاوت شان شناخت قدیم دارم، این بار اول است که در میان دانشمندان افغان، چنان مقام شامخ علمی را به پروفیسر سیستانی قایل شده اند و هرآئینه قابل تائید است.

استاد سیستانی در یک اثر تحقیقی - علمی دیگر خود که از طرف اکادمی علوم افغانستان چاپ شده، علل ناکامی اصلاحات ارضی را درافغانستان بر رسی نموده ، برخورد خشونت باربا مالکان زمین، شتابزدگی ، بی برنامه گی ، فقدان امکانات لازم دولت برای تحقق یک امر بسیار با اهمیت مالکیت زمین را که ریشه در دیانت و عنعنات مردم دارد ، عامل این ناکامی خوانده و دو سوال جالب ذیل راعنوان کرده است که: ۱-آیا اصلاحات ارضی در ذات خود یک طرح غلط و نادرست بود یا بر خورد با این طرح از نقطه نادرستی آغاز شد؟ ۲- اصلاً چرا «فیودالیزم» در کشور ما اینقدر از خود جان سختی نشان میدهد که حتی یک ابر قدرت چون شوروی را با تمام تجارب نظامی - سیاسی اش بزانو در آورد و او را در تحقق برنامه هایش ناکام و در انظار جهانیان خوار و سر افگنده ساخت؟ "

حالا از برخورد چند ساله مردم با ابرقدرت سرمایه داری درافغانستان، سوال مشابه دیگری عنوان شده میتواند که: چرا فیودالیزم افغانی هنوز هم به مقابل ابرقدرت کاپیتالیستی چنان جان سختی ازخودنشان میدهد که آن را در تحقق برنامه هایش ناکام ساخته است؟ اینکه من "فیودالیزم " را "فیودالیزم افغانی "میخوانم، بخاطریست که به عقیده من فیودالیزم درافغانستان با فیودالیزم مکتبی در اروپا فرق فاحش داشته و دارد ! امیدوارم دانشمندان حاضر دراین محفل باشکوه دو سوال فوق راتحت مطالعه قرار داده در فرصت مناسب در زمینه اظهار نظر نمایند.

مشاهدات استاد سیستانی از رویدادهای ررژیم حزب دموکراتیک خلق وحکومت مجاهدین بسیار جالب وواقع بینانه است، او میگوید:...« وقتی کودتای ثور از جانب حزب دموکراتیک خلق به پیروزی رسید ، تمام مقامات دولتی ازطرف اعضای آن حزب اشغال گردید و افراد غیر حزبی از مقام ورتبهٔ خود محروم ساخته میشدند...» ودر دوران اشغال کشور توسط شوروی پیرامون بی صلاحیتی رئیس واعضای شورای انقلابی مینویسد:«... نه هیات رئیسه و نه شورای انقلابی و نه هم رئیس شورای انقلابی ، کمترین صلاحیت و آزادی عملی از خود نداشتند و متن تمام فرامین ، فیصله ها و لوایح تقنینی ، قبلا " از جانب مشاورین شوروی نوشته، ترجمه، تایپ و برای امضاء درجلسات هیات رئیسه و جلسات شورای انقلابی پیش میگردید و امضاء گرفته میشد...»

استاد سیستانی توقعات مردم جنگزده وستم کشیده را در دورهٔ حکومت مجاهدین چنین بیان میکند:« مردم از مجاهدین انتظارات دیگری داشتند و امیدوار بودند که با آمدن آنان و استقرارحکومت اسلامی، دامن جنگ و خون ریزی و برادرکشی یکباره برچیده می شود. دیگرصدای وحشتناک راکت وخمپاره ، خواب آرام کودکان شان را برهم نمیزنند و ازصدای هولناک توپ و راکت و بمباران اطفال بخود نمیلرزند. و مادران دیگربداغ فرزندان وجگر گوشه های خویش نمی سوزند. زنان تازه عروس بزودی بیوه نمی شوند. دیگر فقر و گرسنگی و ماتمداری از دیار مارخت بر می بندد ، وبجای آن خنده شادمانی برلب ها می شگفد. رفته گان دو باره بخانه و کاشانه خویش برمیگردند و بکار عمران و شادابی و باز سازی میهن پرداخته می شود. اما متأسفانه که این آرزوها به یأس و نا امیدی و درد بیکران مردم مبدل شد. مجاهدین بانشان دادن سیمای خشونت بار از خود ، بدترین و نا بخشودنی ترین حزبی های رژیم گذشته را برائت دادند ، و

آنانی که برای سقوط رژیم گذشته دعا میخواندند ، بدترین های رژیم قبلی را برمجاهدین جنگ افروز و مرگ آفرین افغان ترجیع میدادند...»

آقای سیستانی را درچند سال اخیر که افتخار همکاریهای قلمی وصحبتهای تلفونی شانرا داشته ام، شخص نهایت وطندوست، متواضع، عاری از تبعیض وخیرخواه تشخیص داده ام واز دوستان دیگری که ایشان را از نزدیک وقدیم میشناخته اند در بارهٔ شان صفات وحسنات بیشتر شنیده ام. اودر بیوگرافی خود ، خودش راچنین معرفی کرده است: « جوانمردی را می ستایم و از دروغ و ترفند و کژی و نادرستی بیزارم. من صداقت در رفاقت را دوست دارم و هرگز از خط راستی و صداقت در برابر دوستان عدول نکرده ام. و تا خطای از دوستی ندیده ام ، دل از دوستی او برنکنده ام. هرگز برای کسی بیش از آنچه بوده ام، خود را نشان نداده ام..... من بخاطر استقلال فکری و آزادی بیان وعقیده ام، عضویت هیچ حزب سیاسی رانداشته ام، اما بدون تردید از دموکراسی و عدالت اجتماعی و از آزادی بیان و قلم و عقیده و احترام به حقوق دیگران و از تساوی حقوق زن ومرد درجامعه حمایت میکنم....»

از ابتکارجناب غمخورصاحب وهمکاران شان در سویدن که برای تقدیر از خدمات علمی وفرهنگی پروفیسر سیستانی وتجلیل وبزرگداشت از مقام والای شخصیت نیک شان این محفل پر شکوه را برگزار نموده اند ، صمیمانه استقبال وتقدیرمینمایم. سلامها وتمنیات نیک خودرا به هموطنان محترم مقیم سویدن وحاضرین محترم دراین محفل تقدیم میکنم.

با تقدیم احترامات فایقه ، خدمتگار افغانستان

دکتور سید خلیل الله هاشمیان ، کلیفورنیا ، امریکا ، ۱۲ نومبر ۲۰۰۶

دوکتور خالق رشید ، استاد پوهنتون کابل

سیستاني ، وارث برزین مهرساکستان تاریخ ما

علامه حبیبي دراکثرآثاری گرانبهای خود براین اصل تاکید کرده است که درنوشتن وتشریح تاریخ افغانستان باید ازنهایت دقت نظرواحتیاط تام کارگرفت ، زیراکه مطالعه تاریخ افغانستان منحط به حدودوفعلی این کشورنبوده ، وشماری ازمناطق که آن جزاین تاریخ شمرده میشوند اکنون ازساحه وقلمرو افغانستان کنون بیرون قراردارند. (مقدمه افغانستان بعد ازاسلام).

افغانستان کشوریست که بدون مبالغه براساس تاریخ وتمدن وموقعیت بی مثال اش ازآغاز تاکنون مورد توجه بزرگترین زمامداران عادل وغاصب جهان قرارگرفته است که حتی امروز نیزهمان اهمیت اش را ازدست نداده است. لندی مقبول پشتو درین باره گویای خوبی است:

داخپل ښایست راباندې اورشو   لکه قاتل په بدرگه ځان تیرومه

(زیبایی ام برای جان خودم غم گشت - همین است که مانند قاتل بدون بدرقه ازیک جا به جای دیگرسفرکردم نمیتوانم)

بلی ، این خطۀ ازتاریخ وتمدن انسان را باید مادروطن همۀ آنانیکه به این سرزمین وابسته اند ویادرقبل بوده اند بدانیم.

آنانیکه درشرق وجنوب افغانستان کنوني زندگي دارند ما نند مردمان وسرزمین کهنسال بهارت (هند) باید گفت که مطالعه تاریخ این سرزمین پهناور بدون مطالعه ورابطه تاریخ افغانستان امکان پدیرنیست ،برآنچه بهارت واسی (باشنده های هند) و تاریخ آن مینازند ، آن همان ارزشهای مشترکی اند که آرین زاده ها مهاجرازشمال وجنوب سلسله شکوهمند

اندکوه (هندوکش) به اطراف وادي های آباد گنگاوجمنا انتقال داده اند ، رشد دادند وآنرا تا امروز بحیث بزگترین افتخار اسلاف آریاني خود چه ازلحاظ ارادتي وعقیدوي وچه هم ازلحاظ تاریخی وفرهنگي باشکوهمندی اش نگهداشته اند. ازقدیم ترین آثار این آرین زاده ها ازمهابهارت ، رامااین و نوشته های علمی پاننني ووهیرامهیر (که هردوشان آرین- پتان تبار بودند) تا تاریخ معاصرهندوستان کنوني تمام آن دربرگیرندۀ تلاش های مداوم مردمان میان آکسوس سرکش وگنگای آرام بوده و میباشند. پاننی اسپه زی (یوسفزایي) اولین ابرمرد جهان علوم درشرق بود که دستور زبان سانسکریت را نوشت ، وهیرا مهیر عالم وستاره شناس معروف بود که تاریخ علم سیمیا رادرسرزمین مهابهارتا بنیاد نهاد وامروزاین هردوابرمرد علوم ازافتخارات تاریخ علوم هندوستان روبه ترقی بشمارمیایند.

سرزمین های غرب افغانستان را تاحدود بحیرۀ عرب ودربعضي اوقات تاسرحدات اروپا را درنظر بگیرید ، فارس سرزمین پارتیان وسکایان واشکانیان درکدام دور ازتاریخ این سرزمین را جدا ازسرنوشت به اصطلاح ایرانیان محقق ودانشمند آرینه ویجۀ شرقی که همین سرزمین شاهنامه سازوشکوه ساز تمدن وفرهنگ آرین زاده های بخدی وباختر(افغانستان) باشند مطالعه کرده میتوانیم ؟ فارس دور امپراطوري وتمدن غزنه ازتوابع مرکزپرشکوه این دور (غزني) بود. اصفهان تاریخي در دورۀ شکوهمند هوتکي درقرن هژدم مرکز و پایتخت شکوهمند شاهنشاهي هوتکي های افغان بود که درراه وحدت فرهنگی مردمان (فارس) درغرب و (پشتونخوا وخراسان) درشرق رول پراهمیت شان درج تاریخ ایران وافغانستان ادا کرده است. روی همین اصل است که امروزما دورهوتکي ها را بنام دورمشترک درتاریخ دوکشور افغانستان وفارس میخوانیم.

به همین سان سرزمین های اقوام آسیای مرکزی درطول موجودیت قارۀ آسیا ازنفوذ فرهنگي وتاریخی افغان وافغانستان مجزا نبوده و تاریخ این سرزمین ها تاکنون این رشته و رابطه را درصفحات زرین شان به حیث بزرگترین یادگار مردمان تاریخ ساز وفرهنگ دوست افغان نگهداشته است. دریکي ازسفرهایم که به سرزمین های اسیای مرکزی خاصتا به ترکمنستان داشتم ، درآنجا با شماري ازترکمن های افغان تبار روبرشدم ، که تا هنوزهم همان روابط وعنعنات افغاني شان را نگهداشته اند ، زبان اصلي (پشتو) شان را تنها پیران ونسل کهنسال شان یاد داشتند ولي نسل جوان شان مانند پشتونهای شبه قاره و ایران ازیاد برده اند ، اما افغانیت خود را درشرایطی که نظام سوسیالستي هنوز سرحال بود محترم می شمرد وخود را با افتخارپابند جدی آن میخوانند.

درباره سرزمین های که درقلمرو پاکستان کنوني اند ، فکرمیکنم تنها این کافي است که بگویم ، قسمت بزرگ این کشورهنوزهم ازلحاظ سیاسي ، فرهنگي ومذ هبی وابسته به مادروطن شان افغانستان بوده وخواهند بود و امیدواریم که درآینده نزدیک درین گوشۀ دنیا هم تغییری رخ دهد واین مردم نیزمانند مردمان شماری ازکشورهای جهان درآسیا و اروپا ازآزادی تام خود برخوردارگردند وآنچه استعماربرایشان روا داشته ازخود برهانند.

طوریکه که گفته آمدیم بادرنظرداشت این چند جملۀ مقدماتي باید گفت که درباب (تاریخ افغانستان) گام گذاشتن و یا کارکردن ازلحاظ تئوری ومیتودلوژي تاریخ حوصله افزایي وتعمق مداوم انفرادي وجمعی را بارمیاورد. اشخاص وافرادی که بنام مورخ ویا تاریخ نگار مسوولیت بررسی را درین زمینه بدوش میگیرند باید اولتر ازهمه خود را دربرابرخاک ، نوامیس و ارزش های مادی ومعنوي مسوول وجزلاینفک آن بشمار بیاورند. ازآنجایکه درحال حاضر تاریخ هرکشورآئینۀ نیم رخ سیاست هرکشور میباشد ، ازهمین جاست که مطالعه تاریخ افغانستان

وبررسی آن اگراز یک طرف یک مسالۀ علمي و تاریخی بوده درعین زمان این رشته ای ازعلوم اجتماعي در ذات خود یک بحث عمیق ازجامعه شناسی افغاني را ایجاب مینماید ،که درضمن تحلیل وتجزیه آن مسایلی مربوط به این علم باید ازدقت نظرو اصول جامعه شناسی علمی که یگانه منبع معتبر مطالعات وتحقیقات تاریخی بوده ازانظاربدور نمانند ، بخاطریکه تاریخ وجامعه شناسی ا فغانی دو زمینه مشترکی اند که بدون تاثیرمتقابل قابل بررسی نمی باشند .

مورخ به معنی واقعي کلمه درذات خود تحلیلگرمسایل مربوط به زندگي اجتماعي نیزاست که این تاثیرمتقابل را هیچگاهی هم ازساحه تحلیل خود بدور گذاشته نمیتواند.ازطرف دیگرساختاراحتماعي افغانستان چنان نبوده طوریکه شماري ازدوستان بنام تحلیلگرمسایل تاریخی آنرا ساده ترازآنچه که مینمایند میپندارند. تاریخ افغانستان پدیده ای نبوده که ضمن راپورتاژهای خبری بی بی سی آنهم توسط کسی که تلفظ کلمۀ تاریخ را تاریخ ادا مینمایند امکان پذیر باشد ، به نظر بنده هرآنکه میخواهد در زمینۀ تاریخ این کشور بنویسد ، باید به یک نکته ای نهایت باریک علمي پی ببرد وآن اینکه باید کشورش را باتمام ارزشهای مادی معنوي آن بشناسد. تحلیل تاریخي یک ملت باید براساس درک ودانش وتجربۀ عمیق درهمۀ جزئیات زندگی همان کشوروجامعه باشد. تاریخ نوشتن به معنی اتهام بستن وتوهین کردن این وآن قوم نیست ونه تنها درضمن آن مطرح کردن یک قوم و یا ابراز عقده های فردي درباره یک قوم جا دارد ، فردي ویاگروهی که بنام مورخ افغان درین زمینه کارمی کنند ، باید باوسعت نظردربارۀ ملت شدن وملت بودن (اگرمساله ملت بودن را مشکوک هم می پندارد) فکرکنند. به این معنی مردمی که دریک قلمرو جغرافیایي ، سیاسي و فرهنگی زندگي کرده اند ویا اکنون درآن قراردارند

ویا ارزش های معنویی را که درینجا ایجاد کرده اند این همه اجزای پیکرملت سازي را ازلحاظ علمی تشکیل میدهند.
درطول چند سال گذشته شماری ازدوستان به نام مؤرخ به اصطلاح (ناسزایی های) را به نام تاریخ افغانستان رقم زده اند ، ولی تاجایکه معلوم است یکی ازآنها هم نتوانستند نوشته های شان را تاسطح مواد ساده که کاربرد دانشمندان رشته تاریخ گردند برسانند. برعکس شماری ازین نوشته ها نه تنها اینکه ارزش عملی ندارند ، فاقد ارزشهای ملی و انساني نیزاستند ، که نمیتوان آنرا درمحدودهٔ تاریخ ملتی چون افغانستان جا داد.

سیستاني وارث برزین مهرساکیستان تاریخ ما:

ازدانشمندان افغانی که درطول اضافتراز سه دهه متواتر ماشاهد نوشته های ارجمند شان درباره تاریخ افغانستان بوده ایم وتوانسته است پیگیرانه درنوشتن تاریخ افغانستان به شیوه ملی وعلمی آن تلاش بخرچ دهد یکی هم دانشمند ومورخ فرزانه دوران ما آقای کاندید اکادیمسن محمداعظم سیستاني است که امروز رسالت ومسوولیت مؤرخ ملی افغانستان را ازآن خودکرده است.

سیستاني درین لحظهٔ های حساس وسرنوشت سازبرای تاریخ وفرهنگ وموجودیت تاریخی ما درزیرشدید ترین نوع یغماگری تاریخ معاصر جهان قلم فرسایي میکند ، مینویسد و ماهیت توطیه های که به شکل دسته جمعي وانفرادي علیه تاریخ ، هویت وفرهنگ افغانستان درجریان است ،صادقانه یکی را پی دیگری افشاکرده وآنرا درمعرض قضاوت تاریخ ومردم خود وصاحب نظران مسلک قرارمیدهند. توطئه های که توأم بایک نوع مرموزی هجوم اپارتایدي درپوشش مفاهیم چون آزادي ودموکراسي علیه افغانستان ازشش جهت سربراه شده است. تاجایکه همه ماشاهد جریان سی ساله تاریخ کشوراستیم ، سیستاني درین روند بحیث فعال ترین عضو جامعه فرهنگی واکادیمیک افغانستان تحقیقاتی مغتنم

وعلمی را درهرسه دور مطالعه تاریخ افغانستان(باستان ، میانه ومعاصر) انجام داده که تاکنون نیزبا همهٔ کیفیت اکادیمیک وعلمی اش آنرا ادامه می دهند ومراقب آنچه درکشور، درباره کشور وتاریخ کشور درداخل وخارج جریان دارد میباشد .ایشان به حیث یک مورخ استوار قامت مخالفت علنی خود را باطرح ها وتحلیل مسایل برروحیهٔ غیرعلمی وتعصب آمیزکه مغایرروحیه وروند علمی تاریخ ومنافع ملی مردم افغانستان بوده اند ابراز داشته است. ماشاهد شماری ازچهره های سرشناس مکتب تاریخ افغانستان استیم که دربرابریغماگري های داخلي وخارجي کنونی که علیه تاریخ افغانستان ومردم شجاع آن دراکثرنقاط وخصوصاً درجنوب کشور جریان دارند ، چنان مهرخاموشی بردهن زده اند که گویا درکشور خیروخیرت است و این فرستاده های بیگانه(به بهانه دموکراسی وتروریزم) بهترین نعمت (بربادي وبی اتفاقي وکشتار) رابرای افغانستان به ارمغان آورده است. روشن است که منافع خانواده گي ، وگروهي ایشان باعث گریده است تا به این گفتهٔ معروف زبان پښتو (شیخ فریده پټه خوله دبهتري ده) باتمام آن دانش شان که درین باره اندوخته اند تکیه زنند.

ولی سیستاني نتوانست مانند ایشان خود را دربرابر این تمام رویداد های عینی که درعین زمان جزئی ازروند تاریخ معاصرافغانستان است نادیده بگیرد. اوبحیث مورخ استوار قامت اگرچه درحال حاضرازهمهٔ آن جریانات ومنابع که یک مورخ به آن نیازمند است بدور قرارداده شده است، اما بازهم خود را ازهمه آنچه درکشور تاریخي شان درجریان است آگاه ساخته ولحظه ای هم خودرا دربرابرآن درانزوا وبی تفاوتی قرارنمیدهد.مقالات اخیرشان مانند : آیاافغانستان قبل ازعبدالرحمان خان فاقد... ، افغانها درهند... پس منظرجرگه قبایل ... وآثار مستقیل دیگرایشان هرکدام به نوبه خود بیانگرتشریح تاریخي حقایقي اند که درین مقطع زمانی باید گفته

شوند. سیستاني میداند که درین اواخرشماری ازنیمه باسوادان سیاست بازشکست خوردۀ یکی دو دهه اخیر با استفاده از امکانات تکنالوژي جدید برای مسخ کردن تاریخ افغانستان ظالمانه کمربسته اندو هرآنچه ناسزا است بدون انکه آنرا اندیشمندانه درمعرض قضاوت علمی وتاریخی وحتی اخلاقی خود قراردهند به نشرسپرده اند ومیسپارند.

صادقانه باید گفت که ایشان کسانی اند که مانند موریانه ازدنیای چند کتاب درباره تاریخ افغانستان (که آن خود دربسا موارد نامکمل اند) بیرون رفته نمی توانند . ایشان به تشریخ مسایل علمی نمی پردازند ، به گونۀ مثال وقتی درباره پشتونها مینویسند تمام تلاشهای شان ازدایره کوچک سصد ساله به بیرون نمی روند واین مردمان راکه شکوه علمی ، فرهنگی وسیاسی شان ازکرانه های بحرهند تابحیرۀ عرب درتاریخ وفرهنگ آسیا سرنوشت سازبوده وتاکنون نیزاست، تنها دردورۀ محمدزایي که آنها نیزازنفوذ سیاسي وفرهنگی خود توسط دلقکک ها وغلام بچه ها وخواجه سراها درباری محروم گردیده بودند خلاصه میگردند.

وقتی درباره هزاره های شجاع افغان مینویسند ، دربارۀ تاریخ ، زندگی اصل ونسب وفرهنگ شان خاموش میمانند و تنها ازیک موضوع که عبدالرحمان خان برسرشان ظلم کرده بحث میرانند ، نه از سازشهای ناجوانمردانۀ بیگ ها ، خانها وارباب های ضعیف النفس آنزمان ومابعد به اصطلاح جدید سخنی برزبان نمی اورند و ازمعامله گریهای زمامداران چپی وراستی دو دهه قبل نیز سخن نمیرانندودرباره وضعیت اجتماعی واقتصادی این مردم وفرهنگ شان صحبت بعمل نمی آورند چرا ؟

ووقتی درباره تاجک ها صحت می کنند نمی دانند که ازکجا آغازکنند که کیها بودند ، درکجا بودند واکنون ترکیب وساختار اجتماعي شان چه سان است ؟درمیمانند که درباره زندگی وتاریخ و تحول احتماعی ایشان

چیزی بنویسند ، عاردارند بنویسند که میان تاجک وافغان وبشتون هیچگونه تفاوت نژادی، عقیدوی وتاریخی نه درقدیم وجود داشت ونه اکنون،مگر تفاوت های سلیقه یی میتوانند اینها را ازیک دیگردورنگهدارند. به جای این گونه مسایل اصلی واساسی ،مسأله زبان شان رامغرضانه مطرح می کنند ، درحالی که زبان فارسی برای سال های متمادي زبان رسمی شمار زیادی ازدول غیرفارسی زبان نیز بوده که خدمات آنها نسبت به گوینده گان اصلي این زبان بهتروبیشترارزیابی گردیده است. زبان فارسی سالهای متمادی زبان یک قوم ویا یک گروه نبوده درین زمینه کارهای اقوام دیگر چون هندیان ، پشتونها ، ترکان، ایغوریان ، ومردمان سرزمین های بالقان را باید ارزنده تر یاد آورشد. کارنامه های این ملل را باید درین زمینه جدا ازآنچه دانست که آنرا به حساب یک قوم و یا یک کشورکه به این زبان اکنون مربوط اند بشماریم .زیرا که این زبان روزگاری آئینه تمام نمای تلاش های فرهنگي آن اقوام نیزبود.

اما سیستاني این وارث برزین مهرتاریخ ما ازجمع آنهایست که درباره دستاوردهای تاریخی وفرهنگی تمام اقوام ساکن کشور ما مانند علامه حبیبی به زبان مشترک دری نوشت وتاکنون برین عزم راسخ ش متعهدمانده است. فکرمی کنم برای کسانی که داد ازمسوولیت دربرابرافغانستان بلند می کند ، شایستهٔ یادآوریخواهد بود که مانند سیستاني داخل معرکه گردند وصادقانه وواقعبینانه دربارهٔ افغانستان وفرهنگ «هردو دیدهٔ» این کشورکه آن دوزبان (پشتو ودری)باشند درفضای واقعیت های عینی عصرعلم وتکنالوژی موجود اندیشمندانه گام بردارند. وباعقل سالم شان اعتراف کند که مانه ایرانی استیم و نه پاکستاني وامریکایي، بلکه ماهویت بلند ترومستقل تر وپرشکوه افغاني

داریم که آن با زندگی در آغوش یک مادر آغاز می گردد ودر آغوش مادر وطن مان که نام آن اکنون افغانستان است ختم میگردد.
سیستاني برای ما درباره هویت ما ، درباره شکوه (دیارنازنین ما) ودربارۀ افشای جهات یغماگری بی سابقۀ جهنم سالاران دنیا وعمال بی مروت شان بیهقی وار مینویسند که ما وآیندگان ما بدون شک به چنین کارکردهای نجبه گان مان به دیدۀ قدر واحترام خواهیم نگریست.
درخاتمه ازهمۀ انانی که ازفرزانه مردی قلم وتاریخ ما جناب کاندید اکادیمسن سیستاني قدرداني بعمل آوردند وازکارهای ماندگار ایشان یادآوری کردند باستایش یادمی نمایم واین جشن زنده یاد را درقدم اول به جناب سیستاني ودرقدم دوم به ایشان ومردم افغانستان تبریک عرض میدارم. به امید کارهای دیگری ازاین استاد تاریخ سربلند مان که مایه وطن دوستی ، ایمان دوستي وآزادي دوستی مان دربرابرآنانیکه ناجوانمردانه ماراچه در رویاروئي وچه ازعقب شمشیرمی زنند استوارنگهدارند.   بادرودهای بیکران
ادمنتون –کانادا ، ۲۸عقرب ۱۳۸۵ مطابق ۲۱ نومبر ۲۰۰۶

دسیستان سیستانی!

هر ټاټوبی په خپل زړه کې ناسپړلی دتیروویاړونو ډک تاریخ اوکیسې لري چه دهغو د روښانولولپاره دهماغه ټاټوبی دهوډمنو انسانانودکاراوزیارله پایلوڅخه په خپل تاریخ اوولس باندی مین زړه خوږی اتلان اوسترپوهان اولیکوالان راپید اورا ولاړیږی. ځکه هره ټولنه د خپلوسمبولونو او ویاړونو په هکله دستایلو اوپاللولپاره دنده لری. دخلکوپالل اونمانځل ترټولوښه پرتم لری. هغه ټولنه چه خپل ویاړاوشملې پالی، دخپلې ټولنې ځرګنده ځېرې اود راتلونکی سبالپاره زېرې اوډژوند پایښت یې تضمینوی . اوپدې چوپړ کې هم دودپرځای کوی اوهم بې دنمانځلولپاره درناوی. هسک اوربښتین انسانان به هغه څوک وی چه دخپلوخلکوپه زړونو کې ځای ولری هرومرو به ستایل کېږی اونمانځل کېږی. ځکه دخلکودا ستایل اوپالل تلپاتېتوب لری. اوتلپاتې ژوند دخلکوپه زړونو کې وی، نه په ځواک اوواکداری. کې ټول هغه ولسونه چه په تیرکې ژوند کوی اویوازی او یوازې په خپلوتیروویاړونوباندی وخت تیروی، د خپل روښانه سبالپاره زېری نلری، که ترڅنګ یې دخپلوملی ګټولپاره هوښیارتیا ونلری.

په ځای ده چه ووایو، دربښتینی تاریخ دپلټلو اوساتلولپاره دپوهانواولیکوالودنده دیوه امانت په توګه دخپل هیوادملی ارزښتونوته دچوپړ په لارکې را منځته کیږی. همدا علت دی چه یولیکوال هغه وخت دخلکو په زړونوکې ځای پیداکوی چه دخپلوخلکودغوښتنواودهغه دلیکنوترمنځ واټن هیڅ اویاهم لږوی. ځکه خودهرلیکوال، ادیب او تاریخلیکونکی دښه پېژندلو مناسبه لارد خلکو اودده ترمنځ دهغه په خپل لاس لیکل شوی آثاردی، چه دهغه دظاهری اوباطنی غوښتنو کچه ترې

معلومېدلای شي. او دخپلو هیلو او غوښتنو ځرګنده هېنداره دهغه خپل لیکلې میراث دې.

همدا سبب دی چه استاد سیستانی په خپلو آثاروکې دخپل هېواد ملی ګټوته دیوسرلوړی اوربښتین انسان په توګه وفادارپاته شویدی ، او دا اوسنی علمی یادغونده دهمدې ربښتینتوب استازیتوب کوی. هو ، سیستانی دخپل تیرتاریخ په هکله دهیواد هرځای ته ځی ، ګرځی اوراګرځی اوبیاهم ګرځی دخپل روښانه سبا لپاره هو ، ځکه دی په دې پوهیږی چه دخپل سبا اوراتلونکی لپاره دیوهوډمن انسان په توګه دنده لری. استاد سیستانی لکه چه دخپل تېرد سترتاریخ کیسې او یادونه دخپل نوم ورکی بل سیستانی « تاریخ سیستان» په کتاب کې ګوری. قسمت به همدا وو چه د « تاریخ سیستان » کتاب لیکوال بې نومه پاته شو. لکه دنوم ورکی هوډمن او ارمانجن سرتېرپه خبر. مګرداځل د قسمت اوتقدیر خبره بل شان شوه. په همدې سیستان کې یوبل سیستانی را پیدا او را لوی شو چه هم نوم لری اوهم دسبا لپاره هوډ . او دا سیستانی نړیوال سیستانی شو. استاد سیستانی ټول وخت په سیستان او دهغه په تاریخ اوبرم پسې ګرځی، اودخپل عمر زیاته برخه یې دخپل دزړېدو اوخاپوړو په ځای سیستان پسې لیکنې کړی اوکوی یې.

راځی لږتم شو او وګورو چه ده څومره دخپل سیستان لپاره لیکنې کړیدی؟ یوازې د سیستان په نوم دهغو لیکنو نوم اخلم چه استاد سیستانی تردې نامه لاندې کړیدی:

- سیستان سرزمین ماسه ها وحماسه ها ، لومړی ټوک ،
- سیستان سرزمین ماسه ها و حماسه ها ، دوهم ټوک ،
- سیستان سرزمین ماسه ها و حماسه ها ، دریم ټوک ،
- سیستان سرزمین ماسه ها وحماسه ها ، څلورم ټوک ،
- مردم شناسی سیستان

همدارنګه:
ـ سیستان درادبیات مزدیسنا، رساله،
ـ سیستان شرقی، رساله،
ـ حماسه سیستان، رساله،
ـ تذکرات مختصر جغرافیایی درمورد سیستان وزابلستان، رساله،
ـ بازتاب یکی دوواقعیت تاریخی سیستان درشاهنامه فردوسی، رساله،
ـ قیام ملک محمود سیستانی، رساله،
ـ جغرافیای طبیعی سیستان، رساله،
ـ اوضاع اقتصادی سیستان درصدر اسلام، مقاله،
ـ اوضاع سیستان وزوال خاندان کیانی در قرن ۱۹ میلادی، مقاله،
ـ سیستان قدیم، مقاله،
ـ چند کلمه اززبان مردم بومی سیستان، مقاله،

مګر دا ټول د سیستان لپاره؟ هو، د هغه سیستان لپاره چه په هغه کې سیستانی ورته خپل توروښنته سپین کړی. هو، استاد سپین و ښنتان، سپینه ږیره، سپین او پاک زړه، سپین او پاک ارمان، سپینه او پاکه لار خپلو خلکو او خپل سیستان ته د چوپړ په لارکې داسې سپین کړی لکه زما د سپینغر دلوړو څوکو سپین په واورو پټې څوکې. اوزما د سپینغر د څېړیو او نښترد ونو ښکلا داسې را معلومېږی لکه د سپینغر په لمنو کې زما د ټبرکېږدۍ چه د پسرلی په ښکلا ېی لمنې نورې هم ښکلې شوی وی.

او دلته لکه چه دلوی نیکه دعا قبوله شوې، چه وایی:

لویه خدایه لویه خدایه
ستاپه مینه په هرځایه
غرولاړدې درناوی کې
ټوله ژوی په زارۍ
دلته دی دغرولمنې

زمونږ کیږدۍ دی پکښې پلنې
داوګړی ډیر کړې خدایه
لویه خدایه لویه خدایه

هو ، زما دټبر کېږدۍ دسلېمان دغرونو په لمنو کې دهلبند خواته ځی ، هغه هلبند ته چه هلمند یی خواته روڼ بهیږی. اودهغه هلمند د اوبو دوو ښاخوکې ستاکلې ،دمحمد یوسف بارکزی کلې ، پروت دې اودهلمند له اوبو څخه ستا لوییدل اوپالل را منځته شوی. ځکه خوټول عمربوخت یی په سیستان کې. هو رښتیا ، ته څه پدې سیستان کې لټوې ؟ خپل برم یا خپل تیرتاریخ؟ او ګوره رښتیا ، ستا په سیستان کې نورهم لټول کوی. ځوک یی په قصوکې څه لټوی. کله انځور ،کله اکرم عثمان ، کله شپون را پیداشی ، اوبیا په شعرکې کله جهانی ، کله لایق، کله ننګیال، کله تکل، کله کاروان پیدا شی ، کله په تیرکې ستا د سیستان په ډبرو ، کودړو اوزړو کنډوالوکې ستا د تیراوبرم څخه د ډک تاریخ پلټنه کوی.هو ، دا رسول باوری دریادومه، چه هغه هم ټوله ورځ بوخت دې او دتیر پلټنه کوی. مګرداټول یوازې دسباورځې دروښانولولپاره بوخت یاست؟ داسې رامعلومېږی چه تاسی په هرځای کې دخپل هیواد دتاریخ اوبرم لپاره په چوپړبوخت یاست. ځوک ستا دسیستان، ځوک ستادټبر ، اوځوک ستا د سبا لپاره په چوپړبوخت دی.مګراستاذه، ته په « مردم شناسی سیستان» کې څه لټوې؟ دخپلوخلکوتاریخ، دهغه برم، دهغوی سرلوړی او یا داچه دسیستان په دښتو ، سمواو رغوکې ښکلی ګلان اوغاټول لټوې؟ هغه غاټول چه په زړه یی تورداغ پروت دې، یا دخپلو هغو ښایسته پېغلو لپاره ګلان لټوې چه په خپل توراوښایستو پېکیو او اوربلو کې یی کېږدی؟ یا دهغوځوانانو په اتڼ اوسندرو پسې ګرځې چه په لیدو او اوربدویی انسان ته غرور ورپه برخه شی ؟یا دخپلو پېغلو ،ځوانانو ، سپین ږیرو اوسپین سرو میندو په ساتلوکیسو ، چه په خپل زړونوکې یی لری،اویایی په

دودونو او رواجونو پسې ګرځې؟ آخر څومره ګرځې، تورو ښتنتان دې سپین شول، خوپدې چوپړ کې سترې نه شوې. او په ځای ده چه دلته وو ایو: موی سفید را فلکم رایګان نداد   این رشته را به نقد جوانی خریده ام
یا دا چه کله کله دې په زړه کې د حضرت حافظ دا بیت در تیریږی چه وایی:
من بهرآن یکی دل و دین داده ام بباد   عیبم مکن که حاصل هردو جهان یکیست
هو، ته پدې پوهېږې چه خپل تیر امانت به د سبا لپاره خپل راتلونکی ته په امانت او سرلوړی سپارې. ځکه خو ستا د هوډ لپاره دا دواړه ارزښتونه یو ډول دی، چه حافظ ویلی وو. همدا ټکی دی چه کله په زابل، کله په کابل، کله په بلخ، کله په غزنی، کله په کندهار پسې سرګردان ګرځې او راګرځې. د څه موندلو اوبیا د هغه د ساتلو لپاره؟ خوزما هم واوره، زه هم څه درته لرم:
آرې، درګذشته های دور دور هررباط برای آرامش وآسایش هرمسافرې بود. مګر حالا، هر رباط برای آرامش هرمسافرې نیست. قصه من و تو، قصه فرداست. مګردرآنجا، درهمان رباط دزدان سیاه دل بالباس سیاه چرکین دردامنه کوه درکمین ننشسته اند؟ و باخنجرهای به خون خشکیده درتاریکی شب به انتظار آن مسافرې که ازتاریکی شب بامید فردا و روشنی صبح صادق ګام برمېدارد چه خواهد کرد؟ آه، خوب مېدانی، آرې خوب مېدانی که قصه من وتو قصه فرداست.
هو، لکه چه زموږد سیستان په زړه سپین او په ایمان سپین سیستانی د برپخواد حضرت مولانا رحمان بابا علیه رحمه مبارک کلام اورېدلی او په زړه یی منلی دی چه وایی:
تل وښوو ته آزار د بدو رسی   هره ونه چه مېوه لری سنګسارشی
نو ځکه استاد په دې باوردی چه بې ثمره ښاخ څوک نه ټپی کوی، او ده دا ټول ټپونه په خپل ایمان او زړه منلی دی. استاذه زه سترې وم، د پرون اود

نن له ناخوالو نه د شپې یو ازې وم، د همدغو سترېاوو په یاد ونوکې ځکه خو دیشب خواب دیدم ،هوهمدې یاد غونډې ته د راتګ څخه مخته.
آرې، شب دردل صحرا روشنی ایرا دیدم. خواستم چندګامې بردارم تا بینم این روشنی درتاریکی شب ازچه وازکیست؟ هرچند نزدیک مېشدم ګمان مېبردم که درآنجا مرغ سپېد افسانه ها و یاهم اسپ سپېد بالدارخواهد بود. هرچند ګام برمېداشتم ونزدیک مېشدم از مرغ سپېد واسپ بالدارسپېد خبرې نبود ، مګردرآنجا از خیل اشرف مخلوقات کسی را دیدم، نه بالباس تجمل وتکبر، بلکه ساده وبې آلایش وپاک پاک. درآنجا مرد سرسپېد پاک دل وپاک اندیشی راماننند چراغ، روشن دیدم که دردستش قلم وکاغذ بود. اینسو و آنسو قدم مېزد. خواستم نزدیک شوم تا رازکاغذ را بدانم وقتې نزدیک شدم زېر لب چیزې مېګفت، نزدیکترشدم وحواسم راخوب جمع کردم، شنیدم که میګفت: قصه من وتو قصه فرداست. مګر به یکبارګی وقتې خوب متوجه شدم دیدم نه چراغې، نه آفتابې، نه مهتابې. پس این روشنی ونورازکی بود؟ کمې آرام شدم، نفسم را قید کردم، دیدم که این روشنی ازآن همان پیرسرسپېدی بود ، که بامېد فردا وصبح صادق فکرمیکرد. و درآن دل صحرا بالبخند بطرفم نګاه کرده ګفت، قصه من وقصۀ تو ، قصه فرداست. آرې، وقتې ازخواب بېدارشدم دیدم در روز روشن درپهلویم آن مرد سرسپېد پاک دل وپاک جامه نشسته است. هو ، داهماغه په زړه سپین، په ایمان سپین چه تورو ښنته یی دخپل ولس،ټبراو سیستان لپاره سپین کړی، هماغه د سیستان سیستانی دی چه ما د شپې په خوب ولید او اوس یی هم له نژدې وینم. راه تان سبز، زندګی تان دورازخزان
په پښتنی ادب اودرنښت، نجیب احمدزی د ۲۰۰۶ مېلادی کال دنومبر۲۳ ، بروسل ـ بلجیم

سپاسگزاری از فرهنگیان عزیزی
که بمن قدر وعزت نهادند

هموطنان گرانقدر، فرهنگیان فرهیخته وحضار گرامی ، بهترین تمنیات مرا قبول فرمائید !

من از تمام نویسندگان ، دانشمندان وانجمن های فرهنگی که به آدرس این جانب، پیام نوشته وارسال کرده اند و یا خود به این محفل شکوهمند اشتراک ورزیده وپیام خویش راخواندند ، وهمچنان از دست اندرکاران رادیو صدای افغانستان وابسته به سایت پر بار افغان-جرمن آتلاین وسازمان دهندگان ویژه برنامۀ رادیوئی شان که در ادامۀ جلسۀ مالمو بمناسبت بزرگداشت ازهفتادمین سالروزندگی من ترتیب داداند ، ونیز از سهمگیری سایتهای انترنتی ودیگر وسایل ارتباط جمعی که به بازتاب

سخنرانیها و پیامها و محبت نامه های دوستان و ارادتمندان من همت گماشته اند ،از صمیم قلب تشکر میکنم و از قدرانی بی شائبهٔ همه هموطنان دوست داشتنی خود سپاس گزارم.
تا جای که برای من معلوم است، این نخستین باری نیست که انجمن علمی وفرهنگی افغانان در شهر مالموی سویدن (بسرکردگی نویسندهٔ پرتلاش وشناخته شده کشور جناب غمخور صاحب) از یک شخصیت فرهنگی وطن تقدیر به عمل می آورد ، بلکه در گذشته نیز با چنین گردهمآئی ها از شخصیتهای اجتماعی، فرهنگی وملی کشورخویش تقدیر کرده وبا ابراز احساست نیک خودآنها را قدر نهاده اند. این کار به این معنی است که اکنون افغانان به این درجه از شعورملی رسیده اند که از شخصیت های ملی، اجتماعی وفرهنگی خود تجلیل بعمل آورند وبه آنها به دیدهٔ قدر بنگرند. محفل امروزی هم بسان گذشته آئینهٔ تمام نمای احساسات نیک وقدرشناسی شما است ومرا متیقن ساخت که افغانها اکنون به خوب وبد خود نسبت به گذشته بهتر وبیشتر میدانند وهرگز در برابر زر وزورسر تسلیم فرود نخواهند آورد وهمواره از استقلال ،حاکمیت ملی وهویت ملی خود ، یعنی از نام افغانستان وپایندگی آن، مانند پدران باغیرت وپر غرور خویش با شهامت ودلیری واز خود گذری دفاع خواهند نمود و اجازه نخواهند داد که دشمنان داخلی، این ماران استین به این نیت شوم خود موفق گردند تا نام تاریخی وپرافتخار "افغانستان" رابه "خراسان" یا نام دیگری تعویض کنند ویا به بهانهٔ "افغانستانی" به وحدت ملی وهویت ملی ما صدمه بزنند. ما از دشمنان خارجی ، که منافع خود را در نفاق وکمزوری ما جستجو میکنند ، گلایه نداریم، ولی از آن عده عناصری گیله مندیم که بنام هموطن به تفتین دشمنان خارجی ، گاهی به بهانهٔ فدرالیزم وزمانی به بهانهٔ تغییر نام کشور به "خراسان" نفاق ملی را دامن میزنند ووقتی دیدند که مردم افغانستان به این سرنای شان گوش فرا نمیدهند ،

باروا ج دادن کلمۀ نامانوس "افغانستانی " درجهت تغییر هویت ملی ما گام برمیدارند واز این طریق در پی تخریب وطن وتجزیۀ آن تلاش میکنند. هدف این گروه معلوم الحال این است تا افغانستان دچار جنگ داخلی و احیاناً تجزیه شود ودشمنان در کمین نشسته برگوشه ای از آن چنگ اندازند وآنها در نزد باداران خود سیاه روی وخجل نباشند.ولی میتوان با یقین گفت که این تلاشهای شان هم هیچ جایی رانمی گیرد و این آرزو را با خود بگورخواهند برد و نزد مردم ما ، بس سیه روی شوند چونکه بدل غش دارند.

افغانستان زادگاه افغانان است و پدران ما برای بقا وسربلندی این نام، سه بار انگلیس ها را ویکبار هم ابرقدرت شوروی را با دلیری واز جان گذشتگی خود شکست دادند واینک با ابرقدرت امریکا می رزمند و چنانکه می بینیم آنانیکه در ارزوی تجزیۀ کشوراند ، در این مبارزه سهم نمیگیرند. به این حساب گفته میتوانیم که صاحبان اصلی وفرزندان اصیل این خاک کسانی اند که سرو جان خود را برای آزادی آن فدا میکنند ، مگرغلامی بیگانه را قبول نمیکنند. در حالی که از زحمتکشی جناب غمخور واعضای مرکزعلمی وفرهنگی افغانان درشهر مالمو وهمچنان از فردفرد اعضای انجمن فرهنگی- دوستی افغانان بخاطر برگزاری این محفل اظهار امتنان میکنم ،موفقیت های بیشترشان رادر این راه شریف آرزو مندم.

کاندیدای اکادمیسین سیستانی

د ښاغلي سیستاني صاحب د پورته وینا پښتو متن:

گرانو وطنوالو، او درنو فرهنگپالو زما پښتني او افغانی ښې هیلی او مینې دروا خلئ !

زه د هغو ټولو لیکوالو ، پوهانو او فرهنګی ټولنو له پیغامونو او لیکنو څخه چی زما په آدرس ئی لیکلی او دلته ولوستل سول ، د زړه له کومي مننه کوم او ستاسی د دې قدر دانۍ، او فرهنګ پالنې څخه تشکر کوم او تاسو ټولو ته کورودانی وایم. تر هغه ځای چې ماته معلومه ده،دا ستاسی لمړنی محفل نه دی چی پکې د یو فرهنګی شخصیت درناوی کیږی ، بلکی په تیرو کلونو کی هم د غسی محفولونه تاسی د خپل فرهنګي او اجتماعي شخصیتونو د درناوي په خاطر جوړ کړی دی او د خپلو ښو احساساتو په څرګندولو سره مو د هغو څخه درناوي کړی دي. دا کار د دې معنا لری چی پښتانه اوس د ملی شعور دې درجې ته رسیدلی دي چی د خپلو فرهنګی، اجتماعی او ملی شخصیتونو درناوي وکړی او هغوته د احترام په سترګه وګوری. ننۍ محفل هم د پخوا په شان ستاسو د نیکو احساساتو او د نیکو هیلو او پیرزوینې هنداره ده ، او زه ئی متیقن کړم چې دا لوی قوم اوس پخپل بد او ښه تر پخوا ډیر ښه پوهیږی او هیڅکله به د زور په مقابل کی تسلیم نشی ،همیش د خپل استقلال ، ملی حاکمیت او ملی هویت یعنی د افغانستان د نوم او پایښت څخه لکه د خپلو با غیرته او باعزته پلرونو په شان په زړورتیا او سرشیندنه سره دفاع کوی او هیڅکله به حاضر نشی چی داخلی دښمنان ، دا دلستونې ماران په دی بریالی سی چی زموږ د خاوری تاریخی نوم په "خراسان" او بل څه بدل کړی. او یا د "افغانستانی" په پلمه زموږ ملی هویت او ملی وحدت ته صدمه ورسوی.

موږ د خارجی دښمنانو څخه ګیله نلرو ځکه چی دوی خپلی منافع زموږ په بی اتفاقی او کمزوری کی وینی، خو د داخلی دښمنانو یعنی د خپلو هغه وطندارانو څخه ګیله لرو چی د پردیو په لمسون ، کله د فدرالیزم شعارونه ورکوی ، او کله د افغانستان تاریخی او سپیڅلی نوم په خراسان بدلول غواړی او چی وینی د افغانستان خلک د دوی په دی سُرنا غوږ نه نیسی، نوئی "دافغان" د کلمی پر ځای د "افغانستانی" د کلمی رواجول غواړی،

چې دا تلاښ هم هیڅ ځای به و نه نیسی. خو ددی ټولو هلوځلو هدف دادی چې په خلکو کی نفاق او شقاق واچوی او له دې لاری ګران افغانستان تجزیی خواته پوری ووهی ، ګوندی د هغوی باداران داموقع پیدا کړی چې ددې خاورې کومه ټوته ولجه کړی ترڅو دوی دخپل بادارانو په مقابل کی مخ توری نه وی. خو دوی به دا آرمان ګورته یوسی او هیڅکله به خپلی دغه شوم نیت پلي کولوته ونه رسیږی. افغانستان دافغانانو پلرنی ټاټوبی دی، زموږ پلرونو ددې نوم دپایښت په خاطردری ځلې انګریزانو ته او یوځلی هم شوروی ابرقدرت ته ماتې ورکړې دي. همدا اوس بیاهم د کاپیتالیستی لوی ابر قدرت امریکې په مقابل کی دخپلي آزادی ، ملي هویت او عزت دساتولو په خاطر جنګیږی او موږ وینو چی ددې باتور او با غیرته قوم سره بل څوک دې قربانی ته نه حاضریږی. په دی حساب موږ ویلای شو چي ددې خاورې اصیل بچیان او اصلی خاوندان هغه څوک دي چی د پردی ځواکونو په مقابل کی جنګیږی ،ځان قربانوی خو غلامی دچانه منی. اودافغان نامتو بچی عبدالباري جهاني دا خبره په ډاګه وائی چی:

قندهاردی که لغمان دی وطن زما دی
که پنجشیردی که پروان دی وطن زما دی
هره لویشت مې د نیکه او بابا کور دي
پر هر ګام بانديې لحد او کفن زما دی
هر غاټول بې زما له وینو رنګ اخستی
دا په وینو روزل شوی چمن زما دی
له نیکه را پاتې شوی په میراث دی
دا د مُشکو رباتونه، ختن زما دی
سرداري بې زما په پچه ده ختلې
له آمو تر مست هلمنده مامن زما دی

که تاجک دی که اوزبک دی یو افغان دی
د دي خاوري هزاره، ترکمن زما دی
چې فکرونه د نفاق پالي په سر کې
امتیاز پې د وهلو کشتن زما دي
ښه پې زما دي بد پې زما دي هرڅه زما دي
د دي خاوري ارغوان او زغن زما دي
دلته هره تیره کاڼي بدخشان دي
دا لعلونه غرونه دمن زما دي
ده ازل تقسیم باغوان هم پیدا کړي
دا بهار او لاله زار او ګلشن زما دي
دا مورچل مورچل پکتیا او دا شیر برېتي
چې فلک به کوږ ور ګوري دښمن زما دي
که میرویس دي که اکبر که مسجدي دي
هره توره هر میدان او تورزن زما دي
فتح زما دی فخر زما دي جشن زما دي
شهید ځما دي د ویرژلو شیون زما دي
چې په زړه کې څه درتیرنه سي اسمانه
چې پرون مې د نیکونو ؤ، نن زما دي

په پای کې زه دښاغلی غمخورصاحب او دده دملګرو او په سویډن کي دافغانانو دعلمي او فرهنګي مرکز او دوستی فرهنګي ټولني دمشرتابه او هریوغړو څخه چی ددغی پرتمینی غونډی په سمون اوتدویرولوکی یې ډیرزیار ایستلی دی ، د زړه له کومی مننه کوم او دوی ته دلا بریالی توب هیله لرم. په درناوی. ۲۰۰۶/۱۱/۲۵
کاندیدای اکادمیسین سیستانی

Översiktlig biografi av Professor Mohammad Azam Sistani

Mohammad Azam Sistani är en av Afghanistans mest inflytelserika personligheter och de sista fyrtio åren har han flitigt förekommit i media och andra intellektuella och kulturella sammanhang. Hans långa författarkarriär började redan 1962 då han studerade vid Universitetet i Kabul.
Sistani föddes mars 1937 i en jordägarfamilj av övre medel klassen i en avlägsen by i provinsen Nimrooz, Afghanistan. Hans fader hette Sher Ahmad Barekzai och farfar var Mohammad Yousef Khan Barekzai.

Efter att ha slutfört sin grundskoleutbildning i Nimrooz, flyttade Sistani till Kabul och började på lärarhögskolan och senare fortsatte vid Kabuls Universitet och år 1966 började han arbeta som lärare i provinsen Nimrooz. 1980 började han jobba vid vetenskapsakademien i Kabul, centret för samhällsvetenskaplig forskning, vid institutionen för historia och etnografi.
År 1986 publicerade Sistani, som många andra afghanska forskare, ett antal verk och forskningsmaterial vilket ledde till han fick tjänsten som forskare och chef för centret för samhällsvetenskaplig forskning. ”Jordägarskap och bondrörelser i Khorasan under medeltiden” är en av hans mest kända publikationer som ledde till ovanstående akademiska framgångar för Professor Sistani. Han hade denna tjänst fram till 1992 då Dr. Najibullahs regim föll och islamisterna tog makten. Eftersom vissa begränsningar infördes på forskarna och Professor Sistanis intellektuella friheten inskränktes lämnade han landet och så småningom sökte asyl i Sverige 1995 och sedan dess bor han med sin familj i Göteborg. Han har två söner och fyra döttrar och alla är välutbildade och jobbar.

Det är beundransvärt att se, att den svåra livssituationen som flykting i Sverige inte har tystat eller tärt på Professor Sistani utan snarare gett honom nya krafter att för varje dag som går att producera nya vetenskapliga artiklar och material. Han skriver om Afghanistans historia för den nya generationen och hans publikationer av högt vetenskapligt värde och integritet gett svar åt dem som försöker förvränga Afghanistans historia och ger dagens händelser en vinklad bild. Det är ädelt av Professor Sistani att han fortfarande mycket aktivt deltar och publicerar böcker, vetenskapliga och debattartiklar i olika tidningar, böcker och Internet sidor. T ex bara i Sverige har han gett ut 10 böcker. Han försvarar bestämt och svarar på all form av attacker på landets historia. Vi är stolta att ha honom bland oss.

Publikationer

- 26 stycket böcker och stora vetenskapliga publikationer. 10 av de I Sverige.
- 71 korta vetenskapliga publikationer och arbeten.
- 30 stora debattartiklar på www.afghan-german.com www.tolafghan.com www.ariaye.com m.m.

Professor Sistani har deltagit i 17 internationella konferenser och symposier.

دسویډن دمالمو په ښار کې دوې درنې غونډې جوړې شوې!

دسـویډن دمـالمو پـه ښـارکې دا افغانـانو دعلمـي او فرهنگـي مرکـز لخـوا ددوستۍ فرهنگي ټولنې په مرسته د روان میلادي کال دنومبر دمیاشتې پر ۲۵ نېټه ((ځوان نسل او سالمه روازنه)) تر نامه لاندې علمي کنفرانس جوړ شو . دکفرانس غونډه دورځې پر یوه بجه پیل او دشپې تر ۶ بجو او دېرشو دقیقو پورې دوام پیدا کړ. کنفرانس دافغانستان دراديو تلویزیون پخوانۍ تکړه وياندې او فرهنگپالې ثریا پکتیانۍ لخوا پر مخ بیول کېده . ددې علمي کنفرانس غونډه دافغانانو دعلمي او فرهنگي مرکزاو دوستۍ فرهنگي ټولنې دمشر حبیب الله غمخور په پرانېستونکې وینا پیل شوه. دښاغلي حبیب الله غمخور تر پرانېستونکې وینا وروسته دمالمو دښار دهیلـې Hyllie دنـاحیې دانتگرېشن داداري مسؤلي ((انـي شـمیت)) دمالمو دښار دچارواکو په استازیتوب دکنفرانس برخه والو ته دهرکلي په ویلو سره پـه خپلـه وینـا کـې دسویډن دهیـواد پـر فرهنگـي پالیسـۍ او پـه ځانگړې توگه لـه ځوان نسل سره دهـر اړخیـزه کـار پـه هکلـه لنډ معلومـات ورکړ اوپه اخر کې یې دکنفرانس دبریالي پای ته رسېدو په هیله دکنفرانس دکوربه دداسې غونډو جوړول وستایل. وروسته لـه هغـه نـه دافغا نستان دپیاوړي لیکوال اوتاریخ پوه کاندیداکادمیسین محمد اعظم سیستاني څخه غوښتنه وشول دموضوع پـه اړوند خپله وینادغونډې برخه والـو تـه واوروي. دکنفرانس پـه جریـان کـې دغـو ښـاغلو خپلـې علمـي او څېړنیـزي مقـالي او لیکنـي ولوستـې: د عـراق لـه کوردستان څخـه دادبیاتو استاد معیـد عبدالسـتار ، پـه عـراق او یـو شـمېر نـورو هیـوادوکې دتـاریخ او

ادبیاتو او اسلامي علومو استاد او اوس دمالمو دانتګرېشن داداري دیوې ناحیې مامور حسین سدایو ، په لندن کې مېشت افغان لیکوال شهسوار سنګروال ، په ایران کې دادبیاتو پخواني استاد ډاکتر معنوي ، په ډنمارک کې مېشتو پوهنمل حاجي محمد نوزادي او ښاغلي سعادت ګل اهنګر ، تکړه ژورنالست او لیکوال ښاغلي یوسف هېواد دوست ، له هالنډ نه ښاغلي ډاکتر ظفر لرغون ، همدا ډول د پوهنوال رسول باوري مقاله دمحترم حاجي محمد امین باوري ، اوښاغلي هدایت الله هدایت مقاله دځوان شاعر نیازمحمد عقیل لخوا ولوستل شوې.

دکنفرانس په ادرس نورې لیکنې هم رارسېدلې دي، د جرمني له هیواد څخه پیاوړي لیکوال او ژباړن محمد شریف بهاند اوانجنیر شیر ساپي له کندهارنه دښاغلي ولي شاه طبیب او په مالمو کې دمحمد رفیق شمس نومونه دبېلګې په توګه یادوو ، د ټولو دوستانو مقالې او دکنفرانس په ادرس رارسېدلي پیغامونه به علاوه پردې چې په کنفرانس کښې لوستل شوې دي پر خپل وخت دانترنت په مټ د درنو هیوادولو لپاره خپاره شي.

پسله هغه چې کنفرانس پای ته ورسېد مېلمنو ته د ډوډۍ خوړلو بلنه ورکړه شوه. د غذا تر خوړلو وروسته دشپې پر اتو بجو دافغانستان دپېژندل شوي او وتلي تاریخ پوه ،څېړونکي او لیکوال کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني دعلمي چوپړ په ویاړ یوبله فرهنګي او علمي درنه غونډه پیل شوه. ددې غونډې کار هم دپیاوړي نطاقي ثریا پکتیانۍ لخوا پر بېول کېده. غونډه دمحترم حبیب اله غمخور لخوا د((کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستانی یو منلی تاریخ پوه)) تر نامه لاندې په پرانیستونکې وینا پیل شوه ، تر پرانیستونکې وینا وروسته هغو پوهانو او فرهنګپالو چې د سویډن دمختلفو ښارو او اروپا له مختلفو هیوادونه یې دمحترم کاندید اکادمیسین محمد اعظم سیستاني په ویاړ غونډه کې دګډون لپاره تشریف راوړی و خپلې مقالې او پیغامونه ولوستل. په

غونډه کې ددغو ټولنو او شخصیتونه پیغامونه ولوستل شوه: په هالنډ کې دافغانانو کلتوري ټولنې په استازیتوب محترم حسن شور ، دکابل پوهنتون پخواني استاد پوهنوال ضارع له لندن څخه دپوهاند محمد اسحاق نګارګر پیغام ، ښاغلي احمد ګل اندړ دمحترم ډاکتر مجاور احمد زیار رالیږل شوی پیغام ولوستل ، تر هغه وروسته په بلجیم کې دافغاني کلتوري ټولنې مشر نجیب احمدزي خپله په زړه پورې مقاله ولوستله ، همدا ډول د پوهاند ډاکتر سید خلیل الله هاشمیان، ښاغلي خیل الله معروفي ، دکابل پوهنتون پخواني استاد پوهانوال ډاکټر عندالخالق رشید ، له کاناډا څخه د خپرېدونکي نشریې افغان رسالې دمشر احمد شاه هوتکي ، په هالنډ کې د سلام فرهنګي ټولنې ، له ډنمارک څخه دشورای افغانان مقیم دنمارک ، له اطریش ویانا څخه دافغان ولس کلتوري ټولنې ، له انګلستان څخه دانجمن دوستي افغانها ، له هالنډ څخه ډاکتر ظفر لرغون ، له فنلنډ څخه ښاغلي صالحزاده او له انګلستان څخه شهسوار سنګروال ، جنرال سید غلام ازر په مالمو کې د اریانا کلتوري ټولنې او حلیمه قتمیس دښځو کلتوري ټولنې، او دښاغلي سیستاني صاحب نورو مینه والو پیغامونه ولوستل شوه. همدا ډول هغه ته دغونډې یوشمېر برخه والو لخوا برابرې شوې تحفې هم ډالۍ شوې. دپیغامونو دلوستلو په لړۍ کې دمحترم سیستاني صاحب دفامیل دغړو په استازیتوب دهغه زوم ښاغلي علي ابدالي پس له هغه چې دمحترم اکادمیسین ډاکټر اکرم عثمان رالیږل شوی پیغام ولوست دلنډې وینا په طرځ کې دافغانانو دعلمي او فرهنګي مرکز دمشرتابه او ټولو هغو کسانو څخه چې ددې درنې غونډې په جوړېدو کې یې زیار ایستلی و ، او هغو افغان فرهنګیانو او لیکوالو څخه دکاندید اکادمیسین اعظم سیستاني دکورنۍ په استازیتیوب دکورودانۍ په ویلو سره دګلو ښکلې ګېډۍ هغه ته ډالۍ کړه.

د مقالو او پيغامونو تر لوستلو وروسته د مشاعرې پروګرام پيل شو چې دځوان شاعر قدرت اله حليم لخوا پر مخ بېول کېده. دا مشاعره دلس کلنې شمعې شېرزاد لخوا د شعر په ويلو پيل شوه ، او لاندې شاعرانو يو په بل پسې خپل شعرونه ولوستل. ښاغلي حاجي محمد نوزادي ، اغلې زرلښتې حبيب په خپل خواږه اواز د ښاغلي صديق کاوون توفاني يو ښکلی شعر دکلمه کړ، بيا حاجي محمد امين باوري ، هيواد شېرزاد ، نيازمحمد عقيل، ولايت خان ځدراڼ ، ډگروال فاروق خان ، قدوس رحمتزي، نجيب احمدزي د اروا ښاد اسحاق ننګيال يو ازاد شعر ولوست. دمشاعرې په پای کې کاندید اکادمسين ښاغلي محمد اعظم سيستاني ته دښاغلي حبيب اله غمخور لخوا هغه لونگۍ (پګړۍ) وروتړل شوه کوم چې دغونډې دکوربه لخوا ډالۍ شوې وه. تر هغه وروسته محترم سيستاني ديوې مفصلې وينا په ترځ کې دافغانانو دعلمي او فرهنګي مرکز دمشرتابه ، په مالمو کې اوسېدونکو افغانانو ، ټولو هغو کسانو څخه چې ددې درنې غونډې په جوړېدو کې يې زيار ايستلی و اوپه ځانګړي توګه داروپا دمختلفو هيوادونه راغلو ليکوالو او فرهنګيانو څخه دزړه له کومې مننه وکړه ، دسيستاني صاحب دمننې وينا پداسې حال کې چې دغونډې برخه وال ټول پر پښو ولاړ وه په زياتو چک چکو سره بدرګه شوه. وروسته د تازه مېوې خوړلو لپاره يوه لنډه تفريح اعلان شوه. تر تفريح وروسته دخوږ اوازه سندرغاړي او فرهنګپال اما ن الله اميري لخوا ښاغلي سيستاني ته ځانګړی دموسيقۍ په زړه پورې پروګرام ډالۍ او وړاندې شو. دافغانستان ددغه تاريخ پوه محمد اعظم سيستاني دعلمي کارنامو دوياړنې غونډه چې دماښام پر اوو بجو پيل شوې وه دنيمې شپې پر يوه بجه د ځوان او خوږ اوازه سندرغاړي بهير اميري په خوږو سندرو پای ته ورسېده.

- د کتاب پای -